

ბუნთა

ყოველთვიური ორგანო საქ. ხელ. - დემ. : «LA LUTTE» — Revue mensuelle du
მუშ. პარტ. საზღვარგარეთელ ბიუროზი : Parti Social-Démocrate Ouvr. de Géorgie.

ალი 1928 წ. N 31—32. Paris, Février, 1928

1725
1928

შ ვ ი დ ი წ ე ლ ი .

შესრულდა შვიდი წელი საქართველოს მოწობის და კომუნისტურ ტირანიის თარეშის.

შვიდი წელი საოკუპაციო ლაშქრის მიერ ქვეყნის სათავეში ჩაყენებულ მოლატეთა და მაწანწალათა ბატონობის.

ისინი ზეიმობენ, ვინაიდან საქართველოს დემოკრატია დათრგუნეს და ქართველი ერი ძაძებში ვახვიეს.

ახლა ვიკითხოთ: რა შეპირდნენ ხალხს რუსეთის წითელ ურდოების წინამძღოლები?

რა მოიტანეს?

შეპირდნენ საყოველთაო ბედნიერება, ხოლო მოიტანეს ცრემლთა გუბებები და სისხლის მორევი.

შეპირდნენ მუშურ-გლეხური ხელისუფლება, ხოლო გააბატონეს გუშინდელი ქურდი და ყაჩაღი, გაწითლებული რუსის შავრაზმელი და ეროვნულ უმცირესობათა უკიდურესი ნაციონალისტები. არავითარი გადასახადი მშრომელ ხალხს—ასეთი იყო მათი შეპირება! ომი ბურჟუაზიას, ხოლო ღზენა მუშას და გლეხკაცობას—აი მათი ლოზუნგი.

დღეს კი მშრომელი ხალხი გმინავს აუტანელ გადასახადთა გამო. მთელი გლეხკაცობა და არა მხოლოდ ე. წ. კულაკი, წელში გასტეხეს, თვით მეფის მთავრობასთან შედარებითაც გაათქვამებული გადასახადი დააკისრეს და მისი მეურნეობა განიავეს. თუ ვინმე ღზინობს და ზეიმობს თავისუფლება-აკვეთილ საქართველოში, ეს არის კომუნისტი და მისი მოკავშირე ნებმანი.

გაქრა მუქტი მიმოსვლა და სწავლა-განათლება, მუქტი აბანო და გასართობი. რასაც ასე უხვად პირდებოდნენ ხალხს შემოსევისას, კიდევ უარესი. ფაქტიურად სკოლა ხალხისთვის გაუქმდა. სწავლაგანათლება, რასაც ასე ეტრფის ქართველი ერი, მისთვის მიუწვდომელი შეიქნა. გონების ტაძრის კარები დანშეს ჯერ არსად ნახული მძიმე სასწავლო გადასახადის შემოღებით და შემდეგ სკოლიდან. განსაკუთრებით უმაღლეს სასწავლებლიდან, ხალხის განდევნით.

ცხოვრების გაიაფება—ასეთი იყო მათი ლამაზი სიტყვა, ხოლო დედამიწის ზურგზე არ მოიპოვება მეორე ქვეყანა, სადაც ცხოვრება იყოს ასე ძვირი და ასე გაჭირვებული, როგორც ეს არის საბჭოთა კავშირში. ეს განსაკუთრებით უნდა ითქვას საქართველოზე. ბათუმი ჩაკეტილია, ევროპა მოწყვეტილია. და ეს იმ მიზნით, რომ რუსეთის ტრესტების დამპალი საქონლით საქართველო აავსონ და ისედაც გაძვალტყავებული ხალხი კიდევ უფრო გაყვლიფონ. მაგრამ ამ ძვირ და დამპალ საქონლის მოტანასაც ვერ ახერხებენ. შერე რას ვხედავთ? ქალაქებში «კუდები» იზრდება. და ეკონომიური არეულობა ფართოვდება. აი საუკეთესო ნიადაგი პრივილეგიებით აღჭურვილ კომუნისტურ ბანაკის და მათი მოკავშირის ნებმანის გამდიდრებისა. მართლაც თავისუფალი კოლპერაცია მოსპობილია, ხალხის თვითმოქმედება ჩაკლულია, თავისუფალი სი-

ტყეა აკვეთილია. და აი გაფლანგვა, მექრთამეობა და ყოველგვარი ბოროტმკმედობა იზრდება და ხელფეხს შერეულ ხალხის ზურგზე ბნელეთის მოციქულნი და მსახურნი დაჯირითობენ.

საწარმოვო ძალთა განვითარება და ამ მიზნით ქვეყნის ელექტროფიკაცია—აი რით აყრუებენ ქვეყანას მოსკოველთა ბანაკი. მართლაც გოსპლანში ათასგვარი გეგმა მზადდება, ქარხნები არსდება და საქართველო ამერიკას ემსგავსება. მაგრამ ეს ხდება მხოლოდ ქალაღზე. მართალია რამოდენიმე ელექტროსადგური ააგეს. მაგ. ზაქესი. მაგრამ ეს ხდება არა ადგილობრივ საჭიროებათა აწონაწონით და ეკონომიურ მდგომარეობასთან შეფარდებით, არამედ სარეკლამოთ, უცხოელთა თვალსაზრევით. იქ სადაც საჭიროა რამოდენიმე ათასი ცხენის ძალა. ათი ათასებს იწყებენ. საწარმოვო ხარჯებს ერთი ათათ სწევენ და მით სახალხო ეკონომიას და მომავალ თაობათ აუტანელ ტვირთს უმზადებენ. ხალხის ეკონომიური კეთილდღეობა მსხვერპლათ ეწირება კომუნისტურ რეკლამას.

ერთა თვითგამორკვევა—აი რას პირდებოდა მოსკოვი კაცობრიობას. მერე რას ვხედავთ? მეფის იმპერიალისტური პოლიტიკა მან უაღრესათ განავითარა და ერთა შორის მტრობა და უნდობლობა ერთი ათათ გააძლიერა.

ნაცვლათ სიყვარულისა კომუნისტური ბანაკი გარყვნილებას ამყარებს და ყოველი საშვალეებით ხელს უწყობს ხალხის ზნეობრივ გათანხირებას.

ასეთია ის «სოციალიზმი». რაც ქართველ ერს წითელ რუსეთის ადგილობრივი აგენტები შეპირდენ. ჭეშმარიტათ ეს არის სამოთხე ოკუპანტთა და მათ აგენტებისათვის. მართლაც კომუნისტი ათასგვარ პრივილეგიით აღუქრვილი პირია. ის თავისუფალია ყოველგვარ გადასახადისაგან, ხოლო გამორჩენა და სიყვით მის ჯიბეში უხვათ მიეჭანება. ამავე დროს პასუხის მგებლობისაგან თავისუფალია. მას ვერავითარი ფეოდალი ვერ შეედრება.

და აი, რომ მან იპარბაზოს და ცხოვრება გაიხანგრძლივოს, საოკუპაციო ხელის უფლება ქართველ ერის სიმდიდრეს აქეთ-იქით უხვათ არიგებს და უცხოელ კონცესიონერთ ხელ გაშლით ეპატიება. მოდიოთ, ასეთ სარფას სხვაგან ვერ მოძებნითო. მართლაც მუშა მოკლებულია გაფიცვის თავისუფლებას. ჩეკის მიერ იძულებით სამუშაოზე მიჯაჭვულია და ტრესტებისა და კონცესიონერთა საჯიჯგნათ განწირულია.

როგორც ხედავთ, კომუნისტურ ფრაზეოლოგიის ქვეშ დამკვიდრდა ბატონობა ნაძირალებისა და მძარცველების, რუს იმპერიალისტთა და მათ აგენტების, ნებმანების და უცხოელ სპაკულიანტებისა. და აი თვით ძველი ბოლშევიკური რაზმი შემოფოთდა. სად არის დღეს იმ პირთა უმრავლესობა, რომელიც წითელ ლაშქარს დემოკრატიულ საქართველოს წინააღმდეგ უხმობდა და მას წინ მოუძღოდა?

ეს ხალხი ოპოზიციაში აღმოჩნდა, ბოლშევიკურ პარტიიდან განდევნილია და მისმიერ დამყარებულ დიქტატურის მსხვერპლი თვითვე გამხდარა. მაგრამ გააკეთა თავისი საქმე—სამშობლო რუსეთის იმპერიალისტებს დაუმორჩილა—და მგერიც განდევნეს. კომუნისტური ბანაკი საბოლოოთ გაიხრწნა, მას ნიღბი ჩამოეხსნა და მისი მახინჯი სახე ყველასათვის გამოამჟღავნა.

ასეთია ჯამი შვიდი წლის ბატონობისა.

სწორედ ამით აიხსნება ის საშინელი რეპრესიები, რასაც ადგილი აქვს ამ ეპოქათ საქართველოში. საოკუპაციო ხელისუფლებამ უკვე საბოლოოთ ჩატეხა ყველა ხიდი ქართველ ერთან. ცეცხლი წყალთან ვერ მოთავსდება. ქართველი ერი და რუსეთის ბატონობა ვერ შორიგდება. და აი ტირანიაც მიმართავს ერთად-ერთს იარაღს: ერის საუკეთესო შვილებს ქლექტს, ჩეკის სარდაფებში აწამებს ანდა სოლოვეკებში და ციმბირში სასიკვდილოთ ისტუმრებს. ფუჟი ოცნებაა. მუდამ ასეთია ბედი დესპოტიისა, რომ რეპრესიებით ის თავის დაცემას აჩქარებს.

ოკუპანტთა მორიგი ზეიმი ბალტახარის ლხინია. მტრის ბატონობის შემუსვრის მოახლოვების სუნი უკვე ტრიალებს.

ჩ ვ ე ნ ი გ ზ ა.

ჩვენ უკვე ვრცლათ განვიხილეთ ნაციონალური პრობლემა და მისი გადაჭრის აუცილებლობა და შესაძლებლობა საბჭოთა კავშირის მასშტაბით. აქ-ნაჩვენებია სოციალისტური მუშაობის ერთი ხაზი, ნაკიათა ურთიერთობის აგება თავისუფლების და თანასწორობის ნიადაგზე. მარა ეს არ შეიცავს ჩვენი მოღვაწეობის მთელ ხაზს, მთელ გზას; ის ამ გზის ერთი რგოლია, რომელსაც მოსდევს დანარჩენი რგოლები და საფუძვლები. საითკენ მიგვყავს ჩვენ თავისუფალი ვარი, რა პოლიტიკურ და სოციალურ საფუძველზე ვაკებთ მის კეთილდღეობას, მის აწმყას და მერმისს? სოციალისტური თვალსაზრისით რა ვაკეთოთ, რა ვაწყნოთ, რა შინაარსი მივცეთ ბოლშევიზმთან ბრძოლას? აი ამ მხრით მინდა დღეს მივავაყრა მკითხველის ყურადღება და ნუ დამემდურება თუ გრძელი სიტყვა მოკლეთ ვერ მოიჭრება.

ბოლშევიკებმა დიდის ზეიმით ოქტომბერს თავი მოსურეს. ტროცკის პარტიიდან გაძევება და გადასახლება—ეს უტოპიური ოქტომბრიზმის ცხოვრებიდან გაძევება და ისტორიიდან სამუდამოთ გაგდებაა. ეს კომუნიზმის მეთაურის და მის ლაშქარს შორის ხიდის ჩატეხა, მათი აქეთ-იქით მიდგომ-მოდგომა და ერთიმეორის დაპირდაპირება სრულიად არ არის შემთხვევითი მოვლენა. ეს ლოდიკურათ, აუცილებლობით გამომდინარეობს იმ ისტორიული ჩიხიდან, რომელშიაც ეს პარტია მოემწყვდა და საიდანაც ამათ ეძებს გამოსავალს. რაშია საქმე?

ოქტომბრის ქურუმთა შორის ერთათ-ერთ ტროცკიმ ირწმუნა ეს დღე, მარტო მან იწამა გულწრფელათ და სინდისიერათ კომუნისტური რევოლუციის შესაძლებლობა და მას მიეცა მთელი თავისი არსებით. და ეს იმიტომ, რომ ეს მას სწამდა წინეთაც, ოქტომბრამდე, თებერვლამდე, ათეულ წლების განმავლობაში. ის მუდამ ოცნებობდა რუსეთის რევოლუციას, როგორც სოციალისტურს, რომლის მეთაურობას სოციალდემოკრატებს არგუნებდა^{*)}. ბოლშევიკები კი პირობით, თავგამოდებით ებრძოდნენ ტროცკის ამ დებულებას და ეტრფოდნენ რევოლუციის და რევოლუციურ ხელისუფლებას ძველ რეჟიმთან ანგარიშის გასასწორებლათ. მარა ამათ რევოლუციის მსვლელობაში დაინახეს, რომ ამ მისიის შესასრულებლათ, მართველობის ხელში ჩასაგდებათ და შესარჩენათ აუცილებელია დაბეჩავებულნი და დამშუილი ხალხის სააქაო სამოთხის დაპირებით დაბნა და მით მისი თავის ბატონობის იარაღათ ამუშავება. მათ მოაგონათ მაშინ ტროცკის მაქსიმალიზმი, საჩქაროთ ჩამოხსნეს დემოკრატიული რევოლუციის ბაირალი და მის ალაგას კომუნისტური რევოლუციის ბაირალი ააფრიალეს. ტროცკისათვის კომუნიზმი იყო მიზანი და საშუალება, ბოლშევიკებისათვის კი—მხოლოდ საშუალება სრულიად სხვა მიზნის მისაღწევათ.

და აი როცა ოქტომბერმა არ გაამართლა ტროცკის იმედი, როცა კომუნიზმის დამარცხება აშკარა შეიქნა, ტროცკი აყვირდა, ეს არ გვიანდა, ეს ჩვენი რევოლუცია არ არისო. ბოლშევიკებმა სამართლიანათ მიუგეს—შენი არა, მარა ჩვენი რევოლუცია კი არის, რასაც ვეძებდით, ის ვპოვეთო. მათი გზა გაიყარა; ტროცკი დაეცა და მასან ერთათ დაეცა ოქტომბრის ილიუზიები. დარჩა წმინდა წყლის ბოლშევიზმი, მარტო-მარტო, იდეალს და აღმადრენას მოკლებული. მისი ძირითადი თვისებები—აპორტიუნიზმი და კარიერიზმი—ახლა პოულობს თავისუფალ განვითარებას და ედება ქვე-კუთხედით პარტიის და ხელისუფლების მოღვაწეობას. ის ახლა შედის ღიათ და საქვეყნოთ თავის არსებობის იმ ხანაში, როცა იდეალი იკარგება და თავის შენახვის საჭიროება მთავარ მიზნათ ცხადდება. ეს ნიშნავს ნამდვილი ოქტომბრისტების შეცვლას უთაო, მარა ხელმავარი ხალხით, რომელთაც კომუნიზმი რწმენისაგან გადააქციეს ხელობათ, შემოსავლიან საქმეთ და მხნათ არიან შეეწყნენ ყოველნაირ ცვლილებას. ოლონდ პრივილეგიური მდგომარეობა არ დაკარგონ. ესენი შეადგენენ ამჟამათ ვადამცემ პუნქტს, გზა-ჯვარადინანზე გაჩნირულს. საიდანაც იხსნება ორი გზა, ორი მიმართულება და სადაც უნდა ვაითხარავს საბჭოთა სამარე. რა გზებია ეს?

ერთია გავრძელება არსებული პოლიტიკური გზის, მხოლოდ ანტიკომუნისტური შინაარსით. აქ დღევანდელი «ცენზიანი კონსტიტუცია», კომუნისტების პრივილეგიურ პოლიტიკურ ერთეულათ აღჭურვა, იცვლება მეორე ნაირი ცენზიანი კონსტიტუ-

*) იხ. მისი კრებული «ნაშა რევოლუცია», 1907 წ.

ციით, შეძლებულთა აღჭურვა ასეთივე პოლიტიკური პრივილეგიებით, სადაც შევლენ დღევანდელი სპეცები, ნეპმანები, მაღალი ფენის კომუნისტები და სხვადასხვა მოსაქმენი და მოქაზრებელი ხალხი. ეს იქნება საბჭოთა წყობილების ლიკვიდაცია ბურჟუაზიულათ, მიუხედავად მისი გარეგანი ფორმისა, იქნება ის ბონაპარტისტული, ფაშისტური, მონარქისტული, ევრაზიული თუ სხვა ფორმა. მარა ვინაიდან დღეს, ხალხის გამოღვიძების ხანაში, არავითარი ცენზიანი კონსტიტუცია არ შეიძლება დამაგრდეს მისი შინაგანი წინააღმდეგობით. ხალხის ჩემი დასტურებით და თანხმობით, როგორც ეს იყო ევროპის ბურჟუაზიის ბატონობის პირველ პერიოდში, ამიტომ მისი მიუტოვებელი ფარსმალა ტერორი და ძალმომრეობა. ე. ი. კომუნისტური ძალადობა შეიცვლება ბურჟუაზიულ ძალადობათ.

მეორე გზა ყოველნაირი პოლიტიკური პრივილეგიების გაუქმება და მივლი ხალხის სუვერენათ აღიარება. მართვლობა არა ჯგუფის, ვინც უნდა იყოს იგი, არამედ ხალხის, დემოკრატიის. ეს ფორმა მართვლობის პრინციპობილურათ ეწინააღმდეგება როგორც საბჭოთა უფროსობას, ისე მის ბურჟუაზიულათ გადატრახას. ეს ორი მიმართულება ერთი ხაზისაა, ერთი დედააზრისაა, უფლება-უპირატესობაა. ჯგუფური ხელის უფლება მათი საერთო თვისებაა. მხოლოდ დემოკრატია სცნობს უფლებრივ თანასწორობას და რიცხვის უაღრესობას. გიზოს ცნობილი ფორმულა—«ნიჟიერთა მთავრობა» საბჭოებმა განახორციელეს ამ საკირო «ნიჟის» კომუნისტებში მთავრებით. ხოლო ბურჟუაზია მის ჭურჭლათ შეძლებულთ და ნასწავლთ აღიარებს. ორივე შემთხვევაში ეს უმცირესობის ბატონობაა დიდ უმრავლესობაზე.

ცხადია, არსებული რეჟიმის პოლიტიკური პრივილეგია იქნება მისი ბურჟუაზიულათ შეცვლა, ხოლო მისი ძირფესვიანა ამოვადება იქნება მისი დემოკრატიით დაბოლავება. ეს ორი მიმართდაპირე გზა იძლევა ორ მიმართდაპირე სოციალურ და ეკონომიურ პოლიტიკას და აქედან იბადება მათი შეურთებლობა სამეურნეო სფეროშიაც. ბურჟუაზია შეეძლება ძალა-უფლების დაპატრონება მხოლოდ უფლებრივი პრივილეგიით და არა დემოკრატიული თანასწორობით. ე. ი. დემოკრატიული წყობილება რუსეთში და ჩვენში თავისთავათ სრულიად არ ნიშნავს ბურჟუაზიის პოლიტიკურ გადატრახებას, მსგავსათ ევროპისა. და აი რატომ.

რუსეთის სოციალისტურ პარტიაში და მასთან ერთათ ჩვენშიაც რევოლიუციამდე გადატრახებული იყო ის აზრი, რომ სოციალისტური ხელისუფლება შესაძლებელია მხოლოდ როგორც შედეგი სოციალისტურ რევოლიუციის. მანამდე კი ბურთი და მოედანი ბურჟუაზიას ეკუთვნის. ეს თეორიული მოსაზრება დაამარცხა ცხოვრებამ. ბურჟუაზიულმა რევოლიუციამ ქვეყნის სათავეში მოაქცია არა ბურჟუაზია, არამედ სოციალისტები. ე. ი. მოხდა სწორეთ წინააღმდეგ იმისა, რასაც ადგილი ჰქონდა ყოველგან და ყოველთვის. მთელს ქვეყანაზე. გამართლდა ის დებულება, რომელიც ჩვენ ამ ოცდაათი წლის წინეთ წამოვაყენეთ: «მოწინავე ქვეყნებში ამ ცვლილების (პოლიტიკური განთავისუფლება) ინიციატორი იყო ბურჟუაზია უკან ჩამორჩენილში კი მუშა ხალხისა». ეს კლასების ასე შეცვლა, ერთი მეორის ადგილის დაქვერა, აქტიური და პასიური ძალების პირუტულმა გადანაწილება არის დამახასიათებელი თვისება თებერვლის რევოლიუციის; პირველათ აქ გამოვიდა მუშა-ხალხი არა მარტო მეტროქალათ, ის ყოველგან იბრძოდა, არამედ ბრძოლის პოლიტიკურ ხელმძღვანელათ და იდეურ მედროშეთ. როგორც კი თავისუფლების კარები გაიღო და შიგ გრიალით შევიდა ხალხი, მან თავის ნდობით აღჭურვა არა ბურჟუაზია, არამედ სოციალისტები. რუსეთის და ჩვენის დამფუძნებელი კრების დიდი უმრავლესობას ეს პარტია შეადგენდა. ბოლშევიკებსაც ირჩევდა ხალხი როგორც რევოლიუციურ სოციალ-დემოკრატს. და ამ ვინ უნდა ყოფილიყო მათ ალაგას? ბურჟუაზიული პარტიები? რა გააკეთეს მათ რევოლიუციის და ხალხისათვის ასეთი დიდი ნდობის დასამსახურებლათ? თითქმის არაფერი და ამით ნსხვავდება ეს კლასი ევროპის თავის მოძმესაგან. თუ აქ ხალხი ბურჟუაზიას მისდევდა და მის დირექტივას ემორჩილებოდა, ეს იმითომ რომ მხოლოდ ეს კლასი იბრძოდა საუკუნეთა განმავლობაში და რევოლიუციას რევოლიუციამდე აკეთებდა. მან დასცა ფეოდალიზმი, მან დააშო აბსოლიუტიზმი, მან სამოკრა დემოკრატების პირველი ზარი, ის იბრძოდა გააფთრებთ მეცამეტე საუკუნიდან და არ მოისვენა მიზნის მიღწევამდე. ამ მუშაობით მოპოვებული მისი პრესტიჟი დღესაც ვერ დაცემულა, დღესაც

მას მეთაურის ალაგი უჭერია და იერიშებს-იერიშებზე თავგამოდებით იცეკვება. ძენილი პოლიტიკური კაპიტალი ასე ადვილათ არ იფლანგება. გააკეთა რამე ამის მსგავსი საქართველოს და რუსეთის ბურჟუაზიამ? რასაკვირვლია, არა, შედარებაც კი შეუძლებელია. რუსეთს ფეოდალიზმი ააშორა მონგოლებმა, ხოლო აბსოლიუტიზმი დასცა პროლეტარიატმა. ბურჟუაზია მხოლოდ სამინისტროთა დერეფანში სჩანს. მართალია უკანასკნელ ათეულ წლებში გამანათავისუფლებელ მოძრაობაში გამოჩნდნენ ლიბერალებიც, მარა უფრო როგორც სოციალისტების დამხმარე და მათი ამყალი, ვინემ საკუთარი რევოლუციური ძალა.

მაშასადამე, პოლიტიკური დემოკრატიის ასპარეზზე გამოსვლა სოციალისტების (და არა ბურჟუაზიის) მეთაურობით სრულიად აუცილებელი, ლოკუური დასკვნა მთელი წინანდელი ისტორიის, შედეგია საზოგადოებრივი და რევოლუციური განვითარების. ეს ჩვენი მოპოვებული პოზიციაა, დამსახურებული ჯილდოა და მისი შენახვა, მის ნიადაგზე მაგრათ დგომა ჩვენი ისტორიული მოწოდებაა. მარა აი ამ ბუნებრივ პროცესს წინ გადაეღობენ ბოლშევიკები, შეჩვენის ის და მისცეს დასაბამი ისეთ წყობილებას, რომლის ლიკვიდაცია ადვილათ შეიძლება გახდეს დასაწყისი ბურჟუაზიის გაბატონების. აქედან იბადება მთელი სიმწვევე საკითხის თუ ვისი ხელმძღვანელობით დაიმსხვრევა საბჭოთა წყობილება, ხალხის თუ პრივილეგიური კლასების. სოციალისტური პარტია, რომელიც არ ებრძვის მათ ტირანიას, წინდაწინვე უარს ამბობს ხალხის ნდობაზე და ხელისუფლების გაზიარებაზე. ამ მხრით მეტათ დამახასიათებელია «სოც. ვესტნიკის» უკანასკნელი ნომრის (2 თებერვლის) მეთაური, სადაც მკრთალათ, მარა კატეგორიულათ დაგმობილია ეს პოლიტიკური ნილიონიზმი. აქ წამოყენებული დებულება—მუშების და გლეხების კავშირი პოლიტიკური დემოკრატიის ნიადაგზე—ნიშნავს ამ კავშირის მეტაბოლტრობას სოციალისტების მიერ და მაშასადამე დაგმობას იმ ტაქტიკის, რომელიც ძალაუფლების ბურჟუაზიისათვის გადაცემას გულისხმობს. თუ ეს წერილი შემთხვევითი არ არის, თუ ის ხატავს რუს მენშევიკების ძირითად შეხედულებას, ცხადია ჩვენ ვიქნებით ახლო ხანში მოწამე მთელი მათი ტაქტიკის ამ ხაზზე აგების და სხვადასხვა სოციალისტურ მიმდინარეობათა და პარტიათა დაახლოვებას.

ამნაირათ, საბჭოთა წყობილების ლიკვიდაცია დემოკრატიულათ დემოკრატიის მეთაურობით ნიშნავს მუშის და გლეხის კავშირის გამაგრებას სოციალისტების ხელმძღვანელობით. აქ ხელისუფლება სოციალისტურია. პირიქით, ბოლშევიზმის ლიკვიდაცია არადემოკრატიულათ, რა გინდ ფორმითაც უნდა იყვას იგი, უუქველათ ნიშნავს შეძლებული კლასების ხელში ძალა-უფლების გადასვლას და ხალხის და მასან ერთათ სოციალური დემოკრატიის გარყვანას. ამ შემთხვევაში ისტორია მეორდება, ვიწყებთ «ევროპიულათ», მეთაური ბურჟუაზია, ხალხი მისი მანჩანალა. ბოლშევიზმი აი ამ მერმისს ამხადებს, რამდენათაც კი ეს მასზე დამოკიდებულია. ბურჟუაზიის პოლიტიკური გაბატონება თუ მოხდება—მოხდება მხოლოდ და მხოლოდ ბოლშევიკების მეოხებით. მათ გასტეხეს სოციალისტური დემოკრატიის ძლიერადილი მსველელობა, შექმნეს ტირანიულ-ბიუროკრატიული წყობილება და მით შექმნეს შესაძლებლობა ევროპის განვლილი ბურჟუაზიული განვითარების განმეორების. მთელი მათი მუშაობა თავიდანვე ობიექტიურათ, ისტორიული დურბინით გახედული. ბურჟუაზიის გაბატონებისაკენა მიმართული. სოციალისტების მთავარი მესაფლავე დღეს ისინია.

ამ მდგომარეობიდან გამოსვლა. დემოკრატიის გაბატონება და შეწყვეტილი პოლიტიკური ძაფის კვლავ გამოთლება—აი დღევანდელი ბრძოლის ერთ-ერთი დროშა. ვინც მის ქვეშ ან იბრძვის, ის ეხმარება არსებული წყობილების ბურჟუაზიულათ ლიკვიდაციას. ან დემოკრატიული ან ბურჟუაზიული—მესამე ფორმა ამ ლიკვიდაციისა არ არსებობს. ყველა ანტიბოლშევიკს კარგათ უნდა ქონდეს ეს გათვალისწინებული და სრულიად თვალხილულათ ერთ-ერთ ფერხულში ჩაებას. მხოლოდ ამ ორ მიმდინარეობათა შორის დღეს გამართულია დუელი ბოლშევიზმის სამკვიდროს დასაპატრონებლათ. ამ დავის დემოკრატიის სასარგებლოთ გასათავებლათ საქიროა პირველყოფისა სოციალისტური პარტიების მიერ მტკიცეთ შეგნება თავის ისტორიული მისისი—იყოს პარტია არა მხოლოდ ერთი კლასის, არამედ მთელი მშრომელი ხალხის, მთელი ერის პროლეტარიატის მეთაურობით. ის ნაციონალური გეგემონია, საითყენაც დღეს სწრაფი ნაბიჯით მიექანება ევროპის სოციალიზმი და რაც ჩვენ რევოლუციამ მოგვანიჭა, არის ჩვენი განვითარების დაუძლეველი საფესური. ბოლშევიკური ძალმო-

მრეობის არსებობა არ ნიშნავს ამ საფეხურის მორალურად დაძლევის, პირიქით ხალხის განთავისუფლებას, რომ ის აღადგინოს. ნაციონალური თვალსაზრისით, რუსეთში დემოკრატიის გამარჯვება თავისთავად არ გვაძლევს თავისუფლებას, მარა სამაგიეროდ გვაძლევს საშუალებას ამ თავისუფლებისათვის აშკარად ბრძოლისათვის. ხოლო ანტიდემოკრატიული ელემენტების გამარჯვება კი გვისპობს ამ საშუალებასაც და გვაბრუნებს რევოლუციის წინა ხანაში. აქედან წარმოდგება აუცილებლობა—ყველა ქართველ პატრიოტების, ვინც კი ერის ინტერესს თავის კლასისაზე მაღლა აყენებს. მხარი დაუჭიროს სწორედ ამ დემოკრატიულ მიმდინარეობას და შეეცადოს მისი დროის ქვეშ საერთო მტრის დაძლევა.

რუსის საზოგადოებაში, სადაც დგას მხოლოდ რეჟიმის საკითხი, ასეთი თანამშრომლობა ან გაუგებრობის ნაყოფია ან ხერხია. მართალია აქ არსებობს ბურჟუაზიული დემოკრატია, მარა რამდენათ ის ბურჟუაზიის პოლიტიკურ ვაბატონებას ეტრფის, მისი არსებობა წარმავალია. მას გონია, რომ სუვერენი მუშა და გლეხი მას მიანიჭებს ძალა-უფლებას, როგორც ეს ევროპაშია და ამიტომ დემოკრატობს; როგორც კი ამაში დაეჭვდება, ის თავის საწოლს მარჯვნივ მოწახებს და ცენზიანი კონსტიტუცია მისი სასარგებლო გახდება. ალბათ ამით იხსენება მისი დედნადელი ასეთი სიკუტლე, ორივე მხრით მისი არსებობა და წინააღმდეგობა თავის დახლევა ხალხის მოგრაობისაგან. ლიბერალიზმი ბურჟუაზიის პოლიტიკური მოძღვრებაა, დემოკრატიზმი ხალხის (ე. ი. მუშა, გლეხის და წვრილი ბურჟუაზიის). თუ რუსის ბურჟუაზიული დემოკრატია პოლიტიკური გაუგებრობის ნაყოფია, სამაგიეროდ მისი ტაქტიკური მხედველობა სწორი კლასიური ალღოს ნაკარნახევი, რომელიც პრაქტიკულად ამარჯვებს მის მრუდელ იდეოლოგიას. ბოლშევიზმის ლიკვიდაცია ურევოლიუციოდ, მასის აუმობრავებლად, შექვევლი პირობაა დემოკრატიის გასარიყვავთ და ძალა-უფლების შეძლებულ კლასებისათვის გადასაცემად. და თუ ამავე ტაქტიკას სოციალისტებიც ეტრფიან—ეს მხოლოდ აზრთა აბნეულობის შედეგია, ეს ბურჟუაზიულ, ანტიდემოკრატიულ წისქვილის აბრუნებაა. გამოდის, რომ სოციალისტები თავს ახვევენ ბურჟუაზიულ დემოკრატიას თავის პოლიტიკურ დროშას. ხოლო ეს უკანასკნელი მათ უკარნახებს თავის ტაქტიკურ საშუალებას. ეს არაბუნებრივი სიმბიოზი უნდა გათავდეს ამ ბანაკთა თავ-თავისი გზის მონახვით.

ამრიგად, ბოლშევიზმის დაცემა რევოლუციური გზით, ამ საქმეში ფართე მასების ჩაბმით იძლევა დემოკრატიის გამარჯვებას. ხოლო დემოკრატია—სოციალისტურ ძალა-უფლებას. და აი ისმება მძიმე საკითხი: რა პოლიტიკა უნდა აწარმოვოს ასეთმა მთავრობამ, რომ მან შეინარჩუნოს ძალაუფლება. იყოს ნამდვილი დამცველი და გამტარებელი ხალხის ინტერესების და არ განდეს გზა და ხიდი ბურჟუაზიის ვაბატონების.

ამ საკითხის გამოსარკვევად პირველ ყოვლისა ნათლად უნდა წარმოვიდგინოთ რას ნიშნავს ხალხის ინტერესები. რაკი სუვერენი ხალხია, ცხადია მისი წარმომადგენელი შეიძლება იყოს მხოლოდ მისი პირვარამის. მისი მოთხოვნისებრთა მატარებელი და შექირახული. პარტია რომელიც თავის პროგრამას ვერ შეუთანხმებს ამ სუვერენის სისიონლოგიას, იქნება დამარცხებული. ხალხის ძირითად მოთხოვნისებრთა, რაკი საზღვრავს მის იდეოლოგიასაც, არის რასაკვირელია, ეკონომიური ხასიათის. ამ ხაზზე პირველი რიგი უჭირავს საკითხს წარმოების, საქირო ნივთის დამზადების და მისი მოხმარის შესახებ. საწარმოვო ძალის გაძლიერება, ნაკლები შრომით შეტი სიმდიდრის დამუშავება—აი მთელი საზოგადოების, მთელი ერის სასიცოცხლო მიდრეკილება. ეს არის იმავე დროს კაცობრიობის წინსვლის მთავარი საზომი. ის დგას ისტორიის შარბაზე. ბოლშევიზმის დანაშაული, მისი უისტორიობა და წარმავლობა გამოდინარეობს სწორედ ამ კანონის უკუღებებისაგან, და ცხოვრებისათვის თავისი საკუთარი «კანონის» თავზე მოხვევისაგან. აღდგენილი ხალხი პირველყოვლისა აი ამ ბოლშევიკურ «კანონს» გააუქმებს და თავის სოციალურ შენობას საწარმოვო ძალთა აღორძინების ნიადაგზე ააგებს.

აგარაიული ქვეყანა ეწოდება ისეთ მხარეს, სადაც ნედლი მასალა საქმარისია, ხოლო კაპიტალი ცოტა. აქ წარმოების პრობლემა კაპიტალის მოპოვება ნედლი მასალის დასამუშავებლად და მით მრეწველობის ასაღორძინებლად. სამრეწველო ქვეყანაში კი პირიქით პირველ რიგზე დგას ნედლი მასალის შექმნა და მით მრეწველობის შენახვა და გაძლიერება. ამ ორ სხვადასხვა ეკონომიურ ბაზაზე შენდება ორი სხვა და

სხვა საგარეო პოლიტიკა, ნაციონალური ურთიერთობა, კოლონიებთან დამოკიდებულება და სხ., რასაც აქ არ ვეხებით. ჩვენი დემოკრატიის პირველი რეფორმატორული ზომა უნდა იყოს მიმართული ისეთი წყობილების დამყარებისაკენ, რომელიც კაპიტალის შემოსვლას და ამუშავებას ხელს შეუწყობს. ეს ნიშნავს ადამიანის და ნივთის განთავისუფლებას დღევანდელ პოლიტიკურ არტახებისაგან და პიროვნებისათვის თავისუფალი ეკონომიური აქტივობის მინიჭებას. ევროპის კაპიტალი ევროპულ ეკონომიკას საჭიროებს. ეს დღეს სრულიად უდავო აგარარული ქვეყნების სოციალისტებს შორის. დავას იწყებს რამდენიმე მიწათმფლობელობის საკითხი. შეიძლება მიწის «სოციალიზაცია» დიდ რუსეთში მართლაც მეურნეობის ამაღორძინებელი ზომაა, შეიძლება რუსის ხალხმა ეს ფორმა ხელშეუხებლათ დასტოვოს, მაგრამ არარუსებმა, კერძო საკუთრების გლეხობაში, განსაკუთრებით იქ, სადაც ინტენსიური და ფასიანი კულტურა წარმოებს. გლეხის კერძო საკუთრების მოშლა—მოშლაა წარმოების, გაჩანაგება და გალატაკება მეურნეობის. ერთხელ და სამუდამოდ უნდა დავიმასხოვნოთ, რომ სოციალიზმი სრულიად არ ითხოვს წვრილი საკუთრების ჩამორთმევას. ის იწყება, საზოგადოთ არა მიწიდან, არამედ მრეწველობიდან. ბურჟუაზიული საკუთრებიდან და სურის დავას კაპიტალს და შრომას შორის ისტორიულათ ატეხილს. ეს უდავო არის ევროპის სოციალისტებისათვის, მარა კიდევ სადაღ არის რუსის სოციალისტებისათვის. აქ სოციალიზმი მართლაც წარმოშობის არის და თან ატარებს რუსულ ობჟინურ ნიშანდობლივ თვისებას. და თუ ამ ნიადაგზე რუსი ამხანაგები «ნაროდნიკულ» დოგმას არ გაეყარენ, შესაძლებელია ბურჟუაზიული დემოკრატიის მათზე გამარჯვება და მით ბურჟუაზიული ხელისუფლების დიდი ხნით შედგენა. მიწათმფლობელობის ფორმას ბრძოლის საგნათ ჩვენს და შეძლებულ კლასათ შორის ვერ გადავაქცევთ. ის წყდება თანხმათ გლეხობის სურვილისა და მეურნეობის ინტერესისათ.

მეტყვიან: მაშ თქვენ შესაძლებლათ მიგაჩნით ბურჟუაზიულ ეკონომიკის ე. ი. დაქირავებულ შრომის და საქონლის ტრიალის ფარგლებში სოციალისტური მართველობა? დიან, რასაკვირველია. პოლიტიკის და ეკონომიკის ასეთი გაყრა, მათი სხვადასხვა კლასის ხელში მოქცევა ახალი ამბავი არ არის. ცნობილია, რომ გერმანიის ბურჟუაზია, ყოვლად შემძლე ეკონომიკაში, მოკლებული იყო პოლიტიკურ ძალაუფლებას და განიცდიდა იუნკერთა ბატონობას. და ეს გვარიათ სარფიან იყო ამ წოდებისათვის. ის მართველობის საშუალებით ნაციონალური შემოსავლის დიდ ნაწილს თავის სასარგებლოთ ხმარობდა, ე. ი. აწარმოებდა ახნაურულ სოციალურ პოლიტიკას. მთელი საზოგადოებრივი ბრძოლა კლასათა და პარტიათა შორის კაპიტალისტური რეჟიმის ფარგლებში სწარმოებს სწორეთ ამ ნაციონალური შემოსავლის განაწილების ირგვლივ. პოლიტიკურათ გაბატონებული კლასი სახელმწიფო მექანიზმის საშუალებით თავისკენ ეწიწება საზოგადოების ნაშრომს და მასში წილს უდებს თავის ამყოლდამყოლთ. მაშასადამე, სოციალისტური მართველობა ბურჟუაზიული წარმოების ნიადაგზე ნიშნავს ერის შემოსავლის დიდი ნაწილის ხალხის სასარგებლოთ მოხმარას. მუშის და გლეხის სოციალური პოლიტიკის წარმოებას და საამისო კანონმდებლობას მართველობის ყველა დარგებში—ფინანსებში, ეპრობა-მრეწველობაში, მეუნეობაში, განათლებაში, ჯანმრთელობაში—ყველა სფეროში. საბჭოთა სისტემის სიდუხჭირე სწორეთ იმაშია, რომ აწარმოებს საქონლის მეურნეობას. მუშაობს ბურჟუაზიული წესით, მარა ამ წეს არ აძლევს ვასაქნას, ძალით ხარშავს ვიწრო ქაბში და არ ძალუბს ხალხის ზურგიდან ჩამოვიდეს; ის ცხოვრობს ხალხის ქონით და იმავე დროს ფიქრობს დაყრდნოს ამავე ხალხს. და რადგანაც ამ ორი ელემენტის შეერთება შეუძლებელია, ამიტომ ის იძულებულია აირჩიოს ერთ-ერთი, ირწევს პირველს და ყვრდნობა ხმალს. სოციალისტური სისტემა ყვრდნობა ხალხს, ის მხოლოდ მისგან იღებს ძალაუფლებას და მუშაობს მის სასარგებლოთ, ხოლო ხარჯების სიმძიმე გადააქვს შეძლებულ კლასებზე. ბოლშევიკებმა ეს ხალხის სარგებლობა ვაიკეს იმ გზით, რომ აკრძალეს კერძო სხვილი წარმოება და აღებ-მიცემობა და ის გადასცეს ბურჟოკრატებს. ნამდვილათ კი ყველაზე უფრო საზარალო ხალხისათვის სწორეთ ეს გამოდგა, რამაც მთელი საზოგადოება დაასნეულა. ამ გარემოებამ მეტათ გააძლიერა ბურჟუაზიული სულისკვეთება. ხალხის საერთო გადატაკებამ, უფულობამ, უსაქონლობამ, და უფულებობამ უმწვერვალესათ განავითარა პირადი ეგოიზმი, ინდივიდუალიზმი, თავის ინტერესების გაღმერთება, გამორჩენის და წაგლეჯის წყურვილი; ამ გარემოებამ შექმნა წინეთ გაუგონარი მტაცებლობითი პსიხოლოგია. ბრძოლა ყველასი ყველას წინააღმდეგ, ეს პირველ-

ყოფილი კაპიტალიზმის სახარება განთავისუფლებულ ხალხში თავიდანვე იჭიმებოდა მთელი თავისი სიმკაცრით და თუ ამისი რეგულიატორი დემოკრატია არ შეიქნა, თუ მართველობა შეძლებულთ ხელში ჩაუვარდა, დატრიალდება ველური კაპიტალიზმის ბასრი ცელი და ხალხს გაანადგურებს. სოციალიზმის უწმინდესი ვალია ხალხს ააცილოს ეს ბოლშევიზმის მიერ მისთვის გამზადებული სამსალა და შექმნას თანამედროვე ევროპიული პირობები. ეს კი შეიძლება მხოლოდ და მხოლოდ დემოკრატიის გაბატონებით. ბოლშევიკური და ბურჟუაზიული დიქტატურა იძლევა ბურჟუაზიული წარმოების პრიმიტიულ, მტაცებლობითი ფორმას, ხალხი სუვერენი კი თანამედროვე ფორმას.

ამნაირათ, უფლების და ქონების გათიშვა, ხალხის გაბატონება პოლიტიკაში, ხოლო ბურჟუაზიის ეკონომიკაში სავსებით შესაძლებელი და დასაშვებია. სამუდამოთ? არა, რასაკვირველია. ბოლოს და ბოლოს ქონება თავისას გაიტანს და შესაფერ უფლებას შეიძენს, თუ კი სოციალური რევოლუციის საქვეყნო ზარი არ მოუხსრტო. მართალია, გერმანიის ბურჟუაზიამ დღესაც ვერ მიაღწია ერთბაშობობას. მას მძლავრი სოციალისტური პარტია ებრძვის და აო ანებებს მის უკვანზე მართველობას. მან ვერ განვლო საფრანგეთ-ინგლისის ბურჟუაზიის სრული ბატონობის ოქროს ხანა და სანახევროთ ხარზა ჩამორჩენილი ქვეყნის ბურჟუაზიის უფლებრივ მდომარეობაში. ვინც ასეთ პირობებში გერმანიის სოც. დემოკრატის კოალიციურ ტაქტიკას უწუნებს და ძველი ალტჰმის ძველ სიტყვას არ ეშვება, მან არაფერი არ იცის დღევანდელი დროის. დღეს სოციალიზმი აღარ წარმოადგენს უპასუხისმგებლო უმცირესობას. მხოლოდ კრიტიკის და უარყოფითი პოლიტიკის მატარებელს. მაგრამ ყოველ შემთხვევაში ეს მოვლენა ხდება განვითარებულ კაპიტალისტურ საზოგადოებაში, მაშინ როდესაც აგრარული ქვეყნის სოციალისტებს უნდებათ მოღვაწეობა განუვითარებულ ეკონომიურ ურთიერთობაში. აი ეს გარემოება აადვილებს რა მათ გამარჯვებას, თან ავალის სხეთ როლს. რომელსაც მოკლებულია ევროპის მათი თანამომენი. რა როლია ეს?

დასავლეთში ეკონომიური აღორძინება მოხდა ინდივიდუალური თაოსნობით და საქმიანობით, რაიცა ვითარდებოდა საუკუნოებით. პროცესი დააჩქარა კოლონიების უმაგალითო დაძარცვამ და თავის ხალხის აღვირ-წახსნილ ყვლეფამ. არც ერთი ეს ოქროს მადანი დღეს ჩამორჩენილ ქვეყანას არ აქვს და თუ ის ინდივიდუალური საქმიანობით დაკმაყოფილდა. მისი სამრეწველო აღორძინება ყინულზე დაწერილი იქნება. ის დარჩება უტყო კაპიტალის მოხარკეთ. აქედან გამომდინარეობს ეკონომიური აუცილებლობა ინდივიდუალურ ეკონომიკის გვერდით წარმოებდეს კოლექტიური ეკონომიური მუშაობა, სახელმწიფო და საზოგადოებრივი წარმოება და ალემ-მიცემობა. ხალხი, როგორც კოლექტივი, სხვადასხვა ფორმით და სახით თვით უნდა იყოს ჩამბული წარმოებაში და კერძო მეურნეობასან ერთათ ხელს უწყობდეს საერთო აღორძინებას. ეს ახრი საქართველოს დამფუძნებელ კრებამ შემდეგი სიტყვებით ჩამოაყალიბა კონსტიტუციაში: «რესპუბლიკას აქვს საკუთარი კომერციული და სამრეწველო ორგანიზაცია. მისი მთავარი მიზანია განავითაროს ეს ორგანიზაცია და შექმნას ერთი მთლიანი სისტემა სოციალური ეკონომიკის. რესპუბლიკა ეხმარება თვითმართველობათა ორგანოებს მსვავსი ეკონომიური ორგანიზმების გასავითარებლათ და გასაძლიერებლათ» (§ 115). ამას მიუმატეთ მთელი ბაღე მასიური კოლმარტივეობა და ამხანაგობათა და მიიღებთ სოციალური ეკონომიის ყველა ფორმას.

ამნაირათ, მწარმოებელია: კერძო პირი, სახელმწიფო, თვითმართველობა, კოპერატივი, ყველა თანაბარი იურიდიული უფლებით და კომერციული თანასწორობით. ყოველნაირი მონოპოლია და სახელმწიფო პრვილეგიური მდგომარეობა დააგლახებს წარმოებას და შექმნის ბოლშევიკურ მდგომარეობას. მონოპოლია შეიძლება მხოლოდ განვითარებული წარმოების გამორკვეული მუშებით, ე. ი. სამრეწველო ქვეყანაში. ხოლო იქ სადაც ყველაფერი თავიდანაა დასაწყებით, სადაც აგრარული ურთიერთობა წესია, ხოლო სამრეწველო გამოწვლისი, აი აქ კონკურენციის გარეშე ეკონომიური წინსვლა შეუძლებელია. და თუ საქართველოს დემოკრატიაშე შემიღოს ზოგი სავერო დარგის მონოპოლია, ეს აიხსნება ქვეყნის სრულიად არაწველებრივ მდგომარეობით. მსოფლიო ბაზრიდან მოწყვეტით, მიმოსვლის გაძნელებით, ბოიკოტით გარედან და შიგნით რევოლუციური მდგომარეობით. ნორმალურ პირობებში ასეთი ამბავი დემოკრატიაში არც მოხდება, ხალხი თავის მტერი არ არის, ის გა-

ყველა მხოლოდ რეალისტურ ეკონომიურ პოლიტიკას და მის მატარებელ პარტიას.

ბურჟუაზიის ინდივიდუალური ეკონომიკა და სოციალისტების სოციალური ეკონომიკა პოლიტიკური დემოკრატიის ფარგლებში—აი გზა დღევანდელ აგრარულ ქვეყნის ეკონომიურად აღორძინების და სწრაფი ნაბიჯით გავერობილების, საზოგადოებაში იქმნება ორი ნივთიერი დასაყრდენობი ცენტრი—კერძო და საზოგადო საკუთრებაზე აგებული. ამ შემთხვევაში ბურჟუაზია აღარ რჩება ხალხზე ნივთიერი გავლენის მონაპოვლი, როგორც ეს დღეს არის დასავლეთში; მის გვერდზე მუშაობს თვით საზოგადოება, ადამიანთა კოლექტივი და ეს გავლენა ნაწილდება მათ შორის. მშრომელი ხალხი—წვრილი მესაკუთრე და ქირით მომუშავე—ჩაბმული სხვა და სხვა ფორმის ეკონომიურ ორგანიზაციებში სოციალისტური ხელისუფლების მფარველობით და წინამძღოლობით ვერ აცდება ამ ერთთაერთ შინ სასარგებლო ეკონომიურ ხანს და ვერ გადასცვლის მას თავის კლასიურ მოწინააღმდეგეთა ხაზზე. ამ პროცესს აადვილებს ერთი გარემოება. დემოკრატიულმა რევოლუციამ სახელმწიფოს არაგულა ყველა ბუნების სიმდიდრე—მადნები, წყლები, ტყეები და სხ., რომლის წესიერად მოხმარა და წაყვანა გადაიქცევა სახელმწიფო მეურნეობას უდიდეს წყაროდ და საფუძველად. ამ საკითხს საქართველოს სოციალისტური მთავრობა სერიდა იმ მხრით, რომ შედიოდა ამხანაგათ კერძო კაპიტალისტებთან, რომელნიც ამუშავდნ ამ სიმდიდრეს თავისი თანხით. მოგებას ორივე ინაწილებდა. ხოლო რამდენიმე ხანს შემდეგ მთელი საწარმოვო მოწყობილება სახელმწიფოს რჩებოდა მუქათ. ეს შეერთება კერძო და საზოგადო ინიციატივის და სიმდიდრის აუცილებელი ფორმაა სოციალური მეურნეობის ბევრი დარგისათვის. ჩვენი სახელმწიფო არა გავს ევროპისას, რომელსაც ერთი არშინი მადანიც არ მოუპოვებთ. ჩვენ დიდი კოლექტიური საკუთებანი გვაქვს. ბოლშევიკები მას ხმარობენ თავის პარტიის და ჩინოვნიკების სასარგებლოდ, ღიბურალეები მოიხმარენ კერძო პირთა გასამდიდრებლად და ამ გზით ძლიერი ბურჟუაზიის შესაქმნელი, დემოკრატია კი ხალხის სასარგებლოდ.

ამდენ ხანს ვგონათ, რომ არსებობს მხოლოდ ერთი გზა მრწველობის გასავითარებლად—მუშისათვის ნაკლები ქირის მიცემა, ამით საქონლის გაიადევა და მერე მისი უცხოეთში გასაღება. აგრესიული საშინაო პოლიტიკა, აგრესიული საგარეო პოლიტიკა, ომი პროლეტარიატს, ომი უცხო ერებს ბაზრის დასაპყრობათ—აი როგორ ვითარდებოდა ევროპა. მარა გამოვიდა ჩრდილოეთი ამერიკა და ფაქტიურად დამამტკიცა მეორე გზის არსებობა. მთავარი ბაზარია შიგნით, თავისივე ხალხი. მხოლოდ მას უნდა მიეცეს საშუალება საქონლის ყიდვის. ე.ი. მეტი ქირა მუშას, მეტი შემოსავალი წვრილ მესაკუთრეს—აი უღვეველ წყარო მრწველობის გასაძლიერებლად. ეს კი თავის მხრე ითხოვს ტენიკურ მოწყობილების განვითარებას და სათანადო სიმალემდო აყვანას. სოციალისტების თეორია ამით საქვეყნოდ დამტკიცდა. აგრარულ ქვეყანაში, ისიც ბოლშევიკების ნასახლევზე, ვის შეუძლია ეს ამერიკული სისტემა აწარმოვოს, თუ არა სოციალისტები? ბურჟუაზია ხომ ევროპის ძველ გზას ვერ მოშორდება და ისტორიას თავიდან დაიწყებს. ის რასაკვირველია შინაურ აგრესიულ პოლიტიკას საგარეოსაც მიაყოლებს და ომის ქსელში გაეხვევა. როდესაც დღეს რუსის სოციალისტები აცხადებენ—რუსეთი დაიღუპება თუ მან ოკეანიდან ოკეანემდე არ იბატონაო, ამით შეუგნებლად დგებიან თავიანთ გაბტონებული კლასების თვალსაზრისზე, რომელთაც მართლაც არ შეუძლიათ სხვანაირათ გაძლიერდნ. მარა ეს ხომ ნიშნავს რუსის ხალხის გაყვლეფასაც. უცხო ერებთან ერთათ. პოლიტიკა ყოველთვის მთლიანია, არ შეიძლება შიგნით აწარმოვით სახალხო პოლიტიკა, ხოლო გარეთ ხალხთა წინააღმდეგი. საგარეო მუშაობა საშინაოს გაგრძელებაა. დემოკრატიულ და პაციფიურ პოლიტიკას განსაკუთრებით ხელს უწყობს ის გარემოება, რომ ნედლი მასალა შორიდან მოსატანი არ არის, და მამასადამე კოლონიალური ციებ-ცხელება მრწველობისათვის ზედმეტია. აგრარული ქვეყანა იძლევა შესაძლებლობას განავითაროს მრწველობა სასოფლო მეურნეობასან წონასწორობის დაცვით. ამერიკაში ეს პროცესი განვითარდა სრულად სტიქიურად ბურჟუაზიის შეგნების და ნების გარეშე. საპირა მისი განვითარება მოხდეს სოციალისტების წინამძღოლობით და შეგნებით, ვინაიდან ის ძვეს მისი მსოფლმხედველობის ხაზზე და მამასადამე კიდევაც შეუძლია მას უწინამძღვროს.

ბოლშევიზმის ბურჟუაზიულად ლიკვიდაცია, ამყარებს რა მტაცებლობითი, ველური ფორმის კაპიტალიზმს, არ ხდება ისტორიული პროგრესის მატარებელი ნაცი-

ონალური ეკონომიის არც ერთ დარგში. ვინაიდან მისი იდეალია კერძო პირთა განდრეგება, ბურჟუაზიის შექმნა, რომელიც დღეს მოკლებულია იმ პროგრესულ როლს, რაც მას ისტორიის წინა პერიოდში ჰქონდა, ცხადია მთელი სახალხო ქონება, პირველ ყოვლისა კოლექტიური საკუთრება, გაიფლანგება და უცხო კაპიტალი ქვეყანას ბატონათ დაჯდება. ეს მთავარი იარაღი უცხო თანხის დასამორჩილებლათ და მისთვის კოლონიალური კბილების ჩასამტვრევათ რაკი ხალხს ხელიდან გამოეცლება. აშკარაა ვეროპიული კაპიტალი მაშინვე შინ დატოვებს ექსპლუატაციის თანამედროვე ფორმას და გვესტუმრება აფრიკანული, სამოსელით. ადვილათ წარმოსადგენია ასეთ პირობებში რა მდგომარეობაში ჩაეარდება შრომა და წვრილი საკუთრება. ის განდება კაპიტალის საწველ ფურათ, უმწეოთ და უმფარველოთ დატოვებული. საამისო ნიადაგი უკვე მოამზადა ბოლშევიზმმა. მუშა და გლეხი დღეს ასე გამოჩნდნენ ბაჭყალეული საქონლის ნაკლებობით და ბაზრის შებოჭვით, ადვილათ შეურიგდება პირველ ხანაში ყოველნაირ მართველობას, ოღონდ ამ გაქირებისაგან გამოეყვანოს და მათი უახლოესი პრაქტიკული მოთხოვნილებანი დააკმაყოფილოს. გიზოს ისტორიული ფრაზა, ბუხარინის მიერ ბრიყულათ განმეორებული, გადაიქცევა საზოგადოების ძირითად მცნებათ, მოკლებული გიზოსებურ პოლიტიკურ გამართლებას. თუ ის ბურჟუაზიას ურჩევდა—გამდიდრდით ბატონეობო! ეს იმიტომ რომ ის დარწმუნებული იყო ამ კლასის დიდ ისტორიულ დამსახურებაში და მომავლის მის მიერ გამოქედნაში. ავტარებულ ქვეყანაში კი ამას ეს კლასი ვერ დაიტრიაბაზებს. მას ვეროპის მისი მოძმის არც წასული აქვს. არც აწმყო, არც მომავალი და მაშასადამე მისი პრივილეგიებით აღჭურვა და მასზე ზრუნვა იქნება ტლანქი, აღსაშფოთებელი ძალმომრეობა, მსგავსი დღევანდელი ბოლშევიკური პოლიციური აღვირწახსნილობისა. რასაკვირვლია, ეს ახალი ბატონები შეეცდებიან, მსგავსათ კომუნისტებისა, თავის ახალის წინ იდვიტონ ბაიონად დაიკონ, თავისი ქვენა საქმენი ბრუყვიალა სიტყვებით შეკახმონ და ათ წელს ჭურში მყოფი რუსის ხალხი თავისი დაპირებებით გააყრუონ. ხალხი, როგორც ვთქვი, მზათაა ყველაფერი აიტანოს, ოღონდ ცოტა სინათლე დაინახოს, და თუ ეს ცოტა სინათლე დიდი სიძნელის წინამარბედიია ამას ახლა არ დაგიდევს.

სულ სხვა მდგომარეობას ქმნის ბოლშევიზმის დემოკრატიული ლიკვიდაცია და სოციალისტური მართველობა. აქ პირველ ალაგს დაიჭერს შრომა და მის ინტერესებს დაემორჩილება დანარჩენი დარგები. შრომა არა მარტო მუშის, არამედ ყველასი. ოღონდ კი ის ატარებდეს თანამედროვე საწარმოვო პროგრესს და მიიმართებოდეს ერის საკეთილდღეოთ. აქ პირველი ალაგი უჭერია, რასაკვირვლია, ფიზიკურ შრომას, ამ ღირებულებას ერთათ-ერთ შემქნელს და მაშასადამე საზოგადოების მთავარ ბაზას. საქართველოს კონსტიტუცია ამ აზრს ხატავს შემდეგნაირათ: «სახელმწიფოს არსებობა დაფუძნებულია შრომაზე და რესპუბლიკის განსაკუთრებით მოვალეობაა მისი დაცვა» (მუხლი 117). ხოლო შრომის ნამდვილი დაცვა მოითხოვს მუშაობის მთავარ სიმძიმის ტენიკაზე გადატანას, წარმოების უკანასკნელი ვეროპიული იარაღებით აღჭურვას. ე. ი. შრომის ინტერესი პირდაპირ ეთანხმება კულტურას და პროგრესს და ეპირდაპირება ბოლშევიკურ და მტაცებელ ბურჟუაზიის ინტერესებს. ტენიკის საკითხი კი მეცნიერების და კაპიტალის საკითხია. შრომის ინტერესია, მაშასადამე, ორივეს კარი ფართოთ გაეღოს და ის შრომის სამსახურში ჩააყენოს. წარმოების ორი მთავარი ფაქტორი—შრომა და ნედლი მასალა—ხალხის ხელშია, აქლია მესამე აუცილებელი ფაქტორი—კაპიტალი, რითაც ბოლშევიკების უფლებით ჩვენი ქვეყანა გაწმენდილია და მაშასადამე უცხოეთიდან უნდა მოვიდეს. მარა როგორ? ისე რომ ორივე ეს ელემენტი დაიმორჩილოს და გაანიაგოს თუ მათ დაეხმაროს. გააპოხიეროს და ამ საქმეში ვეროპიული (და არაკოლონიალური) სარგებლით დაკმაყოფილდეს. აქ შრომის და ნაკის ინტერესი ერთდება და უცხოეთის წინაშე ორივე ერთათ დგება. ბოლშევიკების მიერ ნათავრ შეეკვეყანას უცხოეთის კოლონიათ გადაქცივისაგან ინსნის მხოლოდ სოციალისტური იდეოლოგია.

აშკარაა, საბჭოთა წყობილების ლიკვიდაცია ბურჟუაზიულათ და დემოკრატიულათ ნიშნავს არსებული კვანძის გახსნას ორ სხვადასხვა ხაზზე, რომელთა შორის პრინციპიალური წინააღმდეგობაა. აქ ერთიმეორეს ეპირდაპირება არა ორი ხარისხი განვითარების ერთი და იმავე ტიპის, არამედ ორი სხვადასხვა ტიპი, ორი გზა, რომელიც სხვადასხვა მხრით მიიმართებიან. ჯერ ბურჟუაზია და მერე სოციალიზმი სრულიად არ უდგება ბოლშევიკების ნახარსს.

დღეს ერის ეკონომიური შესაძლებლობა ბორკილდადებულია, გზები დახშულია. მარა რაკი მისი ლიკვიდაცია მოხდება და ეკონომიური თვითმოქმედება აიშვება, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ექნება მის მიმართულებას. მისი ბურჟუაზიულ რელსებზე შეყენება სამუდამოთ აქრობს სოციალური ეკონომიკის შესაძლებლობას. ახდენს ქონებრივ და სოციალურ ძალთა გადაჯგუფებას სავსებით ინდივიდუალურ საფუძველზე და უცხო კაპიტალთან ერთად იმორჩილებს მთელ ხალხს თავის სადღეგრძელოთ. სოციალიზმი ამ მომხდარი ფაქტის წინაშე დამდგარი დაკარგავს ყველა მოპოვებულ პოზიციას და ვადაიქცევა დიდი ხნით უძლურ მიმდინარეობათ. მაშასადამე, მთელი პოლიტიკური და ეკონომიური მერმისის სვე-ბედი ახლა, ბოლშევიზმის ლიკვიდაციის ხანაში იჭრება და აქ ყოველნაირი ყოყმანი დაუშვებელია. რაკი დემოკრატიის ვაბატონება ერთათ-ერთი მისაღები სოციალური და ნაციონალური გზაა, ცხადია ამ დემოკრატიის ყველა ნაწილის, მისი ყველა პარტიის შეერთება საერთო მიზნის მისაღწევათ აუცილებელია. წვრილ ბურჟუაზიული პარტიები, რადიკალური დემოკრატია, სოციალისტების ბუნებრივი მოკავშირე და თანამგზავრია. ამიტომ სრულიად ფუქია დავა იმაზე თუ გლენი რა კლასს ეკუთვნის—წვრილ ბურჟუას თუ მუშას. საკმარისია ვიციოდეთ, რომ ორივე ეს ყვეადგენს მშრომელ ხალხს, რომელთა ინტერესი ერთდება მიმდინარე პოლიტიკის ყველა სფეროში. პროლეტარიატის ოზოლიაცია გრეზობისაგან, რასაც ადგილი აქვს ახლა ბოლშევიკების მეოხებით, უნდა მოისპოს ურთიერთი ინტერესების ცნობით და მათთვის საერთო ძალ-ღონით ბრძოლით.

საქართველოს მასშტაბით დემოკრატიის გამარჯვება და საქმიანობა წინდაწინვე უზრუნველყოფილია; აქ ნაციონალური ბურჟუაზია მეტათ სუსტია და ხელმძღვანელო როლს ვერც კი დაიჩემებს. ერთათ-ერთი ჩვენი არასოციალისტური პარტია უფრო წვრილ-ბურჟუაზიულია. ვინმე ბურჟუაზიული და მაშასადამე ხალხის სუვერენიტეტის ფარგლიდან ვერ გამოვა. და თუ რომელიმე მისმა ნაწილმა მოინდომა ამ ფარგლიდან გამოსვლა, ის კალთაში ჩაუვარდება არა არარსებულ ბურჟუაზიას, არამედ დროვადასულ წოდების ნამსხვრევს და მით ერის პოლიტიკური სხეულიდან სამუდამოთ მოწყდება. ერთი სიტყვით, ქართველი ერის სოციალური შენობა და მისი პოლიტიკური მდგომარეობა ქმნის მისი დემოკრატიულათ განვითარების უქვეელ შესაძლებლობას. ეს ზედმეტი საბუთია იმის, რომ ჩვენი თავი ჩვენ გვეკუთვნოდეს და რუსეთის საეგებო გეგმზე მიბმული არ ვიყოთ.

ვათავებ. ჩვენი გზა—პოლიტიკური დემოკრატია, შრომის პოლიტიკა, სოციალური ეკონომია. ეს არ არის სოციალიზმი. ეს არის მხოლოდ მოკლე, პირდაპირი გზა მისკენ მიმავალი. სოციალიზმი ნიშნავს ისეთ სოციალურ წყობილებას, სადაც არც დაქირავებული შრომაა, არც საქონლის წარმოება. ეს ვერ დამყარდება ერთი დავკრით, ერთი შექახებით; ეს მთელი საზოგადოებრივი პროცესია. ნელი, თანდათან მუშასობა ამ მიზნისაკენ მიმართული. და ეს არა ერთ ერში, არამედ ყველა ერში, უმთავრესათ მსოფლიო ბაზრის მეათურთა შორის. ჩვენი გზა ამ პროცესის ერთი რგოლია და წარმოადგენს ისტორიულ აუცილებლობას, როგორც მიმდინარე პოლიტიკური და ეკონომიური პრობლემის გადასაჭრელათ, ისე საბოლოო ეტაპის მისაღწევათ.

საბჭოთა სამკვიდროში ბურჟუაზიული იდეოლოგია ეკონომიურათ, პოლიტიკურათ, სოციალურათ და ნაციონალურათ არის კონტრ-რევოლიუციური, რეაქციონური იდეოლოგია. ყველა ამ სფეროში ერთათ ერთი სოციალისტური იდეოლოგია არის რევოლიუციური და ისტორიული პროგრესის მატარებელი. პირველის პოლიტიკური და საზოგადოებრივი როლი ვათავებულია, ის უნდა დაკმაყოფილდეს კერძო ეკონომიური საქმიანობით. საზოგადოების პატრონი, წინამძღვარი და მეგზური მეორეა. ის აერთებს თავის საშოში მოწინავე ქვეყნების რევოლიუციურ ბურჟუაზიის წასულ განმათავისუფლებელ მოძრაობას და დღევანდელი რევოლიუციური კლასი—პროლეტარიატის—სოციალურ ბრძოლას. მისი დრომა არის ერის დრომა. მასში ინატება ერის ნებისყოფა.

ნ ე ე ქ ე რ დ ა ნ ი ა .

(60 წლის შესრულების გამო)

მუდამ დევნილთა და ჩაგრულთა მხარეზე. არასოდეს გაბატონებულთა და მჩაგრელთა ბანაკში—მუდამ ასეთი იყო და არის ცხოვრება ნოე ქორდანისი, რომელსაც 15 იანვარს შეუსრულდა 60 წელი.

დღეს, როცა ქართველ ერს სულს უხუთავს წითელ რუსეთის ოკუპაცია, როგორც ყოველთვის ნოე ქორდანია ჩაგრულ ერს სათავეში უდგია და უკეთესი და აუცილებელ მომავლისაკენ გზას უკაფავს და უნათებს.

«ეკონომიური კეთილდღეობა»^{*)}—როგორც უმთავრესი პირობა ადამიანთა ბედნიერებისა... ერის და თითოეული პირის თავისუფლება, როგორც საუკეთესო საშუალება მოხსენებულ სურვილის განსახორციელებლათ^{**)}—ასეთი იყო გაბედული სიტყვა ახალგაზდა პუბლიცისტისა, რომელიც 35 წლის წინეთ საქართველოში გაისმა.

«გ ა ნ თ ა ე ი ს რ ფ ლ ე ბ ა შ რ ო მ ი ს ა—აი რა დაედგა სარჩულათ ახალ ცხოვრებას, აი სად სცემს დედაძარღვი ახალი ურთიერთობის და ვითარებისა»^{***)}—ასეთი იყო ის ახალი მოძღვრება. რომლის მოციქულათ მოველინა ქართველ ერს ნ. ქორდანია.

დამყაყებელი ცხოვრება შეიწყა, ძველ ქურუმთა ბანაკი შეინძრა, სამკვდროსასიცოცხლო ბრძოლა გაჩაღდა.

ინტელიგენცია ყველაფერია, ხალხი არაფერია, ის მხოლოდ პირველის მაჩანჩალა—ამბობდა ძველი ბანაკი.

ხალხი ყველაფერია, მომავალი მისია, ჩამოდექითო—ახალ დასის სახელით ქადაგებდა ნ. ქორდანია.

და აი ისტორიის ასპარეზზე გამოჩნდა ის დიადი ძალა—მშრომელი ხალხი—რომელსაც უნდა დაემხო ძველი წესები, დაემყარებია ბატონობა დემოკრატიის და მით გზა გაეკაფა საყოველთაო ბედნიერების სამეფოს—სოციალისმის დაუფუძნებისაკენ. ძველ დასთა მხარეზე იყო ხანგრძლივი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოღვაწეობა და მეთაურთა დიდი სახელი.

ამ დაბრკოლებათა გადალახვა შეიძლებოდა ახალ პრინციპის წამოყენებით. ახალ ცხოვრების ალღოს აღებით და ახალ ძალთა ამოძრავებით.

დღეს ვინ არ იცის, რომ სწორეთ ნ. ქორდანისა ბასრ კალამს და ახალ ვითარებას ნათლათ გარკვევას პირველ რიგში მიეწერება სოციალდემოკრატიულ პარტიის ასეთი სწრაფი ზრდა და გაძლიერება. ძველი პრინციპი დაამარცხა ახალმა იდეოლოგიამ, ინტელიგენტური კარჩაკეტილობა მშრომელი ხალხის ბრძოლის ველზე გამოწვევამ და მისმა დარაზმებამ. ამიტომაც იყო სრულიად ბუნებრივით და აუცილებლათ ნოე ქორდანია[†] ამ ხალხისა და სოციალდემოკრატიის შესაიდუმლევ და მეთაური შეიქნა. ასეთი რჩება ის დღემდის მრავალი გამარჯვებისა და არა ერთი და ორი დამარცხების შემდეგაც.

და ეს იმიტომ, რომ ნ. ქორდანისას საუკეთესოთ ჰქონდა შეთვისებული და მომარჯვებული მარქსისტული იარაღი და დაჯილდოებული იყო და არის რეალობის აწონდაწონის ალღოთი. იშვიათთა მეორე პიროვნება, რომელიც ხალხის სულისკვეთებას ასე კარგად იცნობდეს და მას ანგარიშს ასე უწევდეს. ის პირველ ყოვლისა მთელი არსებით დემოკრატია და ამიტომაც არავის ახსოვს თუნდაც ერთი შემთხვევა მის მიერ პარტიის დადგენილებათა გვერდის ახვევის. დოქტრინიერობასა^{††} და სექტანტობას ნ. ქორდანია მთელ თავის სიცოცხლეში გადაჭრით ებრძოდა. აი ორიოდ მაგალითი.

1902 წ. გურიაში გლეხთა მოძრაობამ იფეთქა. რა გზას უნდა დაადგეს სოციალდემოკრატია?

ეს «წვრილი ბურჟუაზიის» მოძრაობაა და მის მეთაურობა სოციალისტ-რევოლიუციონერთა საქმეა, ამბობენ ისინი, ვინც დღეს ბოლშევიკურ საქართველოს «ამშვენებენ».

ეს სწორედ სოციალდემოკრატიის საქმეა, განაცხადეს ნ. ქორდანია და სილ.

*) ივლისხმე სოციალისმში. ნ. რ.

**) იხ. ნოე ქორდანისა ნაწერები, ტომი I. გვ. 72

***) იქვე, გვ. 45.

ჯიბლადემ, რომ ჩვენ სათავეში ჩაუდგეთ გლეხკაცობას და ის მუშათა მოძრაობას უხსლოვით. ამით სოციალდემოკრატიის გავლენა სოფლად განმტკიცდა.

პირველ რევოლუციის ხანაში მეფის მთავრობამ გადაწყვიტა სახელმწიფო დუმის მოწვევა ჯერ სათათბირო, ხოლო შემდეგ საკანონმდებლო უფლებით. რუსეთის ყველა სოციალისტურმა პარტიამ მას ბოიკოტი გამოუცხადა, დუმაში მონაწილეობა გაანულებს რევოლუციონერ მოძრაობას და ხელს შეუშლის დამფუძნებელ კრების მოწვევას.

სულ სხვაფერ მოიქცა ჩვენი ორგანიზაცია. ნოე ჟორდანიას მოხსენების თანახმად და მისი პირადი გავლენით სოციალდემოკრატებმა მოიწონა დუმაში მონაწილეობა და შესაფერ სამხადის თავიდანვე შეუდგა. დღეს ვინ არ იცის, რომ სწორედ ის. დუმა შეიქმნა ორგანო მეფობის დამხობის და რევოლუციის მოახლოების!

სოციალისტურ პარტიის მეთაურის მთავარი ღირსებაა ის, რომ იგი მუდამ იზიარებს ხალხის ბედს, მის აღმაფრენასა და უკანდახევას, გამარჯვებასა და დამარცხებას. ამ მხრივ ძნელათ თუ რომელიმე ქვეყნის მეთაური შეედაროს ნ. ჟორდანიას.

1905-6 წლებში ის რევოლუციის ბელადია არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მთელ კავკასიაში.

შეიარა მეფის ტახტი და ქ. თფილისი ნ. ჟორდანიას გზავნის სახელმწიფო დუმაში, სადაც მას წილად ხვდა პირველ სოციალდემოკრატიულ ფრაქციის შედგენა და მისი მეთაურობა. აქ ჩაეყარა ძირითადი საფუძველი სოციალდემოკრატიის პარლამენტარულ მოღვაწეობას შემდეგში.

რევოლუცია დამარცხდა. სახელმწიფო დუმა გარეკეს და ნ. ჟორდანიასაც ჩვენ ვხვდებით არალეგალურ სოციალდემოკრატიის რიგებში. სადაც ის კვლავინდებურათ მეთაურობს ხალხის ხელახალ ამოძრავებას და მტერზე მომავალ თავდასხმათა წინასწარ მზადებას. ასეთია გზა ქემშარიტ რევოლუციონერისა. მთელი მისი არსება გადაწულია ხალხის სევეტდთან და აი ნ. ჟორდანიამაც არ იცის პირადი ცხოვრება, მით უფრო ვაჟიერებაში განზე გადგომა. ის მუდამ თავის პოსტზე დგას: კალმით. ზეპირი სიტყვით და საორგანიზაციო საქმეთა ასრულებით, დიდსა და პატარა როლში, გარემოებისა მიხედვით პარტიას რაზმებსა და მის საშუაარაზე ხელახალ გამოსვლას ამზადებს. როგორც წვერი რუსეთის სოციალდემ. პარტიის ცენტრალურ კომიტეტისა ანდა როგორც მეთაური საქართველოს სოციალდემოკრატიისა. ის გადაურთ ებრძვის რეფორმისტულ-ლიკვიდატორულ მიმდინარეობას, რამაც რუს ამხანაგთა შორის თავი იჩინა, და ხალხის ახალ რევოლუციონერ ამოძრავების აუცილებლობას ქადაგობს.

რაცასაკვირალია, როცა 1917 წელს მეფის ტახტი დაეცა, ნ. ჟორდანიამ რევოლუციის სათავეში მოექცა მთელ კავკასიის ფარგლებში, ხოლო შემდეგ ბოლშევიკურ გადატრიალებისა და რუსეთის იმპერიის დანაწილებისა ის საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის ხელმძღვანელი შეიქნა.

ჩვენს საგანს არ შეადგენს ნ. ჟორდანიას მრავალგვარ და ნაყოფიერ შემოქმედების აღნუსხვა. ეს ხომ საქართველოს უკანასკნელ 35 წლის ისტორიის დაწერა იქნება. ვიტყვით მხოლოდ ერთს. თუ საქართველოს განთავისუფლების საქმე დღეს ასე მტკიცედ დგას, რასაც მტერნიც კი ვერ უარყფვენ, ეს პირველ რიგში მიეწერება იმ თავდადებულ მუშაობას. რასაც 35 წლის განმავლობაში იწარმოებდა საქართველოს დემოკრატიულ ნ. ჟორდანიას მეთაურობით და რამაც ქართველ ერში წაუშლელი კვალი დასტოვა. საბჭოთა რუსეთის ოკუპაციის შემდეგ უცხოეთში გადმოხვეწილი ის ყველა სოციალისტურ და დემოკრატიულ პარტიებთან ხელისხელ ჩაკიდებული საქართველოს სუვერენობის აღდგენის საქმეს მეთაურობს. ასრულდა ის. რაც 35 წლის წინეთ თვით ნ. ჟორდანიამ წარმოთქვა: «თუ შინაურ ცხოვრებაში ვიბრძვით, გარეშე მტრის წინააღმდეგ ერთად ვდგევართ, ეს არის არსებითი თვისება უმაღლესი განვითარების.» *) და აი ნოე ჟორდანიაც მებრძოლ საქართველოს განთავისუფლების სიმბოლო და «ქართლის ბედის» განსახიერება შეიქნა.

და განა მართო საქართველოსი! ის ხომ დღეს სამართლიანათ საბჭოთა კავშირის ყველა დამოზილებულ ერთა ბელადია და ბოლშევიკურ ტირანიასთან რევოლუციური გზით მებრძოლ ყველა სოციალისტურ და დემოკრატიულ პარტიებისა და

*) იხ. ნ. ჟორდანიას ნაწერები ტომი I, გვ. 76.

ჯგუფების იდეოლოგიისა და ხელმძღვანელის როლში გვევლინება. დღესაც, როგორც ამ 35 წლის წინეთ, ნ. ჟორდანიას ჰაბტუური გატაცებით სდგას ბრძოლის მწვერვალზე და თვისი მტრელი და ნათელი კალმით ყველა ჩაგრულთა და ტვირთ მიძიმეთ დესპოტიის ამოსაგდებათ მოუხმობს.

ჩვენ ვიმედოვნებთ, რომ აღჭურვილი ერისა და პარტიის საერთო ნდობით და სიყვარულით, ნ. ჟორდანიას საკუთარი თვლით იხილავს ბოლშევიკურ ტირანიის შემუსვრას, საოკუპაციო ხელისუფლების დამხობას, განთავისუფლებულ საქართველოში დემოკრატიის განმტკიცებას. მკვიდრ საფუძველს თვითვე ჩაუყრის და მით მშრომელ ხალხს გზას გაუნათებს სოციალიზმის სამეფოსაკენ.

ეს იქნებოდა მისი მრავალმხრივ და ნიჭიერ მოღვაწეობის თუნდაც ნაწილობრივი დაგვირგვინება და ქართველ ერის წინაშე მისი დაუფასებელი ამაგის თუნდაც სუსტი დაჯილდოება.

ნ. რამიშვილი.

ნ. ჟორდანიას ხამფცი წლის იუბილეს გამომ.

ბრიტანიის ერთი უდიდესი სახელმწიფო მოღვაწე, რომელსაც ამავე დროს ცნობილი მწერლის სახელიც ქონდა, ამბობს: «ადამიანის სიცოცხლე იმდენათ ხანმოკლეა, რომ დაუშვებელია იგი მცირე და უშინაარსო დარჩეს». — თ. ვის რა ეთქმის ამ მძლავრ აფორიზმში ჩამოსხმულ აზრის წინააღმდეგ? რომელი ჩვენთაგანი არ მოისურვებდა მის საკუთარ თავზე ახდენას, რომ... ეს არ იყოს მხოლოდ რჩეულთა ხვედრი: საუბედურათ მხოლოდ ბუნების მიერ უხვად დაჯილდოვებულ პიროვნებას ძალუძს იმ მოკლე დროში, რომელშიაც მომწევედუელია ადამიანის ფიზიკური არსებობა, შექმნას ხანა და წარუშლელი ასოებით აღბეჭდოს თვისი სახელი მომავალ თაობათა მახსოვრობაში.

დაუღალავი შრომა, დაუსრეტელი ენერჯია და დაუთურგნელი ნებისყოფა უდიდესი საგანძურია, მაგრამ ეს ძვირფასი თვისებები თუ მათ არ აცისკროვნებს ზეგარდმო ნიჭი, თქვენ ვერ გიტაცებს, ვერ გზიბლავს და უმალეს კმაყოფილებას ვერ გაგზონინებს. პატივსაცემი, გულმოდგინე ხელმძღვანელი ხელისუფლის ვერასოდეს ადამიანის გულის სიღრმეს; ეს მხოლოდ რჩეულ ტალანტთა ხვედრია.

ქართველი ხალხის ისტორიაში ნ. ჟორდანიაც ამ რჩეულთა დასს ეკუთვნის. ამას მტერიც ვერ უარყოფს. ჩვენი ქვეყნის ისტორიის უკანასკნელ ხანაში იგი მეტად საინტერესო და მასთან მეტად ლამაზი ფიგურაა; ფიგურა უსათუოდ დიდი და დასრულებული. ნ. ჟორდანიას შეგვიძლიათ თქვენ მიიღოთ ან უარყოთ, მაგრამ მხოლოდ ერთიანათ; მისი დაქუცმაცება და დანაწილება შეუძლებელია, ვინაიდან ის ერთი მთლიანი ქვიდან არის გამოთლილი.

მე აზრათ არა მაქვს არსებითად შევეწო მის მოღვაწეობას. პირველ ხარისხის პუბლიცისტი, საქართველოს უძლიერეს პარტიის ბელადი, სახელმწიფოს მეთაური. მრავალ ფეროვანია მისი მოღვაწეობა. შინაარსით მდიდარი და გარეგნულათ ფრიად ცოცხალი. თავის მოღვაწეობის არც ერთ დარგში მას უკანასკნელი სიტყვა არ უთქვამს; ვერც სამოცი წლის სიმძიმემ და ვერც გარდახვეწილის მიძიმე ტვირთმა ვერ დააჩლივნა მისი კალმის სიმკვეთრე, ვერ შეანალა მისი აზროვნების სიცოცხლე; ვით ძველი მუხა მედიდურათ სდგას შეუღრეკელი და თითქოს დასცინის ამოხეთქილ სტიქიას; იგი ისტორიას ჯერ კიდევ ქმნის და მხოლოდ მაშინ, როცა ის დაასრულებს თავის მისიას, შეეძლება მიუდგომელ მკვლევარს თავისი განაჩენი გამოიტანოს.

მე აქ მინდა მხოლოდ აღვნიშნო ერთი მოვლენა სოციალურ პსიხოლოგიიდან, რომელიც დაკავშირებულია ამხ. ჟორდანიას პიროვნებასან. ხშირად დავკითხებივარ. ჩემ თავს: რითი აიხსნება ის განუხსნადრელი სიყვარული, რომლითაც ნ. ჟორდანიას უეჭველად სარგებლობდა და დღესაც სარგებლობს ქართველ ხალხის ფართე მასებში. იშვიათი პუბლიცისტური ნიჭი და ხანგრძლივი თავდადებული ბრძოლა საუკეთესო მერმისისათვის... რასაკვირველია, ყოველივე ეს სათითაოთ საკმარისი საწინდარია, რომ მის მატარებელმა მოღვაწემ მოიპოვოს ღრმა პატივისცემა და ფართე პოპულიარობა, მაგრამ არა მგონი იმ წონის და ღირსების, რომელიც ნ. ჟორდანიას ხვედრია.

შემდეგ, ჩვენი ხანა ხომ განსაკუთრებული ხანაა. რამდენი კერპები დაიმსხვრა, რამდენი ავტორიტეტი შთანთქა ჩვენ თვალწინ დავიწყებთ უფსკრულმა! მე ბოლშევიკურ «ჩხარდაზე» არ მოგახსენებთ. ლენინის შემდეგ იმ კურთხეულ ქვეყანაში «თვითნებულ თომას შეუქმლია ახნაური ვახდეს»: მორიგი ქართველიც დიქტატორის როლში არ გამოიღვეს... არა, მე ნამდვილ, ღირსეულ ავტორიტეტებზე მოგახსენებთ. მათი სახელები ყველას პირზე აკერია. ნ. ჟორდანიასი შერჩა და, დაწმუნებული ვარ, შერჩება ბოლომდის, ვინაიდან ჩემის დაკვირვებით იგი ცხოველი განსახიერებაა ისეთ პოლიტიკურ მოღვაწის, რომელიც ზედ გამოჭრილია ჩვენი ხალხისათვის. ის მისი ღვიძლი შვილია, მისი სისხლსა და ხორცისაგან პარმონიულად შეზავებული.

არა ჩვეულებრივი ცოცხალი ახრი, მკვეთრი გონება, მოქმედების მოღვედილი ხაზი, ბრძოლის აღგზნებული ცეცხლი; მიიმე, ტლანქი არტილერია კი არა, ტყეის მღრქვეველი, რომელიც ხშირი ცეცხლით მტრის რიგებს ანადგურებს აქ, იქ, ყველგან, სადაც ამას ბრძოლის ველის მდგომარეობა მოითხოვს.

ნ. ჟორდანიას ჩვენი ხალხისათვის იგივეა პოლიტიკაში, რაც აკაკი წერეთელი პოეზიაში. ორივე ხალხისურთ, ადვილათ გასაგები, ორივე მისი მესაიდუმლე და ორივე საყვარელი. ნ. ჟორდანიას თვით წერის მანერა, მისი სტილი, კითხვებისადმი მიდგომა, მათი თავისებურთა გადაშლა—განა ყოველივე ეს არ მოგაგონებთ მშობლიურ ხალხს, იმ კუთხეს, საიდანაც ჩვენი იუბილიარი წარმოიშვა? ან თვით მისი გარეგნობა: მისი სახე, მისი თვალები, ღღემდის ლერწამივით აშოთილი ტანი, შურდულივით სიარული.

ადამიანთა ურთიერთობაში ესეც არ არის წერილმანი. პარტია ხომ უბრალო არითმეტიკული კატეგორია არ არის, მექანიკურად სამხედრო წესზედ აგებული; იგი ჩვეულებრივ თავისუფალ ადამიანთა კრებულია და ამიტომ არაფერი ადამიანური მისთვის უტყარ არ არის. იდეოლოგია, საერთო მიზანი რაზემაც პარტიულ ჯარს, ავლებს ხაზს მას და სხვა ჯგუფებს შორის; მხოლოდ თვით ამ ჯარის შინაური, ორგანიზაციული სიმტიკიცე გარდა პარტიული დისციპლინისა დამოკიდებულია იმ ურთიერთ სულიერ განწყობილებაზე, რომელიც სუფევს მის შტაბსა, ანუ უფრო, მის შეფსა და პარტიის სხვა წევრთა შორის. ამისათვის საჭიროა, რომ გარდა სხვა ბევრი თვისებებისა მეთაურს თან ახლდეს მშობლიური სიტბო, რომელიც ასე აახლოვებს და აკავშირებს ადამიანთ.

მაგონდება სილიბისტრო ჯიბლაძე; მაგონდება ამ დიდ ბუნებოვან ადამიანის განუხანღვრელი სიყვარული, რომელსაც იგი აწინავდა ამხანაგებთან ურთიერთობაში და ადვილათ მესმის, თუ რად იყო ჩვენი პარტია ასე სულით მაღალი და პოლიტიკურათ უძლევი. გავისხენათ ჯორჯიანშვილის შურისმაძიებელი ყუმბარა და სილიას სულიერი ტანჯვა, თუ რატომ მან სხვა გაგზავნა და არა თვით შეასრულა ეს აქტი, განა ეს არ მოწმობს მიუწოდებელ სიმალეს სილიბისტროს ადამიანობისას? ძველი თქმულება, შიში შეიქმს სიყვარულსაო, ეს სისასტიკის გაკოტრებული პარადოქსია: შიში ვერ შექმნის ვერც სიყვარულს და ვერც იმ ძალას, რომელიც ბოროტების აღმოფხვრას შესძლებს.

ნ. ჟორდანიას ეს სიტბო უკვად ქონდა და უდიდესი ღვაწლიც მიუძღვის მას ჩვენი პარტიის მთლიანობის, მისი სულიერი სიძლიერის და ენტუზიაზმის შექმნაში. სხვათა შორის მეც ვახლავარ ცოცხალი მოწმე იმისა, რომ მან, სწორედ მან, შეუნარჩუნა სოც. დემოკრატიულ ლაშქარს მებრძოლი, რომლებითაც შეუქმლია იამიყოს პარტიას და ერს. ვ. ჯუღელი, ჩვენი პარტიის ნამდვილი გმირი, რომელიც რევოლუციის პირველ ხანებში ლამის იყო არ დავკარგეთ, მან შეგვინახა, მან გამოიხანა ჯუღელის პიროვნების მგრძობიარე სიმები და შეუსისხლბორცა ქართველი ხალხის ბრძოლას და ჩვენ ვიცით ჯუღელი გამოხაკლისი არ ყოფილა.

ასეთი თვისება ლიდერისა დაუფასებელია პარტიაში, განსაკუთრებით ამ არეუდარევის დიდპრანეტულ კრიზისის ხანაში. უსურვით გულწრფელათ ჩვენს მცხოვან მეთაურს დიდგრძობასთან ერთად, რომ მან შესძლოს ყველა დაბრკოლებათა გადალახვა ჩვენი პარტიული სულიერ მთლიანობის და ორგანიზაციული სიმტიკის შესანარჩუნებლათ; ეს ხომ მარტო პარტიული საქმე არ არის, არამედ თვით მებრძოლ საქარფელოს საბოლოო გამარჯვების პირობას შეადგენს.

ნეკტარ კალანდაძე—ნოე ქორდანიას.

(მილოცვა)

სამოც განვლილ გაზაფხულში სამი შეგხვდა სხივთა მფენი;
სიხარული, სიამაყე, დიდება და შვება ჩვენი.
სამი წელი მოცისკროვნე, სამი ზეცად აღმაფრენი,
წარმტაცი და საოცნებო, ისტორიის დამამშვენი.

და პა, დღესაც, ამ შორეულ მესამოცე წლის მწვერვალზე
მარტოს გხვდავ მკერდშიშვერით უხეშ, ურიცხვ მტრისა ძალზე,
ხელმარჯვეთ და მედგრათ იბრძვი ძველწართობი ცეცხლთა აღზე;
მით სამშობლოს მგლოვიარეს ცხარე ცრემლებს აშრობ თვალზე.

და შენ უნდა იდგე ეგრე, ვითა მუხა ბუმბერაზი,
ვიდრე მოვა გაზაფხული უფრო ტურფა, უფრო ნაზი...
ვიდრე ვარდი გულს გაგიშლის, მოგეხვევა გრძნობით ვაზი,
ვიდრე მოგფენს შარავანდედს სხივი, მზეთა ნათავაზი.

მაშ იცოცხლე, დღევრძელ იყავ, დიდებით და შვებით სრულით,
რომ კვლავ ჩვენდა სანუგეშოთ გნახოთ ვარდით არ დაზრულით,
ვითა ცისკრის შარავანდი, სხივთა ფრქვევით გაბადრულით,
ჯანით მრთელით, სულით მტკიცით, გულით მედგარ-მსიარულით.

ნ. ქორდანიას 60 წლისთავის დიკსახსრული.

22 იანვარს პირად და პარტიულ მეგობრებმა გაუმართეს ნ. ქორდანიას ბანკეტი, რომელზედაც მოწვეული იყო აგრეთვე სხვა ქართულ პარტიების რამდენიმე წევრები (ბ.ბ. ექვთ. თაყაიშვილი, გ. გვახავა, სამს ფირცხალავა, რ. გაბაშვილი, შ. ამირეჯიბი, იოს. გოგოლაშვილი და სხვ.). ეს რა თქმა უნდა ვერ იქნებოდა იუბილეს გადახდა, რამდენიმე ემიგრანტს, რომლებმაც ითავეს ამ პატარა დღესასწაულის მოწყობა, კარგად ესმოდათ, რომ ნოეს იუბილეს გადახდა შესაძლებელი იქნება მხოლოდ ქართველი ხალხის წიაღში. განთავისუფლებულ საქართველოში მთელი ერის ერთსულოვანი მხურვალე მონაწილეობით, რომ ის მიიღებს ნამდვილი ეროვნული დღესასწაულის ხასიათს. ხოლო მათ სურდათ თავის წრეში აღენიშნათ ჩვენი ბელადის 60 წლის თავი, შინაურულათ მიელოცათ მისთვის ეს მნიშვნელოვანი თარიღი ბრძოლით აღსაყვ ცხოვრებისა. ნოეც, თუმცა წინააღმდეგი იყო ყოველივე საიუბილეო დღესასწაულისა, იძულებული გახდა მისი მეგობრების ეს ბუნებრივი სურვილი დაეკმაყოფილებოდა და მიპატიებოდა მიელო. ჩვენ ზედმეტათ მიგვაჩინა იქ წარმოთქმულ მისაღმებთან მოყვანა. ქართულ სოციალ-დემოკრატ-ორგანოს მკითხველს არ სჭირია ნოე ქორდანიას ღვაწლზე მითითება, მისი პიროვნების დაწვრილებით დახასიათება. ყოველივე ქართველის წარმოდგენაში ის აღბეჭდილია, როგორც ახალი ქართული საზოგადოებრიობის უდიდესი იდეოლოგი და მესვეური, ახალი საქართველოს საძირკველის ჩამყრელი და მამუნებელი. ქართველი დემოკრატიის გზის გამკვალავი და მამუქებელი. მუდამ მხნე და დაუღალავი მებრძოლი უმაღლეს საკაცობრიო იდეალით გაშუქებულ ერის მომავლისათვის. ასე აისახა მისი ღვაწლი და პიროვნება წარმოთქმულ მილოცვებში და იგივე მოუსვენარ აზრით ამოძრავებელი, მხნე და იმედიანი. მუდამ ქაბუკი მებრძოლი მოგვევლინა დღესასწაულის დამსწრეთ სამადლობელ სიტყვაში, რომლითაც ნოემ მილოცვებს უპასუხა.—ერთში მართალი იყავითო, სიტყვა მან: რამდენი ქარიშხალი და უბედურება არ გადამხდენია, გული არადროს გამტეხია, სასოწარკვეთილებას არასოდეს შეუპყრიავარო. და ჩვენს დღევანდელ გაჭირვებაში—ნ. ქორდანიას აზრით—კიდევ ნაკლები საბუთი გვაქვს გული გავიტეხოთ და სასოწარკვეთილებას მივეცეთ. თუ ჩვენ-

თვის, ვინც დღევანდელ უბედურებაში პირადად ჩაბმული ვართ. ძნელია მისი ქართველი ხალხისათვის სწორედ მიმდინარე ხანაში გამოიქვედა საბოლოოთ ერის მთლიანობა, ურყევი ნებისყოფა თავისუფლებისადმი, გარდაუვალი საფუძველი მისი მომავალი დამოუკიდებლობისა. პსიქოლოგიურათ დამოუკიდებლობა მოპოვებულია, მისი მოშლა არავითარ ძალადობას არ შეუძლია, ველარაფერი შეაფერხებს მის პოლიტიკურ განხორციელებას. ამაშია უალრესი მნიშვნელობა ჩვენი ბრძოლისა; და ამ ბრძოლაში ჩვენ, ემიგრაცია, დაურღვეველი კავშირით ვართ გაერთიანებული ჩვენს ერთან. ქართველი ემიგრაცია სხვა ემიგრაციას არ გავს, თუ სხვები მოწყვეტილი არიან თავის ერს, გარიყულნი და განმარტოებულნი, ჩვენ ზურგს ვეიმავრებს მთელი ჩვენი ხალხი და ამ სულიერ ერთობას ბრძოლაში და მისწრაფებაში ვერაფერი გასწყვეტს.

ამ ერთობის, ქართველი ხალხის ბრძოლის, მისი თავისუფლების მთლიანი და ურყევი ნებისყოფის განსახიერებაა, საყოველთაოთ ცნობილი დროშაა ნოე ქორდანია და ჩვენ ვიცით, რომ ყოველი თავისუფლების მწყურვალე ქართველი სიყვარულითა და მრავალჯამიერის სურვილით მოიგონებს თავის ბელადს მისი 60 წლის თავის გამო.

ო.

შ ა ნ თ ა ვ ი ს უ ფ ლ ე ბ ი ს ა ხ ე მ ი ა .

ამ სათაურით წაიკითხა 24 თებერვალს თ. ი. დანმა თავის მოხსენება პარიზში. ამხ. დანი რუსეთის სოც. დ. პარტიის საზღვარ-გარეთელ დღევგაციის ხელმძღვანელია და «სოციალისტურ მოამბის» რედაქტორი. მარტოვის სიკვდილის შემდგის ითვლება ოფიციალურ მენშევიზმის მეთაურათ, ასე რომ მისი საჯარო მოხსენება ჩვენ შეგვიძლია და უნდა მივიღოთ, როგორც გამოხატულება რუსეთის სოციალდემოკრატიულ პარტიის კონცეპციისა თანამედროვე რუსეთის ვითარებაზე და იმ გზებზე, რომლითაც ეს ერთ დროს იდეოლოგიურათ მტკიცე საზოგადოებრივი ძალა, ფიქრობს ქვეყნის და მუშათა კლასის იმ ჩიხიდან გამოყვანას, რომელშიაც ათი წლის ბოლშევიკურმა ტირანიამ რუსეთი მოამწყვდია. გულდასმით მოვისმინეთ ჩვენ მისი სიტყვა და მართალია მას ახალი, რაც ჩვენ არ გვსმენოდეს «სოც. მოამბი»ს ფურცლებიდან, თითქმის არაფერი არ უთქვამს, მაგრამ მისმა გამოსვლამ რუსეთის სოციალისმის და დემოკრატიის მეგობრებზე შიძიმე შთაბეჭდილება დასტოვა. ასეთია ადამიანის ფსიქოლოგია: არ გინდა შეურიგდე იმ აზრს, რომ შენი მასწავლებელი და გულით საყვარელი სიკვდილის პირზეა, შენ ეს არ გჯერა. და თითქოს სასწაულის მოვლი; დანმა 24 თებერვალს ეს რწმენა გულში დაუზოგველათ ჩაგვიტარა და ასეთი შთაბეჭდილებით დაიშალა აუდიტორია. გარეშე ბოლშევიზანების პატარა ჯგუფისა, შიძიმე შთაბეჭდილებით შეპყრობილი...

რა გვითხრა დანმა თავის მოხსენებაში? ბოლშევიკური რეჟიმი კვდება: მისი ლიკვიდაცია ისტორიული აუცილებლობაა; თუ არა საკარგო კატასტროფა, ლიკვიდაციის პროცესი უნდა მოხდეს თანდათანობით: ყოველ შემთხვევაში მარქსიზმის ეს უკანონო შვილი უკვე ჩამოეშვა მისი მწყერვალისა და მას ვერავითარი ძალა ვერ შეაკავებს; ვინც რუსეთის ვითარებას ოდნავათ მაინც იცნობს, მისთვის ეს საკითხი არ არსებობს. საკითხი სხვა რამეშია: როგორ მოხდება ეს ლიკვიდაცია? რა ძალებს შეუძლია შესცვალოს ეს რეჟიმი? რა გზაა მუშათა კლასის და მშრომელთა მასისათვის ხელსაყრელი და მისაღები? საერთო ეროვნული მოძრაობა დღევანდელ რუსეთში შეუძლებელია; ამ მხრივ არავითარი ანალოგია თვითმყრობელობის და ბოლშევიკურ რეჟიმთან ბრძოლაში არ არსებობს: 1917 წლამდე ყველა კლასები გარდა მსხვილ მემამულეთა ვიწრო ჯგუფისა, თუმცა სხვა მოტივებით. მაგრამ მაინც ერთსა და იმავე მტერს ებრძოდა; ყველა ძალები ამ მხრივ იყო მიმართული; გზა იყო ერთი. მხოლოდ შინაარსი სხვა და სხვა. ეხლა მდგომარეობა შიცვალა: მარცხნივ ბოლშევიზმს ებრძვის მუშათა კლასი სოციალისმისა და დემოკრატიისათვის. მარჯვნივ მას ებრძვიან ნეპმანური ბურჟუაზია, რესტავრაციის მომხრენი; ამ შემთხვევაში არც გზაა საერთო და არც შინაარსი; ამიტომ არავითარი კოალიცია ამ ძალთა შორის არ შეიძლება; პირიქით მუშათა კლასი აკტიურათ უნდა ებრძოდეს სხვა დანარჩენ ბოლშევიკურ მემკვიდრეობის პრეტენდენტებს. ნეპმანური ბონაპარტიზმი, რაც ათასჯერ უარესია ბოლ-

04906

შევიკურ რეჟიმზე, აუშვებს ანტიპროლეტარულ სტიქიას; იგი გააბატონებს სსრკ-სა და სსრკ-ის მთელ ტერიტორიას. გაცხადებს საშველად მუშათა კლასის საშინელ ექსპლოატაციისათვის. გლახობა აპოლიტიკურია; მას მხოლოდ საკუთარი ეკონომიური ინტერესები ამოძრავებს; მხოლოდ განათავისუფლონ იგი დღევანდელი დუხვი პირობებიდან და ვის ხელში დარჩება ძალა უფლება. ამას გლახობა არ დაგიდევს; მით უმეტეს რომ ძველი მიწათმფლობელობის რესტავრაციისა მას უკვე არ ეშინია; ამავე მიზეზის გამო წითელი არმია, სისხლი და ხორცი გლახობისა, უნდა იქნეს ამოგდებული ანგარიშიდან ბოლშევიზმის დემოკრატიულ წესით ლიკვიდაციის საქმეში. ეროვნული სეპარატიზმი მხოლოდ ნეპმანურ ბონაპარტიზმის შანსებს აძლიერებს, ეს გზაც ანტი-დემოკრატიულია; თუმცა სოც. დემოკრატია ეროვნულ თვითგამორკვევის პრაქტიკის წინააღმდეგ ვერ წავა და არც მიდის, მაგრამ ჩვენ ეს არ გვართმევს უფლებას ყველა ერის მუშებს მოუწოდოთ რუსეთის ფედერატიულ კავშირში დარჩეს. ამ ნაირად ერთად ერთი კლასი, დანტერესებული ბოლშევიკურ რეჟიმის დემოკრატიულ გზით ლიკვიდაციაში. ეს არის მუშათა კლასი. ს. დ. წმინდა ვალია ამ ლოზუნგის ქვეშ დარაზმოს პროლეტარიატი. ასეთ მუშაობას კომუნისტურ პარტიის დეზორგანიზაციამ გზა გაუხსნა და ფართე ასპარეზი მისცა. ჩვენ დღეს რევოლიუციის უარყოფით, ვინაიდან რევოლიუცია რევოლიუციის წინააღმდეგ ეს კონტრევოლიუციაა. იქ, სადაც რევოლიუციურ სახით გამოდის ე.პ. ევლოგი და სხვა შავრამბელები, სოც. დემოკრატია რევოლიუციის გზას ვერ დაადგება და უნდა დაკმაყოფილდეს ევოლიუციით. ამაშია გარანტია ბოლშევიკურ რეჟიმის დემოკრატიულ წესით ლიკვიდაციისა, დაასვენა დანმა.

მთელ ამ კონცეპციაში, სადაც დომზალივით არეულია ერთი მეორის საწინააღმდეგო აზრები, ანტიბოლშევიკური ფორმტი ხელოვნურად დაყვანილია მინიმუმამდე. აქ ადგილი ვერ იპოვა ვერც გლახობამ, რომელიც ეკონომიურად იხრჩობა პოლიტიკურ და სოციალურ დესპოტიის ბუკალეზში—ქალაქის წვრილმა ბურჟუაზიამ, დატუქსულმა და ტერორის ქვეშ მკვინავმა, ვერც ეროვნებებმა, რომელნიც ცეცხლის ჩაუქრობელ კერას წარმოადგენენ და სხვა. ვიმეორებთ. ამ კონცეპციაში ყველაზე მეტი სინტერესო და სავალალო სწორედ მისი სული. ან მისი უსულობაა. აქ არ არის ის, რაც უნდა დუღდეს და გადადუღდეს ისეთ ანტიბოლშევიკურ ბრძოლის მონაპოლისტის (მან სხვები ხომ მდიდურათ ამოავდო ანგარიშიდან!) გვამში, რომლის რაღს ისაკუთრებს ამხ. დანი.

მდკომარეობის ისე წარმოდგენა. როგორც ეს მომხსენებელმა დაგვიხატა მებრძოლთა უიმედობის შორევი გადავდება. აბა, მართლაც რუსეთში სხვა ძელები, გარდა დანის და მისი პარტიისა რომ არ იბრძოდეს, მშვიდობით დიდი ხნით სოციალიზმს და დემოკრატიაზე! თურუსეთის ოფიციალური (ამ ტერმინს იმიტომ ვმარობთ, რომ არის მენშევიკურ პარტიის მიერ მიმართულია პოტრეზისის, აქსელროლის მეთაურობით, რომელიც ებრძვის ამ დამღუპველ ხაზს) მენშევიკის «ბოლგრამა მინიმუმი» რეჟიმის ევოლიუციით კმაყოფილდება. ეს იმას ნიშნავს, რომ მას ბრძოლაზე საესებით ხელი აუღია, ეტყობა ისტორია მეორდება: წარსულ მწარე გამოცდილებას სრულიად უნაყოფოთ ჩაუვლია ამხ. დანის და მის ჯგუფისათვის. მწარე გამოცდილება... და რა ძვირათ დაუჯდა ეს სახელმწიფოს, მუშათა კლასს. პარტიას!

სოც. დემოკრატიული პარტია უადრესად ბრძოლის და მოქმედების პარტიაა. მას მისი იდეოლოგია ცხოვრების განვითარების კანონებიდან აქვს ამოკრფილი; მისი პრაქტიკა კი ცხოვრების დუღილშია გამოქცეული. საიდან მოვიტანეთ სოც. დემოკრატებმა ის «ბრძელი» აზრი, რომ ჩვენ მტერს თუ ვინმე სხვა ებრძვის. ჩვენ იარაღი უნდა დავყაროთ, განზე გავდგეთ და უყურეთ თუ რითი გათავდება მათ შორის შეხლა. ნუ თუ დღევანდელი რუსეთის დესპოტია არ არის უსაშინელესი მტერი მუშათა კლასის, სოციალიზმის? აქ მარხია ძალის თავი. სწორედ აქ უნდა მზახეს ჩვენი და დანის მიმართულების რუს სოც. დემოკრატების გამიჯვნა. არის თუ არა ბოლშევიკური რეჟიმი უსაშინელესი ტირანია, რომელმაც «იდუურათ ჩამოაქვეითა, პოლიტიკურათ უფლება აყარა და მორალურათ გასტეხა პროლეტარიატი», თუ ეს «რევოლიუციაა», რომელთანაც ბრძოლა კონტრევოლიუციას წარმოადგენს? სულს ცოდვილო, ჩვენ გვეგონა, რომ განვლო დრო, როცა დანი და მარტოვი 1921 წელს ბოლშევიკურ ავანტიურას «წინ წაწეულ სოციალურ რევოლიუციის რაზმს» უწოდებდნენ. მას შემდეგ

*) იხ. რუსის მენშევიკების პოლიტიკური პლატფორმა.

ბევრი სხვა რამ დაიწერა. ჩვენ გვახსოვს მარტოვის უკანასკნელი წერილი, სადაც მან შავით თეთრზე მოგვითხრო, რომ «ბოლშევიკების დიპლომატიკაში, მილიტარისტებში და პოლიციამ შექმნა აბსალუტური სახელმწიფო უფლებააყრდ ხალხზეო», და დღეს კვლავ «ეივ კურილაკი», ამ ტირანის «რევოლიუციას» უწოდებენ საჯაროთ.

— არა, მთელ ამ სკანდალში, ბოლშევიკური «რევოლიუცია» არაფერ შუაშია. მისი უსამღვიღოესება ევლოდი მხოლოდ და მხოლოდ ლევიის ფოთოლია, რომლითაც ამბ. დანს სურს დაფაროს საკუთარი მისი უძლურება, რევოლიუციონურ ბრძოლაზე ხელის აღება და უაქტივობა. უნდა საგანს თავის სახელი უწოდოთ.

მენშევიკური იდეოლოგია დღიდან თავის წარმოშობისა ნამდვილი სული იყო მარქსისტული დოკტრინის; იგი უარყოფდა კაპიტალიზმიდან სოციალიზმის გადასვლის პროცესში ნახტომებს; საწარმოვეო ძალთა უღირსი განვითარება მას მიიჩნდა სოციალურ გარდაქმნის წინასწარ პირობად; მხოლოდ ამ კონცეპციას რუსეთის მენშევიკების პრაქტიკაში აკლდა აქტივობა, ინიციატივა, ბრძოლის ცეცხლი. ამ გარემოებამ დაღუპა სოც. დემოკრატიული პარტია რუსეთში და პარტიის საქე იმ ჯგუფს ჩაუვდო ხელში, ვისაც ნამდვილ მარქსიზმთან სახელის მეტი საერთო არაფერი ქონდა.

შედეგი? ჯერ პარტია მარტოვმა და დანმა ჩააბარეს ლენინს ხელში. შემდეგ იმავე ჩააბარეს რევოლიუცია და სახელმწიფო და ესლა იმავე გზით განაგრძობენ სვლას. კავკასიის მენშევიზმი, რომელსაც მეთაურობდა ქართული ორგანიზაციები, ამ მართვ ანტიპოდი იყო თავის თანამოძმე რუსეთის მენშევიზმის და სწორედ ამას ეჭირა მენშევიკური ორგანიზაციული სიმტკიცე ხელში. ტყუილათ კი არ იძახოდა ლენინი, ოღონდ ეს კავკასიელები მოგვმორდენ და მარტოვს მალე აუგებ წესსო.

ჩვენი პოზიცია ესლაც დღესავით ნათელია. საქართველოს სოციალდემოკრატიას კარგათ ესმის, რომ ბრძოლაში ის გაიმარჯვებს, ვინც იცის, ვისთან აქვს საქმე და რა უნდა მას. ჩვენმა მუშებმა იციან, რომ ბოლშევიზმი უსაშინელოა შავი რეაქციისა; რომ მან დაგლიჯა მუშათა მოძრაობა საერთაშორისო მასშტაბით «რომ ნაცვლათ კლასთა ბრძოლის, მან გააჩაღა სამოქალაქო ომი მუშათა კლასის რიგებში; რომ მან, სოციალიზმი», ჯერ ისტორიისათვის უცნობ დესპოტიის სახით მოგვივლინა და მით დიდი ხნით ჩამაშორა პროლეტარიატს ის თანამგზავრები, რომელნიც დემოკრატიის ლაშქარს წარმოადგენდნენ; რომ მან სოციალიზმის საქმე რამოდენიმე ათი წლებით უკან გადაადგო. აი ვისთან გვაქვს საქმე. ასეთ მტერს კი მუშათა კლასი პირველ რიგებში უნდა ებრძოდეს ყველა იმ საშუალებებით, რომლითაც ებრძვიან დესპოტიას. დესპოტიის მშვიდობიან გზით ტრანსფორმაციის შემთხვევა ისტორიამ არ იცის; შეიარაღებულ ძალაზე დაყრდნობილი მართველი კლიკა, როგორც ამას ამბობს კაუცკი, დაცემულა მხოლოდ საყოველთაო აჯანყების საშუალებით და ან იმ ძალების დაშლით. რომელსედაც ის იყო დაყრდნობილი». ვინც ამაზე ხელს იღებს, იგი ნებსით თუ უნებლიეთ ბოლშევიკურ რეჟიმს ამარტებს და მშრომელთა სასიცოცხლო ინტერესებს ებრძვის. ამბ. დანი, აბრამოვიჩი და სხვები ცუდ სამსახურს უწევენ იმათაც, ვისი ბედიც მათ აუტოვებს. სწორედ ამიტომ არის საქირო, რომ მუშათა კლასის პარტიამ არ გაუშვას ინიციატივა ხელიდან და ანტიბოლშევიკურ რევოლიუციის მეთაურობა იკისროს, რომ მას არ დაეპატრონონ ის შეერაზმელი ელემენტები, რომელნიც ხალხის დაბალ ინსტიტუტებს ათამაშებენ და მის რისხვას სოციალისტებისა, ებრეულებისა და «ინოროდცების» წინააღმდეგ მიმართვენ.

ასეთი უდიდესი საპასუხისმგებლო მომენტის წინაშე, როცა დემოკრატიის და სოციალიზმის მოძრაობა სასწორზე დადებული, ევლოდი და მარკოვ მეორეთი არგუმენტაციის პირდაპირ დაბრმავებას ნიშნავს. ეს იგივეა, რომ ხეების უკან ტყე გამოგეპაროს, ათი წლის წინეთ რუსეთის მენშევიზმი, დამფრთხალი მემარჯვენე კონტრრევოლიუციის მირაჟით, უღებს კარებს ბოლშევიკურ აშკარა კონტრრევოლიუციას. უნდა გვეფიქრნა, რომ დანი და მისი ჯგუფი ბურჟოაზმის ისტორიას არ გაიმეორებდნენ. რევოლიუციის წინააღმდეგ რევოლიუცია, კონტრრევოლიუციაო. სიქვა დანმა და დადაო თავისი ვეტი ბოლშევიკების წინააღმდეგ რევოლიუციონურ ბრძოლას. ესლა ის და დარჩენია მას, რომ შემდეგზე გვიპასუხო: 1917 წ. ოქტომბერში ბოლშევიკების შეიარაღებულ შეთქმულებამ, რომელმაც თებერვლის რევოლიუცია დაამხო, რევო-

*) ის მარტოვის წერილი—ჩვენი პლატფორმა.

**) ის. კ. კაუცკის შრომა «ინტერნაციონალი და საბჭოთა რუსეთი».

ლიუცია იყო თუ კონტრრევოლუციუა; ან და დამფუძნებელ კრების გარეკამ და საქართველოს დაპყრობამ და სისხლში ჩახრჩობამ ეს კონტრრევოლუციუა რევოლუციით გარდაქმნა? აი, სად გადაავადებს ადამიანს დოკტრინიზაცია და გატეტვებულ სინამდვილის წინაშე ძალით თვალის დაბრმავება.

დანის ლექციის დასასრულ კრების თავმჯდომარემ მოუწოდა დამსწრეთ გავლათ წვლილი ბოლშევიკურ ტერორის მსხვერპლთა სასარგებლოთ... ესენი, დანის აზრს რომ გავყვეთ, ხომ კონტრრევოლუციონერები არიან?!

პ. ანაბერიძე.

ხ ა ნ ე დ ი ს წ ე რ ე ჯ ს ი თ .

ქარგა ხანია ბ. სპ. კედია მთლიან ეროვნულ ფრონტს ჩამოშორდა და ეროვნულ ძალთა დაქსაქსვას ემსახურება. მაგრამ ეს აქამდე უცნობია იყო ფართო წრეებისათვის; თვით ბ. კედია ყოველივე საშუალებით გაურბოდა თავისი სახის საბოლოოთ გამოაშკარავებას. დღეს ამ ორკუთხულ მდგომარეობას ბოლო მოუღო უსახელო წიგნაკმა, რუმელიც ამას წინათ გამოვიდა პარიზში შემდეგი სათაურით: «საქ. გაერთიანებ. ერ. დემ. პარტია. დეკლარაცია და დადგენილებები საზღვარგარეთელ ორგანიზაციებისა. პარიზის კომიტეტის გამოცემა». უკვე ამ სათაურში ყველაფერი ყალბია. ერ. დემ. პარტიის პარიზის კომიტეტმა კაი ხანია თავის რაგებიდან და პარიზიდანაც გარიცხა მთავარი პირი, ბ. კედია, რომლის გათეთრებას ფიქრობს ეს წიგნაკი. და კიდევაც გამოაცხადა ეს საჯაროთ. ამ გარიცხვას ბრაზიურა მორცხვით იხსენიებს, ხოლო ერ. დემ. პარტიის პარიზის წამდელი კომიტეტის წინააღმდეგ ვერცკი ილაშქრებს მაგრამ და მტყუანის ტონით ვატიკებდა მის წიგნებს—ოღონდ კი მოდიოდა და ყველაფერს დავივიწყებთ, სპ. კედიას ენობრივსა და მის წინააღმდეგ წამოყენებულ ბრალდებებსაც.

მაშ ვის ებრძვის ეროვნ. დემ. პარტიის ფირმის უზურპატორი? ქართველი ერის მხავერდთ? ჩვენი ქვეყნის ოკუპანტებს? სრულიადაც არა. ჩვენი ეპოქის მთავარ ამოცანათ ბ. კედია-ასათიანი და მათი ემიგრანტული მრევლი მიიჩნევენ საქ. სოც. პარტიებთან და განსაკუთრებით ჩვენს პარტიასთან და მისი წიაღიდან გამოსულ მთავრობასან ბრძოლას. «ქართველი ერას მიერ დაწყებული და მიმდინარე ეროვნული ბრძოლა უნდა დახსნოდ იქნეს მენშევიზმ-სოციალიზმისაგან»-ო (გვ. 5). აი ბრაზიურის ლეიტ-მოტივი. ამგვართ, ბ. კედია-ასათიანის გენერალური შეტევა, მთელი მათი ძალდონე მიმართულია არა საქართველოს მტრის შესამუსსრავათ. არამედ სწორედ იმ მთავარ ეროვნულ პოზიციის წინააღმდეგ, რომელსაც ეს 7 წელიწადია ყოველივე საშუალებით სცემს საქართველოს მტერი.—საერთო ეროვნული ფრონტი მტრის წინააღმდეგ! აი ქართველი ერის დღევინ მიმდინარე ხანაში.—საერთო ეროვნულ ფრონტზე და მის მთავარ ძალაზე თავდასხმა. ე. ი. მტრის გვერდით ამოღობა—აი განდგომილთა პოზიციის არსება. ბ-ნ კედიას და მის ამყალ ორიოდე ემიგრანტს ამით ამერიკა არ აღმოუჩენიათ. ეს გზა დიდი ხანია სამარცხვინოთ გავალულია ვეშაპელის და «ახალგზელთა» მიერ და რა გასაკვირია, რომ ამ ცნობილ პოზიციის «დასაბუთებაც» იმავე ვეშაპელის და «ახალგზელების» სიტყვიერების განმეორება იყოს. მთელი 21 გვერდი წიგნაკისა სავსეა იმ ტყუილებით და ჭორებით, რაც კაი ხანია ბოლშევიკებმა თავიანთ წინააღმდეგ საცხენლათ გადაუდგეს: «საქართველოს დაღუპვა», «ქართველი ერის სიმდიდრეთა გაფლანგვა-გამოხვრა», მთავრობის მიერ მისი «დალატინება», აჯანყების უცხოეთიდან მოწყობა და სხვ. და სხვ. ასეთია ბ. კედია-ასათიანის გამოლაშქრება ქართველი დემოკრატიის წინააღმდეგ.

დამახასიათებელია, რომ უსახელო ავტორი ვერ ბედავს ამკარად გაილაშქროს საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის წინააღმდეგ, რომლის აღდგენას ესწრაფვის საერთო ფრონტით დარაბმული ქართველი ხალხი. ის მხოლოდ მორცხვით კპირდება ქართველ ერის «უფლებრივ და ხალხურ მართველობას», ეფარება ამ ყველა დროის და აჯურის რეაქციონერთა ფორმულას. მკითხველს მოვავგონებთ, რომ სწორედ «უფლებრივ და ხალხსურ» რეჟიმს კპირდებიან რუსის ხალხებს მეფის ტახტის პრეტენდენტები კირილე და ნიკ. ნიკოლაევიჩი.

ასეთია მოკლეთ ეროვნულ ფრონტიდან გამდგარ ემიგრანტთა ჯგუფის პოზიცია. ამ ჩვენი ერისათვის საბედისწერო ხანაში არსებობს ორი გარკვეული, ერთი მეორეს სამკედრო-სასიცოცხლოთ დაპირისპირებული ბანაკი: ოკუპანტები და გაერთიანებული ეროვნული ფრონტი. ვინც უკანასკნელს მოსწყდება და მის წინააღმდეგ ამხედრდება, ის მტრის სასარგებლოთ მუშაობს, მას გვერდში უდგება. აი ამ საბედისწერო გზაზე შედგენ ჯგუფური და პირადი მისწრაფებებით გამდგარი ბ.ბ. კედია-ასათიანი და მათი ამჟღავნებელი.

ჩ ვ ე ნ ი უ თ ა ნ ს მ ე გ ბ ა, ')

ნ ო ე ქ ო რ დ ა ნ ი ა ს ი .

თავი მეოთხე: ტაქტიკური საკითხები.

(თარგმანი რუსულიდან)

ბოლშევიზმის დემოკრატიული ლიკვიდაცია საუკეთესო გამოსავალია შექმნილ მდგომარეობიდან. მაგრამ რთვორია ის საშუალებები და გზები, რომელთაც ამ მიზნისაკენ მივყავართ?

მეფის თვითმპყრობელობასთან ბრძოლის ეპოქაში თითქმის ყველა სოციალისტები შეთანხმებული იყვენ იმაში, რომ სახარელ რეჟიმის დამხობა შესაძლო იყო ძალით, მასების მოძრაობის საშვალეებით. ლიბერალები კი, პირიქით, ფიქრობდენ წყობილების გამოცვლას «მისი უდიდებულესობის ოპოზიციის» საშვალეებით, არწმუნებდენ რა ძალაუფლების მპყრობთ თვითლიკვიდაციის აუცილებლობაში. ფაქტებმა გაამართლეს პირველნი: რევოლიუციამ დაამხო თვითმპყრობელობა და რევოლიუციონერები მოძრაობის სათავეში აღმოჩნდენ.

ენლა, ბოლშევიკურ თვითმპყრობელობასთან ბრძოლაში, ჩვენ ვხედავთ წინააღმდეგ მოვლენას. სოციალისტებმა შეითვსეს ლიბერალების შეხედულება, ისინი უარს ამბობენ ბოლშევიკების დამხობაზე, რევოლიუციაზე. ამ ახალი ტაქტიკის პირველი მქადაგებელი აღმოჩნდენ რუსი მენშევიკები, რომლებიც «სოციალ. ვესტნიკის» ირგვლივ იყრიან თავს; მათ შეუერთდა ლიბერალთა ნაწილი და აგრეთვე, როგორც ენლა ირკვევა, ნაწილი სოც.-რევოლიუციონერთა, რუს სოციალისტების შორის ადგილი აქვს დაყოფას ნაციონალურ საკითხში და გაერთიანებას ტაქტიკურში. ხოლო ქართველი სოციალისტები კი ბოლშევიკებთან ბრძოლაშიც რჩებიან ერთგულნი ძველი რევოლიუციური მეთოდისა, ვანაგრძობენ რა ძველ შეურიგებელ ტაქტიკურ ხაზს. რით აიხსნება ეს უთანხმოება? ის გამომდინარეობს სოციალურ წრის, განცდილ მოვლენათა, რევოლიუციის შემდეგ განვლილ ისტორიის სხვადასხვაობისაგან.

რუსის დემოკრატია, რომელიც ისტორიის ნებით სათავეში მოექცა დიდ რევოლიუციას, ვერ მოერია, მის ამოცანებს. მან ვერ გადასჭრა ვერც ერთი იმ ძირითად საკითხთაგანი, რომლებიც აღელვებდენ მასებს და. დაპყარვა რა ამის გამო კონტაქტი ხალხის რევოლიუციურ ენერგიასთან, დამხობილ იქნა. ის არ აღმოჩნდა საკმარისათ რევოლიუციური და თავისი უმოქმედობით მასები ბოლშევიკების ბანაკში მიდენა. გადაუჭრელათ დარჩენილი საკითხები გადაჭრილ იქნა პლებეიურათ, ტერორით და სამოქალაქო ომით, ვინაიდან დემოკრატის უმოქმედობამ გზა დაუწო სხვა გამოსავალთ. გასაკვირალია არა ის, რომ რუსის ხალხი დემოკრატებს გაჰყვა, არამედ ის, რომ ამდენ ხანს, მთელი 8 თვის განმავლობაში იკვებებოდა ის ცარიელი დაპირებებით და ხელმძღვანელების ნდობას არ ჰკარგავდა; მოთმინების ასეთი მაგალითი არ იცის არც ერთმა რევოლიუციამ. რუსის ხალხმა მიიღო მიწა და ზავი ბოლშევიკებისაგან და ამით ის შევიდა თავისი ისტორიის ბოლშევიკურ ხანაში.

სულ სხვა სურათს ვხედავთ საქართველოში. ბრესტლიტოვსკმა მოგვცა ჩვენ არა ზავი, არამედ ომი—სამალეთის შემოსევა, რომელსაც საკუთარი ძალაობით დავაღწიეთ თავი. გლახებმა მიწა მენშევიკების ხელიდან მიიღეს. უტეროროთ, უარევდარევეთ, დემოკრატიული გზით, საქართველოს დემოკრატია შექმნა ყველა სახელმწიფო დაწესებულებები, შეიმუშავა სანიმუშო კონსტიტუცია, გადააქცია ქვეყანა მოწინავე

') იხ. «ბრძოლა» № 29—30.

დემოკრატიულ რესპუბლიკათ და მართა ის მთელი 3 წლის განმავლობაში. ქართველი ხალხი ეზიარა მართვა-გამგეობის ახალ ფორმას, იგემა დემოკრატიის ნაყოფისაგან. განახორციელა თავისი სუვერენული უფლებანი ცხოვრების ყველა სფეროში. ჩვენ მიერ რუს სოციალისტებთან ერთად აღებული ვალდებულებანი ჩვენ შევასრულეთ: მათ კი ეს ვერ შეასრულეს და აი აქ ვადის ჩვენ ისტორიულ გზათა განსვავების ხაზი. ისინი ემიგრაციაში იმყოფებიან მათი ხალხის ნებით. ჩვენ კი—ჩვენი ხალხის ნების წინააღმდეგ, გარედან თავდასხმის წყალობით. ჩვენმა ხალხმა დაკარგა არა მარტო დამოუკიდებლობა, არამედ მთელი ის პოლიტიკური და სოციალური შინაარსი, რომელიც მან მისცა ამ დამოუკიდებლობას. ამიტომ საბჭოთა წყობილების დამხობას ჩვენში გული-სხმობენ როგორც დემოკრატიის აღდგენას. ქართველ ხალხს არ ესაქიროება არსებულ რეჟიმის დამლუპველობის მტკიცება, რადგან მისთვის ის უცხო წარმოშობისაა, გარედან ძალათ მისთვის თავს მოხვეული. აი ამიტომ ქართველი ხალხი, თავისი დემოკრატიული წარსულის ერთგული, ამ რეჟიმისადმი შეუთრებელათ, რევოლიუციურათ არის განწყობილი. *)

ამგვარათ, რუს ამხანაგების რეფორმისტული ილიუზია, მათი მუდმივი რყევა რევოლიუციასა და ევოლიუციას შორის, მათი დაუსრულებელი დავა იმის შესახებ, თუ რა სჯობია—აქტიური ბრძოლა თუ გულზე ხელდაკრებით უკეთეს მომავლის ღოდინი, გამომდინარეობს მათი რევოლიუციაში დამარცხებისაგან. მათი რუს მასებისაგან პსიქოლოგიური მოწყვეტით. ეს დამარცხება იმდენათ დიდია, რომ მათ აქამდე ვერ შესძლეს ხელახლა გადაჯგუფება, ბოლშევიკური ჭიპის საბოლოო მოჭრა და თავიანთ პრინციპების არსებულ საბჭოთა სინამდვილისათვის შეუარდება. მათ გამოეპარათ ისეთი უდიდესი მნიშვნელობის მოვლენა, როგორცაა ბოლშევიკების რევოლიუციურ ძალიდან რეაქციონერ ძალათ გადაქცევა. ისინი ეხლაც კიდევ ფიქრობენ, რომ რუსეთში რევოლიუცია გრძელდება. თუმცა ბოლშევიზმის მეთაურებმა ტროცკიმ და ზინოვიევმა ის უკვე დამთავრებულათ გამოაცხადეს და მის ალაგას სრულიად მძარე ხარისხიან მეშხანობის გაბატონება აღიარეს. ასეთია დოკტრინიერთა ბედი: მუდამ, ყოველ მატარებელზე დაგვიანება.

რევოლიუციურ ტაქტიკის უარყოფას სხვადასხვა პარტიები სხვადასხვანაირათ ასაბუთებენ: ლიბერალებს ეშინიათ რუსეთის დაშლის, სოციალისტებს—რესტავრაციის. პირველი ვერ ამჩნევენ, რომ ბოლშევიკების ბატონობის თვითეული დღე აძლიერებს მთლიანობის საწინააღმდეგო ძალებს და კატასტროფულ დამოკიდებას ამახადებს. ეს განსაკუთრებით ნაციონალ-ლიბერალების ჩვეულებრივი სიბეცე. გაცილებით უფრო სერიოზულია სოციალისტების მოსაზრება. მართლაც, საბჭოთა რეჟიმის დამხობას ცდილობენ აგრეთვე მონარქისტები. არის ეს იმის საბუთი, რომ ჩვენ წინააღმდეგი პოზიცია დავიჭიროთ? და საზოგადოათ, უნდა დავიცვათ ჩვენ რომელიმე მოვლენა მხოლოდ იმიტომ, რომ მას თავს ესხმინ ჩვენი მტრები? საკმარისია დაისვას ეს კითხვა, რომ ის უარყოფით გადაწყდეს. ლიბერალებს ებრძვიან ფაშისტები, ბუერჟუაზიას—სოციალისტები, კლერიკლები, მეშხანები და სხვ. და სხვ. მაგრამ ამის გამო ჩვენ ხომ არ ვიღებთ ხელს ყველა მათთან ბრძოლაზე. ჩვენთვის გადაწყვეტ მომენტს შეადგენს არა ეს ფორმალური მსგავსება უკიდურეს პარტიათა შორის, არამედ მათ მოძღვრებათა არსება: რისთვის იბრძვიან ისინი და ვის ინტერესებს წარმოადგენენ. ბოლშევიზმის დამხობას ჩვენ ვესწრავებით დემოკრატიის სახელით, ხლო ისინი—მონარქიზმის სახელით. რაც უფრო აკლებათ ვებრძვით ჩვენ საბჭოებს, მით უფრო ვუადვილებთ რეაქციონერებს უქმყოფლო ხალხის თავის ბანაკში მიტყულებბას. გერმანიის და ავსტრიის სოციალ-დემოკრატები რომ რუსების ტაქტიკას აპყალოდენ და ბოლშევიკებთან ბრძოლის მონაპოვია თავიანთ მონარქისტებისთვის დაელოცათ, ისინი დიდი ხანია დაკარგავდენ რესპუბლიკასაც, დემოკრატიასაც და პარტიასაც. რუს რევოლიუციურ დემოკრატიამ ისიც კი ვერ შესძლო, რომ გამკლავებოდა დურნოვას სასახლეში ჩასაფრებული ერთ ვიღაც ანარქისტს, ხლო ვერმანელი სოც.-დემოკრატები აჯანყებულ ბოლშევიკებს ტყვიისმფრქვეველებით უმანსპინლდებოდენ.

ამგვარათ, რევოლიუციური ბრძოლა ბოლშევიკების წინააღმდეგ არის ერთად

*) ეხლა იმედი მაქვს, რომ ამხ. ჩერნოვი გაიკებს «ქართველი სოც.-დემოკრატიის ფსიქოლოგიას» და შემდეგში თავს დაიჭერს ეკსკურსიისაგან მისთვის უცნობ ჩვენს შინაპარტიულ და შინაწიონალურ ურთიერთობათა სფეროში.

ერთი საშუალება თავის ირგვლივ მოსახლეობის ფართო მასების შემოსაკრებაში და რეპროდუქციისათვის ფეხქვეშ ნიადაგის და გავლენის გამოსაცდელათ. ამხ. აბრამოვიჩი კი ბრძოლის ამ მეთოდს უპირისპირებს «დემოკრატიულ» მეთოდს. რაიცა საბჭოთა დესპოტიის პირობებში მოასწავებს სიტყვიერ კრიტიკას არსებულ რეჟიმისას. ყოველგვე პოლიტიკური აქცია რუსეთში მხოლოდ რევოლუციურ ფორმაშია შესაძლებელი. და რაც განსაკუთრებით საგულისხმებია, რევოლუციურ ბრძოლის და რევოლუციის ამ სისტემატიურ უარყოფას ამხ. აბრამოვიჩი და მისი თანამოაზრენი ასაღებენ ყველაზე უფრო მემარცხნე. უკანასკნელ სიტყვათ სოციალისტური ტაქტიკისა. ნამდვილათ ინტერნაციონალის სწორედ მარცხენა ფრთა მოითხოვს დემოკრატიული მეთოდის შევსებას რევოლუციურით დასავლეთის თავისუფალ პირობებშიაც კი რუსი ამხანაგები აღბათ ანგაირის აწარმოებენ არა ამ ინტერნაციონალიდან, არამედ კომინტერნიდან და ამ «კაზინოში» დაწესებულებისაგან სიახლოვის ან სიმორის მიხედვით არიგებენ თავის საყვარელ სახელწოდებებს.

ხდება სრული ლიკვიდაცია ძველი რევოლუციური მენშევიზმისა, რიგრიგობით უკუვდება მისი რევოლუციური ტრადიციებისა. როცა ჩვენ ვხვდებით ვალიანობით საგარეო გართულებათა გამოყენების საპირობებს საბჭოების დასამზობათ, ამხ. აბრამოვიჩი, სუბოლინი და ჩერნოვი ერთხმით გვიკიციანებენ: ეს ხომ ომის ორიენტაციაა! მაგრამ, ნება მოგვეცით შევეკითხოთ, ძვირფასო ამხანაგებო: როდესაც თქვენ თუ უკანასკნელ ომს, იაპონიისას და მსოფლიოს. რევოლუციით აქცევდით, იყო ეს ორიენტაცია ომზე, ე. ი. გუსრდათ თქვენ ის და მუშაობდით ამ მიმართულებით? თუ არა, მაშინ რატომ ვხვდებით უეცრად გადაიქცეით საბჭოთა პატრიოტებათ და ჩაეწერთ სტალინის დრუჟინაში? თვით ტროცკიც ხომ უარს ამბობს ურა-ობორცნობაზე და აყენებს პირობებს—რის გულისთვის ვიომოთ, რა პოლიტიკა დავიცვათ? აშკარაა აქ ჩვენი მეგობრები თავიანთ აზრს სისწორით არ ამქლანებენ. რაკი მათ უომოთაც კი არ სურთ ბოლშევიკების დამხობა, მით უმეტეს არ მოისურვებენ ისინი მათ დამხობას ომის საშვალებით. ამხ. დანი ამას ამბობს კიდევ გულანდილათ, დემაგოგის დაუხმარებლათ. ის სწერს: «კაუტცის აზრს ბოლშევიკების წინააღმდეგ ძლევამოსილ დემოკრატიულ რევოლუციის შესახებ ომის ნიადაგზე მე ვთვლი არა მარტო სრულიად შემცდარათ, არამედ აგრეთვე მეტისმეტად საშიშათ» («სოც. ვესტ.» № 16—17). აი ეს ნათე-ჩვენ, რა შუაშია აქ ორიენტაცია ომზე? დანი ხომ არ აბრალებს კაუტცის მომავლდინებელ ცოდვებს: ის მხოლოდ მას რევოლუციურ მოსახრებას უპირდაპირებს თავის რეფორმისტულს. ამ ტაქტიკის სფეროში ძირითად უთანხმოების მიჩქმალვა აშკარა აბსურდული მოსახრებით ნიშნავს ჩვენ ნამდვილ უთანხმოებათა გზაკვალის აბნევას. ეს საბჭოთა პატრიოტიზმი შეიძლება შეესაბამებოდეს კომსომოლების და საბჭოთა სხვა «კაზინოში». ხალხის პსიქოლოგიას, მაგრამ სრულიად არ შეესაბამება ჩაგრულ ხალხის პსიქოლოგიას. ამას ჩვენ მოვცითხრობენ სწორედ თვით ჩერნოვი და «სოც. ვესტ.». აი როგორ ახასიათებდა რუსის ხალხის განწყობილებას ამხ. ჩერნოვი მარსელის კონგრესის კომისიაში: «იქნებ თქვენთვის უცნობია მეორე პარალელური მოვლენა საზღვრის მეორე მხრით: იქ ადგილი აქვს თავისებურ სტიქიურ «პორაქენჩესტვს» *) და მით შეპყრობილი ფენები, ვითომდა მთავრობის პოლიტიკის სამსახურისათვის, მოსურნენი არჟან და ცდილობენ გაამრავლონ ინციდენტები საზღვარზე იმ ვარაუდით, რომ ომის დროს საბჭოთა ხელისუფლებამ მათ მისცემს იარაღს, რომელსაც ისინი წამსვე მობრუნებენ იმათ წინააღმდეგ, ვისგანაც ის მიიღეს!» («რევ. რუსისა» № 45, 1925 წ.). «სოც. ვესტნიკის» კორესპონდენტი იუწყება ამგვარსავსე დაბრაცხების სულისკვეთების შესახებ ცენტრალურ გუბერნიების გლეხთა შორის. ის გადმოგვცემს ადგილობრივ მცხოვრებთა შემდეგ სიტყვებს: «როგორც დღესასწაულს შევეგებებით ჩვენ ომს, დიდი ხანია ველოდებით! არამც თუ მობილიზაციით გავალთ, ჩვენ ბებრები მოხალისეებათ წავალთ სათადარიგო ჯარში, ოღონდ ისევ იარაღი და ტყვიის მფრქვეველი ხელთ ჩაგვიარდეს. მაშინ დაუყოვნებლივ ჩვენი საქმის გამოსწორებას შეუდგებით: გავრკევათ კომუნისტებს საბჭოებიდან და მთავრობიდან. მოგვატყუებს, ფრხილით გვეყუტავენ. ანტანტასან ომი კი ჩვენ არ გვაშინებს. როგორც კი ჩვენს საქმეს გავაკეთებთ, ერთხმად გავათავებთ ომს. ხიშტი მიწაში, თეთრი დროშა და მორიგება. ვისწავლეთ 17 წელში» («სოც. ვესტნიკი», № 2-3, 1927 წ.). ორივე ეს დახასიათება სავესებით შეესაბამება ქვე-

*) დამაცხების სურვილს.

ნის მდგომარეობას; არასოდეს ჩაგრული ხალხი არ ღვრის ნებაყოფლობით მხაგრელთა დასაცავათ. და თუ ესლა სოციალისტებმა იცვალეს ფერი და კომსომოლის პატრიოტიზმი შეითვისეს. ეს მხოლოდ იმას მოასწავებს. რომ მათ კიდევ ერთხელ დაუპირგავთ კონტრაქტი ხალხის პსიქოლოგიასთან და ემზადებიან განიმეორონ 17 წლის შეცდომები.

რევოლიუციურ ტაქტიკის უარისყოფისაგან თავისთავად გამომდინარეობს უარისყოფა აჯანყების იდეისაც. ამხ. ჩერხოვი თავს ესხმის ქართველი ხალხის აჯანყებას 1924 წელში იმ მოსაზრებით, რომ ის ჩაქრობილ იქნა. ხოლო ვინაიდან შეუძლებელია ვიცოდეთ წინასწარ როდის რომელი აჯანყება გაიმარჯვებს. აშკარაა, რომ ბრძოლის ასეთ საშუალებას არასოდეს არ უნდა მივმართოთ. მაგრამ მე რაღაც არ მსმენია, რომ ამხ. ჩერხოვს გავლამბრების სხვა დამარცხებულ აჯანყებათა წინააღმდეგ (კრონშტადტი და სხვ.) ორში ერთი: ან ის უარყოფს ქართულ აჯანყებას იმისათვის, რომ ის ქართული იყო. მისდევდა მისთვის არა სიმპატიურ მიზანს. ანდა ის უარყოფს საერთო ყოველივე აჯანყებას საბჭოთა წინააღმდეგ და გადადის მენშევიკურ პაციფიზმის ბანაკში. თუ მისი პოზიცია ამ საკითხში არ არის სავესებით ნათელი. სამაგიეროთ ამხ. აბრამოვიჩის პოზიცია არავითარ იქვს არ სტოვებს. ის სწერს: «არა მარტო ქართულმა სოციალდემოკრატებმა, არამედ ყველა სხვა ერების მუშათა პარტიებმა რუსეთში ერთხელ და სამუდამოთ უნდა დაიანებონ თავი აჯანყების უფლებრივად აღიარებებს ჩაგრულ ხალხს სამხედრო მეთოდებთან. ჯანყობასთან (პოვსტანჩესტვო). რომელნიც დღევანდელ რუსეთის პირობებში ვერაფერს ვერ მიღწევენ გარდა დამარცხებისა და კატასტროფის პროლეტარიატისათვის» (ს. ვესტ. № 21-22, 1927 წ.). ეს სიმღერა ძველია, რევოლიუციის წინა დროის, ძველთაგან შესრულებული ყველა ჯურის ლიკვიდატორთა მიერ, რომელმაც საჯარო შერცხვება იკვამ; და აი ესლა კვლავ უზიდებიან მას არქივიდან ხელახალ შერცხვისათვის. თუ ძველი რევოლუციონერები აღიარებენ ჩაგრულ ხალხის უფლებას აჯანყებაზე, ახლები, წინააღმდეგ. გვირჩევენ: ნელ-ნელა და ფრთხილათ, ყველაფერი თავისთავათ მოგვარდება. და ეს პოლიტიკური ჩხირკედლობა ნამდვილ მენშევიზმით სალდება!

როგორც ხედავთ, ხდება ლიკვიდაცია ძველი რევოლიუციური დემოკრატიის მთელი ტაქტიკური საფუძველიცა, მის ადგილას ჩნდება ახალი. რეფორმისტული დემოკრატია, ნელ-მენშევიზმი. რაღაც კანდიდის აღმზადების, პანსლავის, ფილოსოფიის დაგვარ: ყველაფერი თავისთავათ კეთილათ დაბოლოვდება. და ჩვენ მოგვიწოდებენ ვიაროთ მათთან ხელისხელჩაკიდებული, დავენდით მათ იმ საამო პერსპექტივით, რომ მათთან ერთად შევალთ აღთქმულ ქვეყანაში. არა, ამ ფერხულში ჩვენ ადგილი არა გვაქვს. ჩვენ ვიგემთ უკვე მწარე გამოცდილება: ამ სიტყვიერების რაინდებმა («სლოვენსკი») ჩვენ ერთხელ ბოლშევიზმით დაგვაჯილდოვეს, ესლა კი ლამისაა გენერალ-გუგერნატორით დაგვაჯილდოვან. ბრმა ნდობის ხანმა განვლო. ახალი ნდობა შეიძლება მხოლოდ ურთიერთ ვაგებზე და შეთანხმებაზე იქნას დამყარებული.

აქვთ კი ჩვენი გავების სურვილი მაინც? ამხ. აბრამოვიჩს ფრიად იოლი საშუალება აურჩევია: მიჩქმალვა, ჩვენს შორის არსებულ ნამდვილ უთანხმოებათა და აშკარათ უაზრო უთანხმოებათა მოგონება. ამ მიზნით ის ჯერ შეუდგა გულში სურვილების კითხვას, რათა ბოლშევიკების მიერ გამოქვეყნებულ ზემს წერიაში რამენაირად ამოეჩხრიკა რაიმე მასალა თავისი საბრალდებლო აქტისათვის ჩემს წინააღმდეგ: მაგრამ როცა ამან არ უშველა, მან პირდაპირ მიმართა «თავისუფალ მსატყრობას» — კონტრაქტის ერთი კონტექსტიდან მეორე, სრულიად განსხვავებულში გადასმას. მე ვწერდი: რუსეთში სამოქალაქო ომის დაწყების შემთხვევაში ჩვენი ვალია მხარი დაუჭიროთ იმ ძალებს, რომელნიც დაუპირდაპირდება მოსკოვს და მის ბონაპარტიზმს.» ჩემმა ოპონენტმა კი ეს სამოქალაქო ომი აქცია ინგლის-საბჭოთა ომით. ხოლო ჩემი რევოლიუციური ტაქტიკური ხაზი სამოქალაქო ომის დროს — სამხედრო-სტრატეგიულ ხაზით (სოც. ვესტ. № 16-17). მაგრამ, როგორც იტყვიან. მდა უამაში მოდის. ამავე სანაქებო მეთოდით თავისი შეტევა მან გადაიტანა მთელს ქართულ სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაზე. აი როგორ ახასიათებს ის ჩვენი პარტიის ტაქტიკას:

«როგორც ცნობილია, ქართული პარტიის ოფიციალური ტაქტიკა აგებული იყო შემდეგ სამ გველშაპზე: 1) ცნობა მიზანშეწონილობის შეიარაღებულ აჯანყებისა, როგორც ყველაზე უფრო მჭრელი მეთოდის შინაურ ბრძოლაში საბჭოთა მთავრობის წინააღმდეგ; 2) ორიენტაცია იმპერიალისტურ კონფლიქტებზე რუსეთსა და ინგლისს

და სხვა დიდ სახელმწიფოთა შორის, რომელ კონფლიქტებსაც უნდა გამოეწვიოთ საქართველოს გამათავისუფლებელი ომი; 3) მისწრაფება თანამედროვე საბჭოთა კავშირის დანაწილებისაკენ რაც შეიძლება მეტ ეროვნულ სახელმწიფოებათა (ს. ვეს. № 21-22).

დაახასიათა რა ამგვარათ ჩვენი პარტია, ავტორი არ იხმარებს თავის სიტყვების დასამტკიცებლათ არავითარ საბუთებს, მას არ მოჰყავს არავითარი ფაქტები პარტიულ დოკუმენტებიდან, რის ადგილას ის სვამს სიტყვებს «როგორც ცნობილია». ნამდვილათ კი ჩვენი პარტიის ტაქტიკას არავითარი საერთო არა აქვს ამხ. აბრამოვიჩის მიერ ზევით მოთხრობილთან. აი საბუთები.

დავიწყით პირველი პუნქტიდან. ავტორი სახავს ჩვენს პარტიას მემამბოხეთა რაზმის მავგარათ, რომელსაც პოლიტიკური მუშაობის მეთოდი სამხედრო მეთოდით შეუცვლია; ამიტომ ის გვიჩვენებს ჩვენ ვაწარმოვით ყოველდღიური პოლიტიკური ბრძოლა საბჭოთა რუსეთში არსებულ პოლიტიკურ, საზოგადოებრივ და ნაციონალურ წყობილების წინააღმდეგ (იქვე). ეხლა ვნახოთ როგორ არკვევს ამ საკითხებს ორი მთავარი პარტიული დოკუმენტი: მესამე არალეგალურ კონფერენციის (1925 წ.) რეზოლიუციები და ჩემი კომენტარები ამ რეზოლიუციების გამო სათაურით «ჩვენი ტაქტიკა», მწიფებული პარტიის ცენტრალური დაწესებულებების მიერ. პირველ დოკუმენტში ჩვენ ვკითხულობთ:

«გარკვევინდა ეროვნული იტერესებისა ქართველ მუშათა კლასს აქვს დღევანდელ საოციალისტურ» სახელმწიფოში და «პროლეტარიატის დიქტატურის» პირობებში წმინდა კლასობრივი ინტერესებიც. რაც დღე გადის, უფრო აშკარა ხდება, რომ დღევანდელი «პროლეტარიატის დიქტატურა» სინამდვილეში არის დიქტატურა მშრომელთა კლასებზე. მუშათა კლასის დიდი უმრავლესობა დღეს კვლავ დამონებულია, როგორც პოლიტიკურათ ისე ეკონომიურათ». ჩვენ ყოველდღიურ მოთხოვნილებათა ჩამოთვლის შემდეგ რეზოლიუცია განაგრძობს: «ის (პარტია) ყოველწამში უნდა მიუთითებდეს ჩვენს მშრომელ ხალხს საოკუპაციო ხელისუფლების ბოროტებაზე, ამხელდეს მას. უმარტადეს და უთვალისწინებდეს მის დამლუჯველ შედეგებს ქართველი მშრომელი ხალხისათვის, მოუწოდებდეს მას შეკავშირებულ ბრძოლისაკენ დამპყრობელების წინააღმდეგ, რომ უკანასკნელნი სხვადასხვა დათმობაზე აიძულონ და სხვ. ეს არის პარტიის მოქმედების ასპარეზი მანამ, სანამ დღის წესრიგში დადგებოდეს ჩვენი ქვეყნის და ხალხის სრული განთავისუფლების საკითხი...»

ამავე კითხვებს «ჩვენი ტაქტიკა» არჩევს შემდგენიარათ:

«საბჭოთა ხელისუფლება დაეცემა რევოლიუციური თუ ევოლიუციური საშუალებებით? პირველი გზა მოითხოვს აჯანყების ტაქტიკას, მეორე შეწყობის ტაქტიკას—ამბობენ მშვიდობიანობის მოტრფიალენი. ნამდვილათ კი, არც ეს ალტენატივა და არც ეს დასკვნა სრულიად არ შეესაბამება სინამდვილეს, გარემოებათა რეალურ მსვლელობას. ევოლიუციას და რევოლიუციას შორის არ არის არც პრინციპიული, არც პოლიტიკური დაპირდაპირება. ევოლიუცია თავდება რევოლიუციით, რევოლიუცია თავდება ევოლიუციით. ისინი ერთიმეორეში გადადიან, ერთიმეორეს გზას უწაღდვენ და აეხებენ».

«რაკი საბჭოთა წყობილების არსებობა შეუძლებელია, რაკი ის დასარღვევია. ცხადია, თვით დარღვევის პროცესი იწარმოებს ერთთა ერთი არსებული მიმართულებით—ევოლიუციით და რევოლიუციით. ამიტომ ტაქტიკა—აჯანყება თუ მშვიდობიანობა, იარაღი თუ პროპაგანდა ფუჭი ოცნების ნაყოფია. თვითველი კონკრეტული მდგომარეობა იძლევა მოქმედების გეგმას. ხოლო მდგომარეობა კი იცვლება უჩველოთ, სოციალისტურ ძალთა პირილით, რაკი იწვევს მოქმედების სხვადასხვაობას. საქართველო დღევანდელ პირობებში ჩვენი ტაქტიკა ერთია—ხალხის დაყენება სოციალდემოკრატიის იდეურ სფეროში, მისი რიგების პოლიტიკურათ დაწყობა ჩვენი პარტიის გარეშე. ჩვენი დროის ქვეშ. ამ გზით მომხადებული ხალხი გადამწყვეტ მომენტში სარბიელზე გამოვა, როგორც ერთი შეგნებული მთელი და თავის თავს დაეპატრონება იმ საშუალებებით, რომელსაც იმ დროს აუცილებლობა უკარნახებს. მაშასადამე, ჩვენ ახლა თავს ნუ ვიმტრევეთ იმაზე, რა საშუალებები იქნება ეს. იარაღი, აჯანყება თუ უსისხლო რევოლიუცია. ჩვენთვის საკმარისია ვიცოდეთ ორი რამ: ამ რევოლიუციის უუქველობა და ხალხის პოლიტიკურათ მომხადება».

*) იხ. ბრძოლა № 5.

«როგორც ხედავთ, ჩვენი დღევანდელი მოქმედება იფარგლება პოლიტიკურად მუშაობით, იდეური და ორგანიზაციული წინამძღოლობით. რა შინაარსის უნდა იყოს ეს მუშაობა? რა სოციალურ-პოლიტიკური სარჩული დავეუძვით ერის განთავისუფლებას?» აქ ჩამოთვლილია დაწვრილებით ჩვენი მიმდინარე მოთხოვნები და შემდეგ ვკითხვობთ დასკვნას:

«როგორც ხედავთ, ერთი მხრით ვიბრძვით ყოველდღიური მოთხოვნები, კერძო საკითხების ირგვლივ ხალხის მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად, ხოლო მეორე მხრით ყველა ამ საკითხებს ვუკავშირებთ მოძრაობის მიზანს. ძირითად პოლიტიკურ, ნაციონალურ და ეკონომიურ პრობლემას. არავითარი რეალური გაუმჯობესება ხალხს არ ძალუძს არსებული რეჟიმის ფარგლებში, მხოლოდ მისი დამხსნა იძლევა ფართო გამოსავალს. შესაფერ საშუალებას ცხოვრების შეცვლის და გაუკეთებისათვის. ყველა პოზიცია, იქნება ის კულტურულ-ეკონომიური, საზოგადოებრივი თუ სხვა. ჩვენი ამხანაგების თუ თანამგრობთა მიერ მოპოვებული, უნდა გადაიქცეს იარაღად სახალხო საქმის წინ წასაწევად, პარტია შედის ყველა წრეში. ყველა დაწესებულებებში, გარდა რასაკვირველია პოლიციურისა და პოლიტიკურთა პასუხისმგებელ პოსტისა და შეიქცეს იქ თავისი აზრი, თავისი მუშაობა, თავისი დროა. ამ ბოლო დროს, ბოლშევიკების გადმოცემით იზრდება ხალხის აქტიობა, მისი ჩარევა საბჭოთა საქმეებში. ცხადია, ეს მას ეჭირება, ამ გზით ფიქრობს მძიმე ტვირთი შეიმსუბუქოს ოდნავათ მაინც. პარტია მიყვება ხალხს ყოველგან, სადაც ის მიდის, უხსნის და უკარნახებს მოქმედებას, პასუხს აძლევს ყველა საჭირობო საკითხზე, არ ტოვებს არას შემთხვევაში უწინამძღვროდ დაბნეულობის და მტერთა ამარა. თვითული ასეთი გამოსვლა ხალხს დაანახევებს მთელ მოკვდილებულს წრეს, რომელიც მას გასაქანს არ აძლევს და ეს მასში განამტკიცებს ოპონიციურ განწყობილებას».

რა არის საერთო, ერთის მხრით, ჩვენი პარტიის ამ ნამდვილ ტაქტიკასა და, მეორეს მხრით, იმ ტაქტიკას შორის, რომელსაც ჩვენ ამხ. აბრამოვიჩი გვახვევს თავს! კარიკატურული სახით წარმოდგენა ძმური პარტიისა, რომელმაც შეინარჩუნა საბჭოთა განუწყვეტელ ტერორის ქვეშ თავისი მასიური ხასიათი, ყველა თავისი ორგანიზაციები, ყველა თავისი ცენტრალური დაწესებულებები, რომელიც აწარმოებს ქვეყანაში ფართო პოლიტიკურ მუშაობას—მოწმობს მხოლოდ მის საესებით ამოუხატავადებას. და ამით ხომ იფარება ნამდვილი უთანხმოება ამ სფეროში. ჩვენ, «სოც. ვესტიკის» ირგვლივ თავმოყრილ ამხანაგთა ჯგუფის წინააღმდეგ, შევინარჩუნეთ ჩვენს ტაქტიკაში რევოლიუციის პრინციპი და აჯანყების იდეა, ერთის მხრით, და რეფორმისათვის ბრძოლასთან ერთად არ ვთესავთ ხალხში რეფორმისტულ ილუზიებს, მეორე მხრით, ერთის სიტყვით, პარტია თავის მიმდინარე მოთხოვნილებებს უკავშირებს მოძრაობის მიზანს, არსებულ საბჭოთა წყობილებების დამხობას. აი სად არის ჩვენი ტაქტიკური უთანხმოება ფესვი და სრულიადაც არა იქ, სადა ამით თქვამს მას ამხ. აბრამოვიჩი.

პუნქტი მეორე—ჩვენი ორიენტაცია ომზე—სავსებით მოგონილია და სწორედ განცვიფრებას იწვევს ასეთი გამბედაობა. არასოდეს ჩვენს პარტიას არაფერი ამის მსგავსი არ უთქვამს, საამისო რევოლიუცია არ გამოუტანია, ომი არ უქადაგნია. პირიქით თავის გამოცემებში ის აწარმოებს ისეთსავე ანტიმილიტარისტულ პროპაგანდას, როგორსაც სხვა სოციალისტური პარტიები. ის უკავშირებს თავის თავის საქმეს არა ომს, არამედ ბოლშევიკურ წყობილებას მისივე შინაგანი შეუსაბამობის წყალობით დაცემის აუცილებლობას. ამ საკითხზე პარტიის რევოლიუცია ამბობს:

«საქართველოს სოციალ-დემოკრატია უთუოთ გამოიყენებს ყოველ კრიტიკულ მომენტს, რომელიც აუცილებლად დაუდგება საბჭოთა კავშირის დღევანდელ მესვეურთ საშინაო თუ საგარეო გართულების ნიადაგზე. ამ მომენტს ჩვენი მშრომელი მასა შევკავშირებული უნდა შეხვდეს, რომ რაც შეიძლება ნაკლები ტვივილით და ნაკლები მსხვერპლით ვახდენს დამარცხებული მტრის მეგვიდრე. სხვასთან ერთად კომპარტიის კრიზისის მომენტს უუქველათ ახლოვებს მისი აშკარა გადასვლა ე. წ. «საბჭოთა დემოკრატიაზე», სოფლათ კურსის აღება საშუალო გლეხობაზე და «კულაკებზედაც» კი და სხვ., რაც მის უუქველ და საბოლოო გადაგვარების გზაზე შედგომას მოასწავებს». «ჩვენი ტაქტიკა» კი დასკვნის: «ამგვარათ, საქართველოს სოციალ-დემოკრატის ტაქტიკა დაფუძნებულია ისტორიულ აუცილებლობაზე—საბჭოთა წყობილების უუქველ დარღვევაზე. ხოლო ამ დაცემის მომენტში ჩვენი ტაქტიკა დამოკიდებული იქნება ამ დაცემის ფორმებთან. ყველა შემთხვევაში ერთი ძირითადი მოქმედება სავალდებ-

ბულოა—საქართველოს ადგომა და დემოკრატიული რესპუბლიკის გამოცხადებამ ვერც
ლა შემდეგი ნაბიჯი დაექვემდებარება ამ რესპუბლიკის დაცვის საპირობებს და ამ
მიზნით კავკასიაში, რუსეთში და ევროპაში მოკავშირეთა მოძებნას. თავისთავათ ცხა-
დია, რომ ქართველ ხალხს არაფერი აქვს სადღა და საომარი რუსეთის ხალხთან, რომელიც
თვითონ იტანჯება საბჭოთა ტირანიით. რუსეთს არ აქვს არც ერთი ნამდვილი
ინტერესი, რომლის შეთავსებაც არ შეიძლებოდას საქართველოს დამოუკიდებლობასთან.
მოლაპარაკების და თანაწილობის ნიადაგზე ყველა უთანხმოება ადვილათ ამოიწურება.
მარა ეს კიდევ არ ნიშნავს ჩვენი თავისუფლების შესაძლებლობას რუსეთის ყოველგვარ
წყობილების გვერდით. ამიტომ ჩვენთვის უდიდესი საკითხია ის, თუ ვინ იქნება
ბოლშევიკების მემკვიდრე—პომეშიკური რეაქცია. დემოკრატია თუ ნეპმანური
ბონაპარტიული ბატონობა. ამ სამში ერთათ ერთი რადიკალური დემოკრატია სა-
ერთაშორისო დემოკრატიის დახმარებით იძლევა შესაძლებლობას შინაგანი ძალებით
დამოუკიდებლობა შევიწარმოოთ. პირველი ჩვენი ისეთივე მტერია, როგორც ბოლშევიკები;
ესენი ერთი ზის ნაყოფია და ჩვენს მიმართ ერთათ ვარდებიან. მათთან საერთო
არაფერი გვაქვს. მესამე ფორმის წყობილებაში შეიძლება ჩვენი სუვერენიტეტის
შერჩენა გარეშე ძალის შემწობით, ძალის არა სამხედროს, არამედ დიპლომატიუ-
რის და ფინანსურის. მოსკოვის ბურჟუაზიული ბონაპარტიზმი უფროაოთ ფესვ ვერ
აიღვამს.»^{*)}

აქედან აშკარაა, რომ პარტია თავის ტაქტიკურ პერსპექტივებს აშენებდა მუდამ
და აშენებს საბჭოთა საზოგადოების შინაგან პროცესზე. რა შუაშია აქ «ანგლიჩანკა»!
მე მეგონა, რომ, რუსის სოციალისტისათვის მაინც, წავიდა ის დრო, როცა რუსეთის
სინამდვილის უკუღმართობას ცბიერი ალბიონის სრიკებით ხსნიდენ. როგორ შეუძლია
საქართველოს დაუკავშიროს თავისი ბედი იმ ძალებს, რომელთაც ის ერთხელ უკვე
გასცეს! არავისათვის საიდუმლოებას არ შეადგენს, რომ ბოლშევიკების ჯარების სა-
ქართველოზე თავდასხმა მოხდა ლოიდ-ჯორჯის მთავრობის ცნობით და დასტურით.
ეს საიდუმლოება წამოროშა თვით ჩიჩერინმა და ჩვენ ამის შესახებ სხვადასხვა ენაზე
ესწერდით.»^{**)}

საქმე იმაშია, რომ ამ საქველ «ანგლიჩანკის» საშუალებით იფარება ნამდვი-
ლი უთანხმოება. ჩვენ, ამბ. აბრამოვიჩის შეხედულების წინააღმდეგ, არ ვამბობთ
უარს გამოვიყენოთ ჩვენი რევოლუციური მიზნებისათვის სამხედრო გართულებანი-
ძველთაგან ცნობილია, რომ რუსეთში საგარეო პოლიტიკის გართულებანი შინაურ-
თათ ერთად, დასაბამს აძლევდენ ყველა რეფორმისტულ და რევოლუციურ მოძრაო-
ბებს. მე-18 საუკუნიდან დაწყებული. და ეხლაც ბოლშევიკურ პარტიის რღვევა სწარ-
მოებს მომეტებულათ საგარეო მარცხთა ხაზით. ამიტომაც ჩვენი პარტია ამბობს, რომ
საბჭოთა დაცემა რეჟიმის მოხდება «შინაგან და საგარეო კრიზისების» შედეგათ. აი
აქ არის ჩვენი უთანხმოების ფესვი და არა იქ, საცა ამბ. აბრამოვიჩმა ისურვა მისი
აღმოჩენა.

ბრალდების მესამე პუნქტიც წარმოადგენს ისეთსავე ნაყოფს მოცილილ ფანტა-
ზიისას, როგორც პირველი ორი. არასოდეს და არსად პარტიას არ გამოუტანია არა-
ვითარი დადგენილება შესახებ საბჭოთა კავშირის დანაწილებისა «რაც შეიძლება მეტ
ნაციონალურ სახელმწიფოებათ». როგორც ჩვენ დავინახეთ ზოგით, ყველა თავის რეზო-
ლიუციებში ის ლაპარაკობს მხოლოდ საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის
აღდგენაზე და სრულიად არ ეხება კავშირის სხვა ნაწილებს. აქ ჩვენი პარტია კმაყოფი-
ლიდება იმ ზოგად რეზოლუციით ეროვნულ საკითხზე, რომელიც მიიღო მარსელის
კონგრესმა; და თუ ამაში ხედავენ საბჭოთა კავშირის დანაწილებას, მაშინ ამბ. აბრამო-
ვიჩის თავისი რისხვა უნდა მიემართა არა ჩვენს პარტიაზე, არამედ ინტერნაციონალზე.
ამ პუნქტშიაც ჩვენი ავტორი აფუჩეგებს ნამდვილ უთანხმოებას, მაგრამ ეს არის არა
ტაქტიკის, არამედ ისტორიულ პროგნოზის საკითხი. მისი შეხედულების წინააღმდეგ,
ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ისტორიულ პროცესს მივყევართ ნაციონალური განთავისუფლების
და-ეროვნულ სახელმწიფოთა დაარსებისაკენ; ამიტომ ბუნებრივია, რომ ჩვენ სრული

*) იხ. «ბრძოლა» № 6.

**) იხ. ბროშიურა გერმანულ ენაზე: ინგლისის ტრედუნიონთა დელეგაცია და საქართველო. 1925 წ.

თანაგრძობით ვეპყრობით ყველა ერთა გამათვისებულ მობრძობას. ამ საკითხზე ჩვენ დაწვრილებით ვილაპარაკებ ზევით.

ამგვართ, ამხ. აბრამოვიჩის «სამი გველეშაპი» აღმოჩნდა სამი ლეგენდა, ახალი მენშევიზმის სასახლოთ და ძველის შესარცხვენათ შეთხული. იმედი უნდა გვქონდეს, რომ ამიერიდან ჩვენ აგვაშორებენ ამგვარ პოლიტიკურ მითებს. და, ვისაც ჩვენი გაგება სურს, გაირკვება და გაეცნობა ჩვენი პარტიულ ცხოვრებას. ყოველ შემთხვევაში, ცოტა არ იყოს საფრთხილია «მდინარეში შეტოპვა ფონის გაუქმთხვათ».

დასკვნა. ეროვნულ საკითხის მშვიდობიანი გადაჭრა საპუტათა ტერიტორიაზე საშუალებას იძლევა წმინდა შინაური, ნაციონალური შორისი ძალებით იქნას მიღწეული თვითგამორკვეულ ხალხების თავისუფალი ცხოვრება და თავისუფალი განვითარება და დამყარდეს მათ შორის პოლიტიკური წონასწორობა, გარეშე ძალთა ჩაურევლოთ.

საკითხის ამგვართ გადაჭრა გულისხმობს არსებობას რუსის დემოკრატიის. რომელიც უდავო სცნობს ერთა თვითგამორკვევის უფლებას. იბრძვის ხელისუფლების რევოლუციური გზით დამოზისათვის. მხათ არის ამ მიზნისათვის გამოიყენოს საბუთა დიქტატორების ყოველგვარი გართულებანი და არ გაურბის ძალა-უფლების ხელში აღებას.

ასეთ რუს დემოკრატიას ხელიხელ ჩაიკედებული ვივლით არა მარტო ჩვენ, არამედ ყველა ერთა დემოკრატიები, რათა საერთო ძალღონით გავესწორდეთ საერთო მტერს და გადავექმნათ ქვეყანა.

დროა ხელი აიღონ ყველანაზე. დაიპირონ გარკვეული პოზიციები და მიიღონ თავისთავზე ისტორიული პასუხისმგებლობა. დროთა ბრუნვამ ცდა არ იცის.

ს ა ქ ა რ თ ე ვ ე ლ ე დ ა ნ .

საქართველოდან მიღებული უკანასკნელი ცნობებით ჩვენს წინა ნომერში მოყვანილ სურათს მძაფრ და შეუნელებელ ტერორისას ზედ დაერთო ამ ბოლო თვეებში მწვავე ეკონომიური და სანოვანის კრიზისი, ხალხის უკიდურესი გაქვირება.

კ რ ი ზ ი ს ი . რუსეთში მძვინვარე კრიზისი საქართველოსაც სწვდა და აქ განსაკუთრებით მწვავე ხასიათს იღებს. შავი ქვის გაზიდვა უცხოეთში შეზღუდულია; ფოთის ნავთსადგურში 500 მუშისა და მხოლოდ 50 დასტოვებს. დანარჩენები დაითხოვეს სალიკვიდაციოს მიუცემლათ. დაითხოვეს აუარებელი მუშა აგრეთვე ჭიათურაში; სწორი ციფრი არა ვაქვს, მაგრამ დათხოვილთა რიცხვი 3000 უნდა უდრიდეს, ფოთის რაიონში ჭაობების ამოშრობაზე 1000-დე მუშას ამუშავებდენ. ეხლა ესენიც დათხოული არიან და მუშაობა სრულიად შეჩერებულია. ასე სხვა დარგებშიც. უმუშევრობა ისედაც მძიმე, ერთბაშით კიდევ უფრო გამწვავდა. ამას თან ერთვის პურის საშინელი ნაკლებობა: ქალაქებში ფურჩეებთან მუდმივი კუდებიან. სოფლათ კიდევ არანაკლები კრიზისია მანუფაქტურისა და საერთოთ ქალაქის ნაწარმოების. ხალხის გაქვირება, ქალაქად და სოფლათ, საყოველთაოა...

ქ ე რ ა . გადასახლება. ქ ე რ ა... ქერა-წამება-გადასახლება—ეს მოჯადოებულ-ლი წრე შეუჩერებლივ და გაძლიერებული ტემპით ბრუნავს. გაისტუმრებენ რუსეთ-ციმბირისაკენ გადასახლებულთა ეტაპებს. «განიტორთება» მეტეხი და სხვა ციხეები და დაუყოვნებლივ თფილისის და პოლონისის ჩეკები აწვდიან ახალ კადრებს ტუსაღებისა, კლავ ივსება მეტეხი, კვლავ «ეტაპები», ისევ ქერა და ციხეების ავსება, ისევ გადასახლება და ასე—შეუჩერებლივ, დაუსრულებლივ. უკანასკნელი დიდი ეტაპი გადასახლებულთა, 200 პოლიტიკურ ტუსადთაგან შემდგარი. გაისტუმრებს მეტეხის ციხიდან 1-ლ თებერვალს, ხოლო იანვარში ახალი მასიური ქერა სწარმოებდა, რომელიც თებერვალშიც შეუჩერებლი ტემპით გრძელდება, განსაკუთრებით თფილიში და გურიისში, ასე რომ ციხეები ხელახლა ივსება...

ტ ე რ ო რ ი გ უ რ ი ა შ ი . ჩეკამ საგანგებოთ ამოიღო ნიშანში გურია. ერთ წელზე მეტია რაც განუწყვეტელი ქერა, ეჭვეუციები, თფილისიდან სპეციალურათ მოვლინებულ ჩეკისტების თარეში, პოლ. დევნილებზე ნადირობა გრძელდება. ამ ბოლო ხანებში ეჭვეუციები ჩააყენეს ხიდისთავში და სურებში. პოლიტიკურ დევნილებს მოსაკლავათ სდევნენ, იანვარში ჩეკამ მიაგნო ერთი ჩვენი ახალგაზდა აქტიური ამხანა-

გის სევერიანე თოძის კვალს. ავთმყოფი სევერიანე თავის ნათესავ კალანდარიშვილის ქვრივის სახლში იყო მწოლიარე, სოფ. ლეხაურში. სახლს შემოერთყა ჩეკისტთა მთელი რაზმი. დაუშინეს თოფები, ძველათ თვითმპყრობელობის დროს, სტრაჟნიკები სროლის დაწყების წინ გააფრთხილებდნენ—სახლში თუ ქალი და ბავშვები, გარეთ გამოვიდნენო. ჩეკას, რა თქმა უნდა, არაფრათ მიანჩნია ქალის და ბავშვის სისხლი. მოჰკლეს არა მარტო ამხ. თოძი, არამედ ქვრივიც და მისი პატარა ბავშვიც. სროლის დაწყებისას ავთმყოფი ამხ. სევერიანე წამომდგარა და სროლითვე უპასუხნია. მან მოასწრო ერთი ჩეკისტის მოკვლა და ერთის დაქრა.

ხვეწა არხენ წითლიძე

საქართველოდან მივიღეთ მეტად სამწუხარო ცნობა. ამ ერთი თვის წინ თფილისის საგუბერნიო ციხეში გარდაიცვალა არსენ წითლიძე. მოხუცმა ვერ გაუძლო ამდენ დევნას და წვალება და გახდა ბოროტი მტრის უმწეო მსხვერპლი. ვინ იყო არსენ და რით დამისახურა მან ხალხის წინაშე?

მე 90 წლებში გურია ისეთივე ჩამორჩენილი, დაკნინებული და დაძაბუნებული იყო, როგორც საქართველოს სხვა დანარჩენი კუთხე. მას ფლობდა და ბატონობდა ერთავად ძველი ადათ-წესები, განაგებდა და მართავდა პრისტავ-მამასახლისი, ამხადებდა საიქიოსათვის მღვდელ-მონაზონი. მას არ ყავდა დამცველი. გულშემატკივარი წინამძღვარი; მიგდებულს უპატრონო მას დაუზოგველათ სჯიჯგინდა ყველა, ვისაც კი შეეძლო და სურვილი ჰქონდა. «სოფელი ვნახე უძალოა, შიგ გავიარე უჯოხთ» მღეროდნენ მაშინდელი ბატონ-პატრონი.

«არსაიდან ხმა, არსით ძახილი, იდგა სიჩუმე ვით მკვდართა ძილი»; და ი სწორეთ ამ დროს. ამ სიჩუმით მოკულ ცხოვრების ზედაპირზე დიდის ხმაურით გამოსრიალდა ოთხი ახალგაზრდა. ესენი იყვნენ: არსენ წითლიძე, ისიდორე რამიშვილი, სილბისტრო ჯიბლაძე, და ლავრენტი წულაძე. ორი მასწავლებელი, ერთი სემინარიიდან გამოსდებული, ერთი «უსაქმო», როგორც მაშინ ამბობდნენ. ამათთან ახლო იდგა ეგნატე ნინოშვილი, რომელიც მწერლობას უფრო ეტანებოდა ვინემ კულტურტრეგერობას.

ეს არ იყო ჯგუფი იდეოლოგიური და ორგანიზაციული მნიშვნელობით. ასეთი სიტყვა არც კი არსებობდა მაშინ. ესენი იყვნენ ამხანაგები. მეგობრები. მარა იმ დროისთვის მეტად უჩვეულონი. ისინი სრულიად არ გავდნენ სხვებს. იყვნენ მუდამ ერთად, კითხულობდნენ ბევრს, თან დადიანდა წიგნები და გახეთი, დადიოდნენ სტუმართა სოფლიდან-სოფლათ. ეწირებოდნენ ქორწილს, ტირილს, ნათლობას, ამბობდნენ ყოველგან გრძელ და მოსწრებულ რეჩებს, შეხვდებოდნენ ვინმეს გზაში, გააჩერებდნენ. უამბობდნენ ამა თუ იმ წიგნის შინაარსს თუ გახეთში წაკითხულს და სხვა ყოველივე ეს მეტად უჩვეულო და ახალი რამ იყო გლეხებისათვის. დიდი უცნაურები კი არიანო—ამბობდნენ და მათ შესახებ დაუსრულებელი მითქმა-მოთქმა იყო.

წარმოუდგენელი სიმხვევით და ვატაცებით ჩაერივნეს ეს ახალგაზრდები სოფლის ყოფა-ცხოვრებაში და შედარებით მოკლე ხანში გურიის საზოგადოებრივი და კულტურულ ცხოვრებას ისეთი მყარე საფუძველი ჩაუყარეს, რომ მასზე აშენებული კედლები დღესაც. ამ საშინელი ქარბუქის დროსაც კი ასე მტკიცეთ. ასე ამჟათ და უშიშრათ უშვებრ თავის ფოლად მყერდს მოვარდნილ მრისხანე ზვირთებს. მარა ჩვენდა სამწუხაროთ და სავალალოთ ამ ზვირთთა სრბოლაში ასე უღვროთ დაიღუპა სამი წევრი ამ გურიის (და განა მარტო გურიის) გამანათლებელთა პირველი სერიისა. ერთი ამთავანი ამხ. სილბისტრო ჩაკვდა სადღაც სარდაფში. დევნილი და წამებული ჩვენი ქვეყნის დღევანდელი სატრაპების მიერ. მეორე ლავრენტი წულაძე მოჰკლეს ტყეში იმავე გურიაში იმავე სატრაპებმა. მესამე—არსენი ესეცაა ჩაკლეს თფილისის ციხეში ხოლო მეოთხე ამხ. ისიდორე—ამდენი წლის ციხის შემდეგ, სადღაც შორს, რუსეთის ციხე კუნჭულში ატარებს მიიმე მოხუცებულების წლებს...

როგორც ესთქვი მცირე იყო ეს ჯგუფი, რომდენიმე ხნის შემდეგ კი კიდევ უფრო შემცირდა. სილვა წავიდა თფილისში, ლავრენტი ფოთში, დარჩა ისიდორე და

არსენი. ერთი აკეთში მასწავლებლათ, მეორე—სურბებში. და აი ეს ორი კაცი იპყრობს იმ ხანებში მთელი გურიის ყურადღებას. სკოლამ მათ საშვალეება მისცა დაახლოვებოდათ შეგირდების მშობლებს, დაიწყეს მათთან საუბარი სხვა და სხვა კულტურულ საკითხებზე, უკითხავდენ საღამოობით წიგნებს და გახეთს, ასწავლიდენ კვირა უქმედლებში წერა-კითხვას. ერთი სიტყვით მთელი თავის ენერგიით და ცოდნით შეებრძოდენ უკულტურობას, უსწავლელობას. შეუგნებლობას. იმ დროს წესათ იყო—ერთი სოფლის მასწავლებელი დაპატივებდა ხოლმე მეორე სოფლის მასწავლებელს თავის შეგირდების გამოცდაზე დასასწრებათ. არსენი და ისიდორე ფართეთ სარგებლობდენ ამით, დადიოდენ სოფლიდან სოფლათ და არ უშვებდენ შემთხვევას რომ, ესაუბრათ შეგირბილ ხალხთან. ახალ სიტყვას ხალხი ყოველთვის ხარბათ ეწაფება, განსაკუთრებით მაშინ, როცა ეს ახალი მის წყლულს მაღამოდ ხვდება. ამიტომაც იყო მათ სიტყვებს ასე ეტანებოდენ, ასე წყუროდენ მათ მოსმენა.

რას ამბობდენ ისინი და რა იყო ეს ახალი? დღევანდელ მკითხველს შეიძლება სიცილათაც კი არ ეყოს საშინდელი მათი სიტყვები, მარა იმ დროს ეს მეტად გაბედული სიტყვები იყო. თუ როგორი ინტერესით ეცნობოდა გლეხობა მათ სიტყვებს. ამის დასამტკიცებლათ საკმარისია თუგინდ ის ფაქტი, რომ ყველგან ქორწილიდან დაბრუნებულებს მთელი ჯგუფი დაეხვევოდა ხოლმე და მოუთმენლათ ეკითხებოდენ—იყო თუ არა წითლიქ და თუ იყო, რა ილაპარაკაო. და აი ისინიც მოუყოლობდენ ხოლმე მით ნალაპარაკევის შინაარს, რომლის გარეშეც კიდევ დიდხანს გრძელდებოდა მასლაათი. სპეციალურათ «რეჩისთვის» ხალხის შეკრება (მიტინგი)—ეს უკვე განვითარების შემდეგი ეტაპის საქმეა. მოძრაობის რევოლუციონურ ხანასთან არის შეკავშირებული. მაშინ კი ქორწილი, ტირილი, ნათლობა—აი კრება ხალხისა და აქეთკენ ისწრაფოდენ ეს ჩვენი ორატორებიც.

რას ამბობდენ ისინი?

ისინი ებრძოდენ გამეფებულ ჩვეულებას—ტირილზე და ქორწილზე ასეთი უხომო ხარჯების გაწევას: უმჯობესი იქნებოდაო ეს ფულები მოხმარებოდა სკოლას, გზას და სხვა ასეთ კულტურულ რამეებს, განსაკუთრებით უხსნიდენ სწავლის და შკოლის მნიშვნელობას. ამავე დროს თვითონვე პრაქტიკულათ ახორციელებდენ თავის ნათქვამს.

მათი მეოხებით, თანდათან მთელი გურია ისე მოიფინა სკოლებით ჯერ კიდევ თვითმყრობლობის დროს, რომ როცა ჩვენმა მთავრობამ საყოველთაო სწავლა-განათლება შემოიღო. გურიისათვის ერთი სკოლაც კი არ მიუძღვნია. და საინტერესო ისაა, რომ სკოლების დიდი უმეტესობა ინახებოდა თვით სოფლის ხარჯზე.

მარა სკოლები ხომ ახალი თაობისათვის არსდება. წერა-კითხვა კი არც მოზრდილთა დიდმა უმრავლესობამ იცის. საუბროა მათი სწავლებაც და აი იწყება «რეჩები» საკვირაო სკოლების გასახსნელათ. ხსნიან თვითონ ასეთ სკოლას. მასწავლებლობდენ თვითონ და იწვევდენ ყველას, ვისაც შეუძლია დახმარება. დღეს აქ, ხვალ იქ არსდება ასეთი სკოლა, მივ თავს იყრიან წვერ-ულვაშა შეგირდები და, ოწყვედენ წერა-კითხვის სწავლას. არა ნაკლებ საკვირაოა წიგნიც, მარა ის ძალიან ცოტა სოფელთ. იმ ხანებში მოთხოვნილება წიგნზე ნაკლები იყო—მიწოდებაც შესაფერი. გახეთი კიდევ უფრო ნაკლები. მთელ სოფელში ერთი-ორი თუ სადმე მოიპოვებოდა. და აი იბადება აზრი—წიგნი უფასოთ, მარა არა საკუთრებათ, არამედ საკითხავათ, ყიდვა ძნელია—ამიტომ საჩუქრათ თუ სანათხვროთ. აქედან იდგია ბიბლიოთეკის დაარსების. ეს იდეაც იმავე არსენს და ისიდორეს ეკუთვნის. ეს მათ შემქმნეს პირველი ბიბლიოთეკა გურიაში, რომლისათვის აშენდა მშვენიერი პატარა შენობა გურიის საშვალე ადგილას აკეთში, კანცელარიის წინ, რომლის შიგნით საგანგებოთ გაკეთებულ უჯრებში ჩამოკრივდენ დიდის ვაი-ვაგლახით შეკრებილი ქართული წიგნები და რომლის წინ ჩამოკიდული იყო გრძელი ფიცარი წარწერით: გურიის ცენტრალური ბიბლიოთეკა. ვინც გადაათვალიერებს ამ ბიბლიოთეკის მაშინდელ მკითხველთა სიას, დარწმუნდება რომ ის მართლაც მთელი გურიისათვის არსებობდა და თითქმის ყველა სოფელი, მიუხედავათ მანძილისა, სარგებლობდა მისი წიგნებით.

სკოლა, წერა-კითხვა, წიგნი, გახეთი—ეს ყველაფერი კარგი, მარა ხალხს კიდევ ბევრი, ათასი გასაკვირი ადგა. პირველ-ყოველისა ხარკი, ბეგარა, ბატონობა პრისტავ-მამასახლისის, ნაცვალი, ხარკის გამოწერი და სხ. ბევრი კანონიერი, კიდევ მეტი უკანონო. ვის უნდა დაეცვა სოფელი? პირველ ყოველისა მის არჩეულ პირს—მამასახლისს. მა-

რა მამასახლისათ ირჩევდნ იმას, ვინც პრისტავს მოწოდებოდა, ვინც მთავრობის ერთ-გულებაზე და თავის ჯიბეზე მეტს ფიქრობდა, ვინემ თვით სოფლის გაუცივრებაზე. მამასახლისზე კი ძალიან ბევრი იყო მაშინ დამოკიდებული. მას მართლაც შეეძლო ბევრი რამ გაეკეთებია სოფლის საკეთილდღეოთ. არ კეთდებოდა კი არაფერი და აი ჩვენი დაუღალავი ორატორები იწყებენ «რეჩებს» ნასწავლი მამასახლისის ასარჩევათ. მარა ამ სურვილის განაღდება არც ისე ადვილი გამოდგა. რომ დაემტკიცებიათ ნასწავლი მამასახლისის უპირატესობა. არსენ წითლიძემ თვით განაცხადა ასეთი სურვილი და ერთ-ერთ ყრღობაზე კიდევაც აირჩიეს აეთის საზოგადოების მამასახლისათ. ეს კი ძალიან დიდი ამბავი იყო მაშინდელი სოფლის ცხოვრებაში და ამის გარშემო ლაპარაკი დიდხანს არ შეწყვეტილა. როგორი მამასახლისი იყო ის და რა გამოძახილი იპოვა ამან სხვა სოფლებში? იდგია ნასწავლი მამასახლისისა მძღავრათ მოედო მთელ გურიას და აქ-იქ კიდევაც განახორციელეს ის. თვით წითლიძეს კი პირველ დღესავე მოუხდა შეტაკება ბოქაულთან. წესი იყო, რომ ახლად არჩეული უნდა გამოცხადებულიყო ბატონ ბოქაულთან. სხვებთან ერთად არსენიც გამოცხადდა. სხვებს სამამასახლისო ჯაჭვი ისე ეკიდათ ყელზე, რომ მთელი ჯაჭვი თავის გერბით აშკარათ ჩნდა. არსენმა კი ჯაჭვი ყელზე ჩამოკიდების მაგიერ ჯიბეში ჩაიდო და ბოქაულის მოთხოვნისებზე, რომ ჯაჭვი უთუოთ ყელზე ჩამოეკიდა უარი განაცხადა. აქედან იწყება მისი კონფლიქტი ბოქაულთან «პოლიტიკურ» ნიადაგზე და თავდება იმით რომ ის იძულებული ხდება რამდენიმე ხნის შემდეგ მამასახლისობას თავი გაანებოს და ჯაჭვი გადასცეს თავის თანაშემწეს პავლე თხზაძეს, სოფლის კაცს. მარა საკმაოთ საინტერესო პიროვნებას. არსენი დაუბრუნდა ისევ მასწავლებლობას. მისი კონფლიქტი კი მთელ გურიას მოედო და ფართე მასის პოლიტიკურ შეგნებაში თვალსაჩინო როლი ითამაშა. ამ ნიადაგზე აღმოცენდა აქ-იქ ყრუ უკმაყოფილება მთავრობის წარმომადგენელსა და მათ ამყოლდამყოლთა მიმართ. გურიაში ჩვეულება იყო წვეულებაში თამადას პირველათ ღვდელი ეღვეგრძელებია, შემდეგ მამასახლისი და სხვები. ახლა კი დაიწყეს ისეთი თამადის მოწვევა და არჩევა, რომელიც ამ წესს არ სცნობდა და პირველათ ადღვეგრძელებდა არა მღვდელს და არა მთავრობის წარმომადგენელს, არამედ მასწავლებელს. ეს ნიშნავდა რომ პირველი კაცი წვეულებაში იყო მასწავლებელი, ეს ნიშნავდა რომ უპირატესობა ეძლევა სწავლა-განათლებას. რომ აქეთკენ უნდა მიიმართოს საზოგადოების ყურადღება და პატივისცემა. მარა პირველობას დაჩვეული მღვდელი. თუ მთავრობის რომელიმე აგენტი შეურაცყოფილი ასეთი წესით დგებოდა სუფრიდან და ბრანზმორეული გარბოდა. მას გაეკიდებოდა ჯერ მასპინძელი. მერე მისი ამყოლნი, გაჩნდებოდა მოლაპარაკება. ბოლოში და ინციდენტი უმეტეს შემთხვევაში დაბრუნებით თავდებოდა. წვრილმანია ეს, მარა სოფლის შეგნებაში მას დიდი მნიშვნელობა ქონდა; ერთი ჩამოყავდა მალალი საფეხურიდან, ხოლო აყავდა მეორე და ამ ჩუმ და ყრუ პროცესში მხადდებოდა ნიადაგი იმ ძლიერი პოლიტიკური მოძრაობისათვის, რომელიც ასე ფართოთ და სისწრაფით მოედო მთელ გურიას 901 წელში. ამ ხანათ ისიდორე გადაყვანილი იყო ბათუმის ქარაფელ სკოლაში, ხოლო არსენი ლანჩხუთში. მარა ახლა უკვე თითქმის ყველა სოფელში იყვენ მათი დაწყებული საქმის დამცველი და მესვეურნი. გურია უკვე გაიზარდა კულტურულათ, ამაღლდა შეგნებით, ის უკვე სავსებით მომზადებული იყო განვითარების შემდეგი ეტაპისათვის. 901 წელი შეიძლება ჩაითვალოს მიჯნათ, რომლის აქეთ იწყება მოძრაობა წმინდა პოლიტიკური ხასიათისა.

როგორც ზევითა ვსთქვი, 900-იან წლებში არსენი გადმოიყვანეს ლანჩხუთში. ამ დროს მესამე დასი უკვე საკმაოთ ძლიერი იყო და მისი მუშაობა სწრაფათ იპყრობდა ქალაქს. სოფლათ გრძელდება კულტურული მუშაობა. მარა მის გვერდით, ვითარდება და პირველ ადგილს იჭერს მუშაობა თუ მოძრაობა წმინდა პოლიტიკურ-სოციალური ხასიათის. არსენი ფინჯლათ ადვენებს თვალყურს ამ მუშაობას, უმეგობრდება ნიკო ყორდანაის (ამხ. ნოე ყორდანაის მამას), რომლის საშვალებით ტყობილობს ამა თუ იმ «საინტერესო» ამბებს. სარგებლობს ნოეს მიერ სახლში დატოვებული წიგნებით, ერთხელ ერთი ძველი პროკამპიციკი იშოვა იმავე ნიკო ყორდანაისაგან, რომელიც დიდის საიდუმლოებით და სიდურთხილით წაიკითხა ამხანაგების ვიწრო წრეში. ყოველივე ეს არსენს ძლიერ იზიდავდა და აი როცა გურიაში დაიწყო გლეხთა მოძრაობა, ის ყოველგვარ დახმარებას უწყევდა მასში მოქმედ პირებს. სწორეთ ამ მოძრაობის დასაწყისში ის გადაიყვანეს ძველი სენაკის სათავად-ახნაურო სკოლის გამგეთ. აქ არსენი

და მისი სკოლა ხდება ცენტრი—შემაკავშირებელი იმერეთის კომიტეტის დასწავლის მახრის ჯგუფების. ის არის ერთი უმთავრეს ხელმძღვანელთაგანი სენაკის მახრის იმ ხანის ჰუმბოლბისა. იმერეთის კომიტეტი შემდეგ ჩამოშორდა სენაკს, იქ გაჩნდა სამეგრელოს კომიტეტი, რომლის ხელში გადავიდა მუშაობის ხელმძღვანელობა, მარა არსენი მაშინაც ცენტრალური ფიგურა იყო ამ მოძრაობის და მისი პოპულარიობა არალეგალურ ორგანიზაციებში იმდენათ დიდბ იყო, რომ, როცა 1905 წ. რევოლუციის დროს, დაარსდა ე. წოდებული «სენაკის რესპუბლიკა» მის თავმჯდომარეთ იგივე არსენი იქნა არჩეული.

რევოლუცია დამარცხდა, მომქმედი პირები ზოგი მოჰკლეს, ზოგი დაიპირეს, ზოგიც დაიშალა. არსენიც გაიქცა და იმალებოდა აქეთში, სადაც ამ დროს მამასახლისათ იყო მისი ყოფილი თანაშემწე. იგივე პავლე თხახე, რომელსაც ახლა თითქმის მთელი გურია იცნობდა როგორც «პავლია მამასახლისის».

უნდა ითქვას რომ მალეში არსენმა ვერ გამოიჩინა საკმაო ფხა. ის მეტად ხარმაცი გამოდგა. ტყეში ღამის გათევა, ან სოფლიდან-სოფლათ წოწილი მეტად ენელებოდა და სახლში გაჩერებას არჩევდა. ეს კიდევ არაფერი. ის ეპატიეებოდა თავისკენ სხვა მალულ პირებსაც და ხშირათ კვირაობით არ უშეებდა. კარლო ჩხეიძე ხომ მთელი თვეობით რჩებოდა მასთან. აქ, მის სახლში, ხშირათ ყოფილა გურის კომიტეტის კრება, რომლის მუშაობაში ის დიდ მონაწილეობას იღებდა. მიდიდეს მასთან თუ კარლოსთან მრავალნი—ერთი სიტყვით ეს სულ არ გავდა არალეგალურ ცხოვრებას. და საკვირველი ის იყო, რომ მთელ გურიაში ამ დროს საშინელი რეაქცია მძინეწარებდა, აქ კი თითქოს არაფერიაო. მარა ეს შესაძლებელი იყო მხოლოდ იმიტომ. რომ აქ მამასახლისობდა «პავლია მამასახლისი». მას სპეციალური კაცი ყავდა იმ კუთხეში, სადაც არსენი ცხოვრობდა; ამ კაცის მოვალეობა იყო თვალყურს ედევნებია, რომ არაფერი ხიფათი მომხდარიყო. თვითონ კი კანცელარიაზე და ყრალბობზე დორბლებსა ყრიდა და იმუქრებოდა ყველა იმათ წინააღმდეგ, ვინც გაბედავდა მის საზოგადოებაში დასამალავათ ფეხის შემოდგმას.

მთელი ორი წელი სცხოვრობდა არსენი პავლიას მფარველობის ქვეშ. შემდეგ, დარწმუნებული რომ აღარ ეძებენ იწყებს აშკარათ ცხოვრებას და ადგილის ძებნას. მაგრამ ყოველგან «პავლია მამასახლისი» არ აღმოჩნდა, ის დაატყვევეს «სენაკის რესპუბლიკის» საქმეზე და გაგზავნეს მეტეხში. ეს იყო დიდი პროცესი, რომელიც დამთავრდა სასტიკი განაჩენით—სიკვდილით დასჯა და კატორღები. არსენს გადაუწყვიტეს სამუდამო კატორღა. შემდეგ ეს განაჩენი მთავარ მართებელმა ციხით შესცვალა და არსენი რამდენიმე წლის ციხის შემდეგ ისევ დაბრუნდა გურიაში.

ჩვენი ქვეყნის დაპყრობის შემდეგ ის დაატყვევეს, მთელი წელიწადი ციხეში გააჩერეს და ტაშკენტში გადასახლეს. იქ დაპყრო რამდენიმე წელი და შემდეგ მისცეს ნება სახლში დაბრუნების. დაბრუნდა, მარა ცოტა ხნის შემდეგ ისევ დაიპირეს, გაგზავნეს თფილისის ციხეში და აი იქ სამუდამოთ გამოეთხოვა ამ მუხთათ და გაუტანელ წუთისოფელს.

ახე უღვთოთ დაიღუპა ერთი საუკეთესო შვილი ქართველი ხალხისა, მისი ერთგული ჰირში და ლხინში, მისი დამოუკიდებლობის გატაცებული მცველი და დარაჯი, კერძო თუ საზოგადო ცხოვრებაში უმაღლესათ წრფელი და პატიოსანი, თავმდაბალი, უანგარო ჩვენი არსენი.

დაიღუპა, მარა ერთში მაინც გაულიმა ბედმა—მოკვდა და დასაფლავებულ იქნება თავის სამშობლოს მიწაზე; მან მიიღო, მან ჩაიკრა ის სამუდამოთ თავის მოყვარულ გულში და დღითა და ღამით ტკბილათ და ალერსიანათ უგალობს:

საუკუნოთ იყოს ხსენება შენი!

გვ. ურატაძე.

ამხ. სევერიანე თფიძის ხსენება.

იანვრის შუა რიცხვებში ჩეკის ბანდიტებმა ვერაგულათ გამოასალმეს სიცოცხლეს სოფ. ლეხურის მცხოვრები ამხ. სევერიანე თფიძე.

ღარიბი გლეხის შვილი, ის ძლივს ახერხებს პირველ დაწყებითი სწავლის მიღებას სოფლის სასწავლებელში, რომ შემდეგ თავის მამის მიმე ხვედრს იზიარებს სოფლის მეურნეობაში. 1917 წ. სრულიად ახალგაზდა, ის ხდება ადგილობრივ სოც.

დემ. ორგანიზაციის აქტიური წევრი; აქ იწვერთნება პოლიტიკურ მუშაობაში და მალე ყველას ნდობას და სიყვარულს იმსახურებს. მისი ორგანიზაციული ნიჭი და თავდადება უფრო აშკარად ოკუპაციის პირობებში გამოჩნდა. მიუხედავად საზარელი ტერორისა ის ძველებური სიმტკიცით ასრულებს პარტიის ჯარისკაცის საპასუხისმგებლო მოვალეობას. ის ხელმძღვანელობს ადგილობრივ ორგანიზაციის მუშაობას. იმვითი დახელოვნებით ახერხებს არალეგალურ ფოსტის გადატან-გადმოტანას, არალეგალურად მცხოვრები ამხანაგების დაბინავებას და სხვა. ერთ ასეთი ფოსტის გადატანის დროს ღამით მას მოულოდნელათ შემოეხვივნენ ჩეკისტები გზაში. სევერიანემ მოახერხა დაეღუპა და გადაეყვალა წერილი. 1924 წლის აჯანყების დროს ჩეკასთვის აშკარა შეიქნა, რომ სევერიანეში გაუტყეხელი და გამოცდილი მებრძოლი იმალეობდა. მას ატუსაღებენ. დიდი ხნის ცემა-წამების შემდეგ გაუტყეხელი მებრძოლი კვლავ უბრუნდება პარტიის რიგებს მტკიცე გადაწყვეტილებით, რომ მომავალში ჩეკას ცოცხალი არ ჩავარდნოდა ხელში საწვავლებლათ. «ჩემი გზაც თქვენსკენ მოდის» (ე. ი. არალეგალური ცხოვრებისაკენ) ხშირად გვეტყოდა ის. ასეც მოხდა. გასული წლის გაზაფხულზე მას სახლში თავს ესხმიან ჩეკის აგენტები, ის ახერხებს გაქცევას და იძულებულია ღვთის ანაბარათ დასტოვოს მისი საყვარელი ოჯახი. ოჯახს ძალით მოწყვეტალი ვლები მთელ თავის ენერჯიას პარტიულ საქმიანობას სწირავს. მაგრამ ვინ დააცალა გვირს?...

ჩეკის აგენტებმა მის კვალს მიაგნეს და შეუპოვარი წინააღმდეგობის შემდეგ ვერაგულად მოჰკლეს... პატიოსანი გლეხი პატიოსან, წმინდა საქმეს შეეწირა. მაგრამ მან დასტოვა წმინდა ანდერძი—თავ და დე ბ უ ლ ი ბ რ ძ ო ლ ა.

მშვიდობით ძვირფასო ამხანაგო! შენ დაიდგი უკვდავების გვირგვინი დაფნით და ეკლით მორთული. ბრძოლისა და სუსხის ხანაში დაეაქაცებულმა, უანგარო ბრძოლით განვლე შენი ცხოვრების მოკლე გზა და ბრძოლასავე შეეწირე თავმოუხრებლათ. მამაცურათ, შენებურათ.

«შენ დაგრჩა ძმები, მათმა ხელებმა დეე აღგავოს მტარვალთა ხროვა».

ვ. ინწიწველი.

ტერორი საქართველოში და გვრძობა.

ჩვენი ქურნალის უკანასკნელ ნომერში მოყვანილი ცნობები ქართველ პოლიტიკურ ტუსაღების ბედის შესახებ გავრცელებულ იქნა ევროპის სხვა და სხვა ქვეყნების პრესაში. ამ მასალის მთავარი ნაწილი ეცნობა აგრეთვე წითელი ჯვრის საერთაშორისო კომიტეტს, რომლის თავმჯდომარეს, შვეიცარიის ცნობილ მოღვაწეს გუსტავ ადორს საქართველოს ეროვნულ მთავრობის თავმჯდომარემ ნოე ჟორდანიამ მიმართა ამის გამო გასულ 6 დეკემბერს შემდეგი წერილით:

«ბატონო თავმჯდომარე,

ნებას ვაძლევ ჩემ თავს მოგმართოთ თქვენ, როგორც ყველაზე უფრო ჰუმანურ საერთაშორისო დაწესებულების მეთაურს და მივაქციო თქვენი ყურადღება იმ არადამიანურ და აღმშფოთებელ მდგომარეობას, რომელშიც იმყოფება ქართველი პოლიტიკური ტუსაღები რუსეთში და საქართველოში. აქვე დართულ მოხსენებაში მოყვანილი ფაქტებიდან თქვენ დაინახავთ, რომ პოლიტიკური ტუსაღები საქართველოში განიცდიან ჩეკის სარდაფებში და ამისთვის საგანგებოთ მოწყობილ საკნებში წამებას რომლის მსგავსი თვით საშველო საუკუნოებშიაც კი არ გავიხილა. წამების საშველებებია:

სრული დამშვიდების რეჟიმი; დამწყვდევა სრულიად ტიტვლათ საყინულ საკნებში; დამწყვდევა კედელში გამოკრული ე. წ. «ბოქკაში», დამწყვდევა უჭერო საკნებში რომელშიც ჩადის წვიმა და თოვლი; უმოწყალო ცემა; წელში თოვ ჩაბმულ ტუსაღების ჩაშვება მდინარეში ზამთარში; ტუსაღების დაკვრა ფიცარზე; დახვრეტის სიმულიაცია; საკნებში თოვლის ჩაყრა, წყლის ჩაშვება და სხვ. უსაშინელეს და უმოწყალო საშველებებს ხმარობენ პოლიტიკურ ტუსაღებზე, რათა ისინი გასტეხონ და აალაპარაკონ. ასეთ მდგომარეობას აქვს ადგილი მე 20-ე საუკუნეში. ცივილიზაციის და თავისუფლების ხანაში,

მე მოგმართავთ თქვენ, ამ ცივილიზაციის და ამ ხანის საუკეთესო წარმომადგენელს და გთხოვთ კაცთმოყვარეობის გულისთვის აღიმაღლოთ თქვენი გავლენიანი ხმა ამ წამებათა მოსპობისათვის. ჩვენი სურვილია სამუდამოთ მოსპობილ იქნას საქართველოში ჩვეის სარდაფები და წამების საშვალელებანი, რომ ყოველივე დატუსაღებულ პირი გაგზავნილ იქნას ოფიციალურ ციხეში პროკურორის ზედამხედველობის ქვეშ, კანონიერ გარანტიით. მთელი ქართველი ერის სურვილია დაუყენებლივ შეწვევტა პოლიტიკურ ტუსაღთა რუსეთში გადასახლებისა. უწინარეს ყოვლისა. ნუ გზავნიან ამიერიდან ტუსაღებს სალოვკაში, ნურც ჩრდილოეთის სხვა შორეულ ადგილებში ხოლო უკვე იქ მყოფნი დაბრუნებულ იქნენ თავიანთ ქვეყანაში.

მე იმედი მაქვს, რომ ქართველი ხალხი, რომელიც გაუგონარ ტანჯვას განიცდის, მოიპოვებს თქვენში დამცველს და რომ თქვენ და თქვენი დაწესებულებანი მიიღებთ ყოველივე თქვენს განკარგულებაში მყოფ ზომებს მისი ბედის შესამსუბუქებლად. თუ საბჭოთა მთავრობა უარყოფს ამ ფაქტებს, მე მზათ ვარ დავამტკიცო ისინი და ათასი სხვა მათი მაგვარი, რა თქმა უნდა. იმ პირობით, რომ საბჭოებმა მისცენ თქვენს კომისიას შეძლება გამოიძიონ ადგილობრივ პოლიტიკურ ტუსაღთა მდგომარეობა.

გთხოვთ მიიღოთ, ბატონო თავმჯდომარე, ჩემი უღრმესი პატივისცემა

ნ. ყორდანიას.

ამ მიმართვას გამოეხმაურა როგორც «წითელი ჯვრის საერთაშოისო კომიტეტი», აგრეთვე მთელი ევროპის პრესა.

დეკემბრის შუა რიცხვებში სხვა და სხვა ქვეყნების გაზეთები იძლეოდენ მოკლე შინაარსს ნ. ყორდანიას წერილისას და აქვეყნებდენ მის შესახებ წ. ჯ. საერთაშოისო კომიტეტის ცნობას: კომიტეტმა განიხილა წერილი და მასალა დაადგინა ყველა მის განკარგულებაში მყოფ საშვალეებში ჩაერთოს საქმეში, გამოიკვლიოს ქართველ ტუსაღების მდგომარეობა და დააჩქაროს მათი ტანჯვა წვალეების შეჩერება. შევიცარიის და იტალიის ზოგიერთმა გაზეთებმა სავესებით მოიყვანეს ნ. ყორდანიას წერილი. ზოგმა კიდევ საგანგებო სარედაქციო წერილები უძღვნა ქართველ ტუსაღების მდგომარეობას. «ქურნალ დე ქენევის» რედაქტორი ბ. შაპიუზა მოითხოვდა მისი გაზეთის მოწინავეში («სისხლის საფასური») რომ წითელ ჯვართან ერთად ამ საქმით დაინტერესებულყო ერთა ლიგაც რომლის ვალია მიიღოს ყოველივე ზომები, რათა აიძულოს საბჭოთა მთავრობა შესწავლიტოს ბოლოს და ბოლოს «უბუნლესი ადათები»-თ.

მეორე მხრით, ჩვენს ქურნალში გამოქვეყნებული ცნობები წამების შესახებ გადაღებულ იქნა მრავალ ევროპიულ გამოცემებში. პარიზელ «Peuple»-მა (საფრანგეთის შრომის კონფედერაციის ორგანომ) დაწვრილებით მოიყვანა ეს ცნობები. გამოაქვეყნა ისინი ხაწილობრივ აგრეთვე «ფორვერტსმა», სხვა რამდენიმე გერმანულმა გაზეთებმა, იტალიის პრესამ და სხვ.

ჩვენს ჯერ არ ვიცით როგორ გამოეხმაურა მოსკოვი წითელი ჯვრის დადგენილებას. ვიცით მხოლოდ, რომ ის იძულებული გახდა თავისებური დემანტი გაეკეთებია ინგლისში. აქ ცნობები ჩვენი ტუსაღების შესახებ გამოქვეყნდა 23 იანვარს მუშათა პარტიის ორგანოში, «დეილე ჰერალდში». ამის გამო, საბჭოების ცნობილი ინგლისელ ადვოკატს, ბ. კოლტს, ტელეგრაფით მიუმართავს შეკითხვით მოსკოვში და მიუღია საპასუხოთ სავარცხ სამინისტროს პრესის ბიუროსაგან დეპეშა, რომელიც იმავ დღეინ პერალდის 27 იანვრის ნომერშია გამოქვეყნებული: «სახიზლარი ტყუილებია თავიდან ბოლომდე», რის გამო ჩვენი პარტიის წარმომადგენელმა ინგლისში, ამბ. კ. გვარჯალაძემ იმავ გაზეთში განაცხადა ასეთი ცარიელი სიტყვებით უარისყოფით საბჭოთა მთავრობა თავს ვერ გაიმართლებს და მოითხოვდა მიუღგომელ გამოძიებას.

ბ რ ძ ე ლ ა ი ნ ა ლ ი ა

25-26 თებერვალს მოხდა სოც. ინტერნაციონალის ეკზეკუტივის სხდომა ციურინში. მან შეიმუშავა დღის წესრიგი საერთაშოისო სოციალისტურ კონგრესის, რომელიც მოხდება ბრიუსელში 5-12 აგვისტოს. ბიუროს მიერ წარმოდგენილი იყო შემდეგი პროექტი დღის წესრიგისა: 1) მილიტარიზმი და განიარაღება; 2) კოლონიალური საკითხი; 3) ეკონომიური მდგომარეობა ომის შემდეგ და მუშათა კლას-

სის ეკონომიური პოლიტიკა; 4) მოხსენებები და რეზოლიუციები ქალთა საერთაშორისო კონფერენციისა; 5) სოც. დემ. ინტერნაცი. ორგანიზაცია. ეკზეკუტივმა დაამტკიცა ეს პროექტი და დაუმატა რენოდელის წინადადებით ერთი მუხლი: დემოკრატიის და ცვა. რენოდელის, ვანდერველდეს, ჩეს სოუკუპის და სხვათა განმარტებით ამ პუნქტის კონკრეტული შინაარსი უნდა იქნეს პროპაგანდა და საშუალებანი დემოკრატიის დასაცავთ ფაშისმისა და ბოლშევიზმის წინააღმდეგ. ხოლო საბოლოო გამოთქმა მიეცემა მას თეორის მიერ კონგრესის წინ.—ეკზეკუტივმა მიიღო რეზოლიუცია განიარაღების პრობლემაზე, 8 საათის სამუშაო დღეზე და სხვა საკითხებზე. ჩვენთვის განსაკუთრებულ ინტერესს წარმოადგენს რეზოლიუცია, მიღებული ეროვნულ უმცირესობათა შესახებ. რუს სოც.-დემოკრატიის წარმომადგენელმა, აბრამოვიჩმა, კაი ხანია დასვა საკითხი შესახებ უკრაინულ სოც. დემ. პოზიციისა პეტლიურას პროცესის დროს; კითხვის გამოსარკვევათ ეკზეკუტივმა მოიწვია უკრაინის სოც. დემ. წარმომადგენელი. მახუპა და ფედენკო. ამათ და აბრამოვიჩმა შეიმუშავეს რეზოლიუციის პროექტი, რომელიც ეკზეკუტივმა მიიღო. რეზოლიუცია აღნიშნავს ეროვნებათა ურთიერთობის გამწვავებას საბჭოთა უკრაინაში, გამოწვეულს წარსულ სამოქალაქო ომებით და პოგრომებით და მოუწოდებს ამ მიმე ატმოსფერაში მებრძოლ სოციალისტ. პარტიებს «შეინარჩუნონ თავიანთი დამოუკიდებლობა საერთო ბურჟუაზიულ ნაციონალურ მოძრაობისაგან და ერიდონ ყველაფერს იმას, რასაც შეუძლია შექმნას მუშათა მასებში შთაბეჭდილება, რომ სოც. პარტია სოლიდარულია ბურჟუაზიულ შოვინისტებთან და მათ ნაციონალურ ტაქტიკაან. ბურჟუაზიულ და წვრილბურჟუაზიულ პარტიების აღვირწახსნილი ნაციონალიზმი ესწრაფვის ჩამოაშოროს მასები კლასთა ბრძოლას და დარახმოს ნაციონალური შორის ბრძოლისათვის და მხოლოდ ამ პარტიების აღვირწახსნილი ნაციონალიზმისაგან გამიჯვნა მისცემს სოციალისტურ პარტიებს შესაძლებას გადაიქცენ «მესამე ძალათ» ერთმანეთთან მებრძოლ ნაციონალიზმთა შორის და მათზე მალა მდგომარეთ. ნაციონალიზმთან და რეაქციასთან წარმატებით საბრძოლველათ საჭიროა, რომ საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა ერების სოც. პარტიებმა დაიჭირონ კავშირი ერთმანეთთან, რათა განამტკიცონ ურთიერთშორისი ნდობა და მუშათა მასების სოლიდარობა».

ეს რეზოლიუცია ახდენს შთაბეჭდილებას თითქოს მას სახეში ჰქონდეს არა მარტო უკრაინა, არამედ საბჭოთა კავშირის ყველა ქვეყნები, სადაც კი სწარმოებს ბრძოლა ნაციონალურ განთავისუფლებისათვის. თუ მისი აზრი ამნაირია, ჩვენ სამწუხაროთ მივიმჩნევდით, რომ ჩვენი პარტიის დამოკიდებულმა ამ რეზოლიუციისადმი არ იყო განცხადებული ეკზეკუტივი: ბრძოლის პირობების ასეთი გაზოგადება სწორი არ არის. ეს უნდა ითქვას განსაკუთრებით ჩვენს ქვეყანაზე, საცა შოვინისტურ და რეაქციონურ პარტიებს არ აქვს გავლენა ხალხში და საცა ეროვნულ მოძრაობას სათავეში სოც. დემოკრატია უდგას. ჩვენ დავებრუნდებით მომავალში ამ რეზოლიუციას, რომლის გამო გამართულ მოკლე დებატებში მონაწილეობა მიუღიათ მომხსენებელ ამხ. დებრუეკერთან ერთად იარბლუმს (პალესტინა), აბრამოვიჩს (რუს. ს. დ.) და ლონგეს (საფრანგეთი).

სოციალისტური ინტერნაციონალი და საქართველო.

სოც. ინტ-ის ეკზეკუტივის უკანასკნელ სხდომაზე, გასულ თებერვალში, წამოიჭრა საკითხი საქართველოს დაპყრობის შესახებ. განიარაღების საკითხის განხილვის დროს ინგლისის დამოუკიდებელ მუშათა პარტიის «დელეგატმა, კერკუდმა რომელიც ბროკვეის მაგიერ იყო მოსული. მოულოდნელათ დაუწყაო ქება საბჭოთა მთავრობას, საბჭოთა მთავრობამო, სიქვა მან, სრულიად გულწრფელათ წარმოადგინა ენევეაში საყოველთაო და დაუყოვნებლივ განიარაღების წინადადება, ამით რუსეთის «მუშათა» მთავრობამ ხელი გამოუწყო და ვეროპის სოციალისტებს, და საერთოთ საბჭოები შორს დგანან ყოველივე მილიტარიზმისა და იმპერიალიზმისაგანო. ხოლო როცა ამის სპასუხით რუს სოციალდემოკრატიის წარმომადგენელმა, ამხ. აბრამოვიჩმა საბჭოთა იმპერიალისტურ პოლიტიკის საილიუსტრაციოთ საქართველოს მაგალითზე მიუთითა, კერკუდმა განაცხადა, საბჭოთა ჯარების საქართველოში შემოსვლა მოხდა რუსეთის

და საქართველოს მუშების შეთანხმებით, ის მოახდინეს მუშებმა მუშების სახელმძღვანელოთა და ეს იყო მხოლოდ თავდაცვის აქტი ამ ორი ქვეყნის მშრომელთა მხრით წინააღმდეგ ინგლისის იმპერიალიზმისა. რომელიც აპირებდა საქართველოს ოკუპაციას, რათა იქ თავისი ბატონობა დაემკვიდრებია და ამგვარად რუსეთი შავი ზღვისაგან მოეჭრა. მაშინ სიტყვა აიღო ჩვენმა წარმომადგენელმა ინტერნაციონალში ამხ. ირაკლი წერეთელმა:

«მე კარგად ვიცი—სიტყვა მან—, რომ ამ შეხვედრლებას, რომელიც გამოძახილია ბოლშევიკურ პროპაგანდის, არ იზიარებს ეკროპის სოციალისტთა დიდი უმრავლესობა. მე კარგად ვიცი, რომ ინგლისის მუშათა პარტია, ისე როგორც ყველა სხვა პარტიები ჩვენი ინტერნაციონალისა, სწორად აფასებს საქართველოში მომდარ ამბებს. მაგრამ ის გარემოება, რომ ინტერნაციონალში შემავალ ინგლ. დამოუკიდ. პარტიის თუ გინდ ერთი ნაწილი—ამხანაგები, რომელთა მაღალი ზნეობრივი ღირებულება ექვს გარეშე—ასე იტყუებენ თავს ბოლშევიკების ყალბი პროპაგანდით, მავალებს მე ამ განცხადებებს დავუპირდაპირო ფაქტები. რომელთა უარყოფა არავის შეუძლია. ეს ფაქტები დადასტურებულია თვით ბოლშევიკების მიერ ერთს დოკუმენტში, რომლის საჯაროთ გამოტანა საქართველოში მიმხანია არა მარტო შეცდომაში შეყუანითა დასარწმუნებლათ, არამედ იმისათვისაც, რომ სოციალისტურმა საზოგადოებრივმა აზრმა დაინახოს ნამდვილი სახე ბოლშევიკურ პოლიტიკისა, რომლის მთელი ცინიზმი ჩვენთვის პირდაპირ ძნელი წარმოსადგენია. ეს დოკუმენტი, საქარ. კომ. პარტიის მდივანის ვ. ლომინაძის ხელმოწერილი, გამოიცა რუსულ ენაზე თფილისში, 1924 წლის ვაზაფხულზე, შემდეგი სათაურით: «საქარ. კომ. პარტიის ცეკას პოლიტიკურ ანგარიშის მასალები. წარდგენილი ს. კ. პ. მე-3 ყრილობისათვის».

ის მრავალთ შეიცავს ბოლშევიკურ სიტყვიერებას და ამ მხრით არ განსხვავდება სხვა მსგავს დოკუმენტებისაგან. მაგრამ ეს არის საიდუმლო დოკუმენტი, დოკუმენტი, რომელზედაც აღნიშნულია: «მხოლოდ ყრილობის წევრებისათვის». ამით აიხსნება, რომ ჩვეულებრივ სიტყვიერებასთან ერთად მასში ჩვენ ვპოულობთ გვირგვინ გულანდილ აღსარებებს.

მე მოვიყვან ამ დოკუმენტიდან რამოდენიმე ადგილს, რომელშიც ამაჟიარებენ ბოლშევიკურ ჯარების საქართველოში შემოსევის ნამდვილ ხასიათს. აი რა მოურიდებლათ მოგვითხრობს ის ამის შესახებ მე-7 გვერდზე: «ჩვენი (საქართველოს) რევოლიუციო იძულებული ვიყავით დაგვეწყა 1921 წ. საქართველოს დაპყრობით წითელი ჯარის ხიშტების საშუალებით. იმ ჯარის, რომელსაც ქართველი პატრიოტები უყურებდენ, როგორც გარეშე. უცხო ქვეყნის ძალას. თვით საბჭოთა რევოლიუციო იღებდა ამით რუსეთის ჯარებით საქართველოს დაპყრობის სახეს. ამ გარემოებას მიეწებება ის, რომ მენშევიკური პარტია თითქმის ორი წლის განმავლობაში პოულობდა თავის მთავარ ძალას და დასაყრდენს შეურაცყოფილ ეროვნულ გრძობებში არა მარტო მესაკუთრეთა წრეების, არამედ აგრეთვე საქართველოს მშრომელთა ფართო მასების».

ამგვართ, დოკუმენტი აღიარებს, რომ უმთავრესი დაბრკოლება, რომელიც წინ დაუდგა დამპყრობთა ხიშტებზე დაფუძნებულ ხელისუფლებას საქართველოში, ეს იყო ის გარემოება, რომ მას დაუბრძა საქმე მუშათა კლასის მასიურ პარტიასთან, რომელმაც მის წინააღმდეგ ბრძოლა გააჩაღა. «საქ. კომ. პარტიის მე-2 ყრილობის მოწვევის დროისთვის—ამბობს დოკუმენტი—მენშევიკური პარტია წარმოადგენდა ისეთ ძალას, რომლის შედარებითი წონა საქართველოს მშრომელთა ფართო მასებში (კურსივი დოკუმენტისაა) მეტი თუ არა, ყოველ შემთხვევაში, ნაკლები მანია არ იყო ჩვენი პარტიის წონასა და როლთან შედარებით» (გვ. 3).

ამ ამონაწერიდან ძნელი არაა იმის წარმოდგენა, თუ როგორი უნდა ყოფილიყო მუშათა კლასის განწყობილება მომხდურების მიმართ. მაგრამ აი კიდევ უფრო საინტერესო რამ...

«1920 წელს—გვუთხულობთ დოკუმენტში—ლეგალიზაციის შესაძლებლობამ და გვანახვა, რომ მას (საქ. კომ. პარტია), არ ქონდა უნარი ან, შეიძლება, სურვილიც არა—ლეგალურ აპარატის შექმნის. და 21 წელს პარტია თითქმის სრულ უმოქმედობაში იჩენს საქართველოზე წითელის არმიის მიმართ. და ისინი შეტყვის დროს...» (გვ. 42-43).

ესლა ნათლათ ჩანს საქმის მდგომარეობა. არამც თუ მშრომელთა ფართო მასები უწევდენ წინააღმდეგობას თავდასხმას, არამედ თვით ის ერთი მუქა კომუნისტებიც კი,

რომლებიც იმ ხანათ საქართველოში მოიპოებოდნენ—სარგებლობდნენ რა ლეგალური არსებობით ამ «კონტრ-რევოლუციურ» რესპუბლიკაში—, თავს არ იწყუებენ არც «არალეგალური აპარატის» შექმნით, არც თავდასხმისათვის მხარის დაჭერით.

ამხ. კერკულდმა თვით გვითხროს ესლა, შეუძლია თუ არა მას ბოლშევიკების ამ აღსარების შემდეგ დაცვის ისევ თავისი განცხადება. თითქმის წითელი არმია საქართველოში ქართველი მუშათა კლასის სურვილის თანახმად იყოს შემოსული?

ასეთი იყო ბოლშევიკების შემოსვლა საქართველოში.

ესლა მე მოვიყვან დოკუმენტის იმ ადგილს, რომელიც დაგვანახებს, თუ როგორ იყო ამ «მუშურ» მთავრობის პოლიტიკა საქართველოს მუშათა კლასის მიმართ. ხედავდნენ რა თავის წინააღმდეგ მუშათა მასებს, რომლებიც ებრძოდნენ მათ ბატონობას, ბოლშევიკებმა შეიმუშავეს მათი წინააღმდეგობის გასატეხად გეგმა კამპანიის, რომელსაც თვით დოკუმენტი უწოდებს: «ორი მეთოდის კომბინაციის»... ეს ორი მეთოდი ერთი მხრით სასტიკი რეპრესიები ურთიანთების და ყოველი პრივილეგიებით, მოსყიდვა და გარყვნა გატეხილთა. აი რას ამბობს დოკუმენტი: «მუშების და საზოგადოთ მენშევიკურ პარტიის უბრალო წევრების წინაშე კითხვა დასმულ იქნა შემდგენარათ: ან განაგრძონ ბრძოლა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ, მიიღონ მონაწილეობა არალეგალურ ორგანიზაციაში და იტვირთონ ამ შემთხვევაში ყველა შედეგები იმ ბრძოლის, ე. ი. ციხე, გადასახლება, დახვრეტა, ან დაპყრობა იარაღი. უარი სთქვან არალეგალურ ორგანიზაციების ხელის შეწყობაზე და მათში მუშაობაზე და ამ შემთხვევაში საბჭ. ხელისუფლება ხელს აიღებს შურისძიებაზე და ყოველ მენშევიკს მოქალაქის ყველა უფლებებს მიანიჭებს» (გვ. 5). ამგვარათ, არჩევანი, რომლის წინაშეც «მუშური» მთავრობა აყენებდა მუშებს, მდგომარეობდა შემდეგში: ან სიკვდილი, თუ ისინი თავიანთი პარტიის, დემოკრატიული სოციალიზმის ერთგულნი დარჩებიან, ანდა «მოქალაქის ყველა უფლებები» ე. ი. ხელისუფლების მპყრობელ პარტიის მონაპოვლიური პრივილეგიები, თუ ისინი თავიანთ პრინციპებზე ხელს აიღებენ.

ეს «ზინოვიევის დოკუმენტი» არ გახლავთ. ეს დოკუმენტი გამოცემულია თვით ბოლშევიკური პარტიის მიერ, და მე ვაცხადებ, რომ ეს ნამდვილი დოკუმენტია და ვკისრულობ ამ განცხადებისაგან გამომდინარე ყოველ პასუხისმგებლობას.

ესლა გადავადვიარ კერკულდის განცხადების მეორე ნაწილზე—თითქმის ბოლშევიკების თავდასხმა ინგლისის იმპერიალისტურ მთავრობის მიერ საქართველოს დაქვრის მუქარას გამოეწვიოს. აქაც ჩემს განკარგულებაშია ფაქტები და დოკუმენტები, რომლიდანაც დანახავთ, რამდენათ ასეთი მტკიცება ეწინააღმდეგება სინამდვილეს. ინგლისის მთავრობა იმდენათ დამორებული იყო საქართველოს ოკუპაციაზე ფიქრს, რომ იმ ხანაშიც კი, როცა არმიისტიის პირობების თანახმად მისი ჯარები კავკასიის ტერიტორიაზე იმყოფებოდნენ, მას ეს სრულიად არ უცდია. ლ. ჯორჯის იმდროინდელი პოლიტიკა იმაში მდგომარეობდა, რომ ის ჯერ დენიკინის ამაღლა იერეკებოდა საქართველოს და მასთან ფედერატიულათ შეკავშირებას ურჩევდა, ხოლო როცა ბოლშევიკებმა გაიმარჯვეს ამ უკანასკნელზე, იმავე ლ. ჯორჯმა დასტური მისცა მათ ჩვენი რესპუბლიკის დაპყრობაზე. ეს აღიარა ოფიციალურათ თვით ჩიჩერინმა, რომელმაც საბჭოთა კავშირის ცენტრ. აღმას. კომიტეტის სხდომაზე 1925 წლის 4 მარტს, თფილისში, განაცხადა შემდეგი: «ინგლისელების ბათუმიდან წასვლის შემდეგ ლიოდ ჯორჯმა განუცხადა ამხანაგ კრასინს, რომ ინგლისი არ ჩაეყრება საბჭოთა რესპუბლიკის და კავკასიის ურთიერთ განწყობილებაში და რომ ის უყურებს კავკასიას, როგორც «საბჭოთა რესპუბლიკის გავლენის სფეროს. საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ ინგლისის ხელიც არ გაუნძრევია» («ზარია ვოსტოკა», 5 მარტი 1925 წ.). ეს განცხადება არავითარ ეჭვს არ სტოვებს იმის შესახებ, რომ საქართველოზე თავდასხმის წინ საბჭოთა მთავრობამ მიიღო ინგლისის მთავრობის თიქმის აშკარა დასტური.

ამ აღსარების შემდეგ, რომელიც წამოცდა საბჭოთა საგარეო პოლიტიკის ხელმძღვანელს, ნუ თუ კიდევ შესაძლებელია სარწმუნოთ მიღება ბოლშევიკურ პროპაგანდის, რომელიც ცდილობს ინგლისის ოკუპაციის მუქარით გააძარბოს ბოლშევიკების თავდასხმა საქართველოზე? არ იფიქროს ამხ. კერკულდმა, რომ ლ. ჯორჯის მთავრობას ვიცავდე. როცა მე უარყოფდი იმას, რომ ინგლისი თითქმის მხათ იყო საქართველო დაეჭირა, ეს არის მხოლოდ ფაქტის კონსტატაცია. მე არ ვფიქრობ, რომ ლ. ჯორჯის მთავრობა კაცთმოყვარეობით და ანტი-იმპერიალისტური საფრთხეებით ხელმძღვანელობდა.

ნელობდა! მარა ინგლისისთვის ნაკლებათ ხელმისაწვდომი იყო საქართველო, რუსეთისთვის. და თუ ბოლშევიკურმა მთავრობამ ადვილათ მიიღო ლ. ჯორჯის მთავრობისაგან საქართველოს ოკუპაციის დასტური, ეს იმას მოასწავებს, რომ ორივე მთავრობები, მიუხედავად მათი თანხმობისა. მრავალ სხვა კითხვებში, ხელმძღვანელობდნენ ერთ და იგივე ძირითადი შეხედულებით: ორივეს სრულიად ბუნებრივად მიიჩნდა, რომ პატარა ქვეყნები მათმა დიდმა მეზობლებმა ჩაყლაპონ.

ასეთია ფაქტები, რომელთ აღნიშვნა მე საჭიროთ მიმაჩნდა კერკულის განცხადების გამო.

ყოველ ეჭვს გარეშეა, რომ ეს ფაქტები. ასე მკაფიოდ აღიარებული თვით ბოლშევიკურ დოკუმენტების მიერ, სრულიად ურყევია. მე გამომაქვს ეს დოკუმენტი სოციალისტურ საზოგადოებრივ აზრის სამსჯავროს წინაშე და გამოვთქვამ იმედს, რომ იპინი დააფიქრებს ჩვენს ამხანაგს კერკუდს და მის მეგობრებს ინგლ. დამოუკ. მ. პარტიის მარცხენა ჯრთიდან და დაეხმარება მათ საქართველოს პრობლემის და აგრეთვე საბჭოთა მთავრობის ნამდვილი ბუნების უფრო სისწორით დაფასებაში.—

ამ დავამ საბაბი მისცა ინტერნაციონალის ეკზეკუტივის ნამდვილი ოვაცია გაემართა საქართველოს სასარგებლოთ. ირ. წერეთლის სიტყვას უღრმესი თანაგრძნობით. მრავალჯერ მხურვალე ტაშისცემით გამოხემაურენ დამსწრენი. სიტყვის დასრულების შემდეგ ყველა ქვეყნის დელეგატები მივიდნენ ჩვენს წარმომადგენელთან, ხელი ჩამოართვეს მას და მხურვალე თანაგრძნობა განუცხადეს. სხდომის თავმჯდომარემ, ამხ. ჰენდერსონმა (ინგ. მუშათა პარტია) მთელი ეკზეკუტივის ერთსულღვანი დასტურით განაცხადა. რომ ირ. წერეთლის სიტყვას ინტერნაციონალის სეკრეტარიატი გამოაქვეყნებს სამივე ენაზე და დაუგზავნის ყველა სექციებს და მთელ სოციალისტურ პრესას.

შვეციის ხელ. პარტია და მისი კამპანია ტერორის წინააღმდეგ.

თავის დროზე ჩვენს ქურნალში აღნიშნული იყო სოციალისტ. ინტერნაციონალის დადგენილება (გასული წლის გაზაფხული), რომელიც მოუწოდებდა თავის შემავალ პარტიებს გაემართათ თავიანთ ქვეყნებში კამპანია ფაშისტურ და ბოლშევიკურ ტერორის წინააღმდეგ. ამ მოწოდებას ჯერჯერობით, სამუხაროდ მხოლოდ შვეციის სოც. პარტია გამოეხმაურა. ჩვენი წარმომადგენელი ინტერნაციონალში. ამხ. ირ. წერეთელი. მიწვეულ იქნა ამ პარტიის მიერ მიეღო მონაწილეობა კამპანიაში ტერორის მსხვერპლთა სასარგებლოთ, რომელიც ბრწყინვალეთ ჩაატარეს შვეციელებმა დეკემბერში.

ამხ. ირ. წერეთელმა გაგვიზიარა როგორც ამ კამპანიის აღწერილობა, აგრეთვე შვეციაში ყოფნის დროს მიღებული საერთო შთაბეჭდილებანი.

შვეციის სოც. პარტია.

6 მილიონ მცხოვრებზე შვეციაში სოც. პარტიას ჰყავს 200.000 აქტიური წევრი. პროფ. კავშირებში კი 500.000 მუშაა შეკავშირებული. საერთო რიცხვი ინდუსტრიულ მუშებისა უდრის სულ 700.000-ს, ასე რომ სინდიკატებში (პრ. კავშირებში) და პარტიაში სამრეწველო პროლეტარიატის 80 პროც. ყოფილა შეკავშირებული. უკანასკნელ საპარლამენტო არჩევნებში (1924 წ.) პარტიამ 625.000 ხმა მიიღო. რიგსდავში (პარლამენტში) 230 დეპუტატზე მას ჰყავს 105; სოციალისტ. ფრაქცია უძლიერესია პარლამენტში. თითქმის მთელი პროლეტარიატის ხმები მას ხვდება არჩევნებში, პარტიის საპარლამენტო გავლენის გაძლიერება და ახალი მანდატების მოპოება მომავალში ძლიერ ინტენსიურსა და მიიმე ბრძოლას მოითხოვს. სოციალისტურ და ბურჟუაზიულ ძალთა შორის არსებობს ერთგვარი წონასწორობა. რომლის დარღვევა ჩვენი ამხანაგების სასარგებლოთ შესაძლებელი იქნება მხოლოდ ახალი სოციალური ფენების მომხრობით. თუ სახეში მივიღებთ შვეციის პარტიის უდიდეს გავლენას და მორალურ წონას ქვეყანაში, უნდა ვიფიქროთ, რომ ის ამ ამოცანასაც შეასრულებს და ქვეყნის უმრავლესობას მიიმხრობს.

საინტერესოა ურთიერთობა პარტიასა და პროფ. კავშირებს შორის, მათ შორის სუფევს სრული სოლიდარობა, თუმცა ორგანიზაციულად სინდიკატები სახსრებით დამოუკიდებელი არიან. ერთად ერთი გაჩვენული კავშირი, რომელიც არსებობს პარტიის და სინდიკატების ცენტრებს შორის, გამოიხატება თავისებურ ტრადიციასში: სინდიკატების ცენტრალური კავშირის თავმჯდომარე ყოველთვის ირჩევა პერსონალურად პარტიის ცეკას წევრად. აგრეთვე პროფ. მოძრაობის გამოჩენილი მოღვაწენი პარტიას გაჰყავს დეპუტატებათ. ადგილობრივ კი მრავალი სინდიკატის წევრები მთლიანად შედიან პარტიულ ორგანიზაციაში. 200.000 პარტიულ წევრიდან 160.000 ამრიგად არიან ჩაწერილი ორგანიზაციებში და მხოლოდ 40.000 ინდივიდუალურად.

პირველი წმინდა სოც. მთავრობა ევროპაში შვეციის პარტიამ შეადგინა. უმთავრესი რეფორმა, რომელიც გაატარა ამ სოც. მთავრობამ, იყო სამხედრო ძალების თითქმის სანახევროდ შემცირება (1925 წ.). ხოლო სამხედრო სამსახურის ვადა მანვე ერთი წლიდან 140 დღეზე დაიყვანა. სახელმწიფო ცხოვრების სხვა დარგებში რაიმე მნიშვნელოვანი ცვლილების მოხდენა—ბურჟუაზიულ საკუთრების ჩარჩებში—თითქმის შეუძლებელი იყო, რადგან შვეცია იმდენად დაწინაურებული ქვეყანაა, რომ იქ სოც. მთავრობამდე განხორციელებული იყო სოც. პროგრამა-მინიმუმის უმთავრესი მოთხოვნები. მაგ. საყოფაცხოვარო სწავლა დაწესებული ყოფილა უკვე 1842 წლიდან. შრომის დაცვა სანიმუშოთ არის დაყენებული, გარდა ერთი დარგისა; სრულიად არ არსებობს მუშათა დაზღვევა. ეს აიხსნება უმთავრესათ შვეციელთა ინდივიდუალისტური პსიქოლოგიით. თვით მუშათა წრეებშიც კი დაზღვევის საკითხს ხშირად პირადი თავმოყვარეობის და ღირსების თვალთახედვით უდგებიან და სახელმწიფოსაგან სუბსიდიის მიღებას—თუნდაც მოხუცებულობაში—სათაკლოდ სთვლიან. ამ სოციალიზაციას დაყრდნობით, შვეციის ბურჟუაზიაში მძაფრი წინააღმდეგობა გაუწია სოც. მთავრობას დაზღვევის საკითხში და ეს რეფორმა რჩება პარტიის მთავარი მიმდინარე ამოცანათ. დიდის ენერგიით აწარმოებს პარტია ამ ქამათ მუშათა საჩლეების აგების საქმეს. მუნიციპალიტეტები, საცა პარტიის გავლენა დიდია, აძლევენ მუშებს სათანადო კრედიტს ბინების ასაშენებლათ; სტოკჰოლმში უკვე მთელი ახალი კვარტალები ააგეს სამაგალითო პატარა სახლებათ მუშებისათვის. საუცხოვრო შვეციის სახალხო სკოლა, რომელიც ახორციელებს პარტიის მიერ შეწყვეტის განვითარების, ხელოსნობის შესწავლის და ზეობრივ აღზრდის. მთელი პროლეტარიატის ბავშვები ამ სანიმუშო სკოლებში იზდებიან. მოდის მუშათა ახალი თაობა, ამაყი თავისი ცოდნით და ადამიანურ ღირსებით. საზოგადოთ შვეციის მუშათა კლასის პირობების გაცნობა ვინერგავს რწმენას, რომ ამ ქვეყანაში გარდაუვალის ძლიერებით მწიფდება ახალი საზოგადოება; ძნელია წინასწარმეტყველობა, თუ რა ფორმით მოხდება სახელმწიფოს გარდაქმნა შრომის ნიადაგზე, მაგრამ რომ ეს გარდაქმნა შეუჩერებელის ნაბიჯით ახლოვდება—ამას ყველა უცხო მეთვალყურე ადვილათ იგრძნობს.

კამპანია ტერორის წინააღმდეგ.

დეკემბრის კამპანიის მოსამზადებლათ შვეციის პარტიამ ნოემბრის დამდგვიდანვე აამუშავა მთელი თავისი მძალერი აპარატი. პარტიის 22 განყოფილ (მათში ყველაზე უფრო პატარა 6 გვერდზე) გამოდის; ხოლო სტოკჰოლმის „სოციალდემოკრატენ“ ჩვეულებრივთ 8-10 გვერდზე; ირ. წერეთლის ჩასვლის დღეს. უკანასკნელი გამოსულა 15 გვერდით. მთელი თვის განმავლობაში განუწყვეტლივ ათავსებდა ყოველგვარ ცნობებს პოლიტიკურ ტუსალებზე და გადასახლებულებზე ბოლშევიკურ და ფაშისტურ ქვეყნებში, აგრეთვე მრავალ ფორტოგრაფიებს და ილიუსტრაციებს (სხვა ჩვენ მოღვაწეარა სურათების რიცხვში დაიბეჭდა მეორე დუმიის დეპუტატის, განსვენებულ არჩ. ჯაფარიძის სურათი); გავრცელებულ იქნა აუარებელი მოწოდებები და ანშლაგები. ამას გარდა. პარტიის ცეკამ ცირკულირულათ მოუწოდა ადგილობრივ ორგანიზაციებს გაეთვალისწინებიათ კამპანიაში მონაწილეობის ფორმა და მიეღოთ ზომები «მაკეოტის სახელობის ფუნდისათვის» ხელის მოწერის გასამართავათ. ამ მოწოდებას ადგილობრივი ორგანიზაციები გამოეხმაურენ 4.000 სასამხადისო კრებით, რომელთა დადგენილებები დაიბეჭდა სოც. განათებაში; საქმეში აქტიურათ ჩაებენ პროფ. კავშირებიც. ამ გზით მთელი შვეციის მუშათა კლასის ინტერესი მომავალ კამპანიისაკენ იქნა მიმართული.

კამპანია გაიხსნა სტოკჰოლმში 4 დეკემბერს. კრების დარბაზი გაჰყვდილი იყო. ყველანი უღრმესი ინტერესით უსმენდენ კრების (და პარტიის) თავმჯდომარეს. მელ-

ლერს, რომელმაც განმარტა კამპანიის აზრი და მიზანი და ასწერა ტერორი ფაშის-ტურსა და ბოლშევიკურ ქვეყნებში. მის შემდეგ ირ. წერეთელმა გააცნო დამსწრეთ თუ რა მოუტანა ბოლშევიზმმა საქართველოს და რუსეთს. ასწერა ბოლშევიკურ დოკუმენტებით ხელში საბჭოთა რუსეთის თავდასხმა საქართველოზე და დახატა სურათი პოლიტიკური ტყვეების ტანჯვა-წამებისა ჩვენში და რუსეთში. აუდიტორია უდიდესი, შეუწლებელი ინტერესით უსმენდა როგორც სიტყვას (ფრანგულ ენაზე), აგრეთვე მის შვეიცურ თარგმანს.

მოსკოვის ბრძანებით დარაზმული კომუნისტები ცდას არ აკლებდნენ, რომ მუშათა კლასისთვის გული აეცრუებიათ მომავალ კამპანიაზე. მათ დასტამბეს და ათი-ათასობით გაავრცელეს ყველა ქალაქებში, საცა კი რ. წერეთელი მიდიოდა. მის წინააღმდეგ მიმართული პამფლეტი, რომელიც, ცხადია, მოსკოვიდან მიიღეს, რა ცილისწამება გნებავთ, რომ შიგ არ ყოფილაო! წერეთელმა 100.000 მუშა დაახვერტია რუსეთში მიწისტრობის დროს, ომის ზედმეტი ერთი წლით გაგრძელება მისი წყალობააო. ეხლა კი «ნავთის მეფე» დეტერდინგთან ერთად ყალბ ჩერვონცებს ბეჭდავს, რათა რუსეთის ვალიუტა დასცეს, და სხვ. და სხვ. ამხ. მელლერმა თავის საპასუხო პამფლეტში, რომელსაც სოც. პარტია ავრცელებდა კომუნისტების საპასუხოდ, 32 ამგვარი ცილისწამება დასთვალა კომუნისტების პაწია წიგნაკიდან. კომუნისტები ვერას ვახდენ: 14-სავე ქალაქში, რომლებიც ამხ. ირაკლიმ ჩამოიარა, კრების დარბაზი ყველგან გაქვდილი იყო მუშებით: ყველგან უღრმესი ყურადღებით უსმენდნენ ჩვენს წარმომადგენელს და ერთსულოვანი აღფრთოვანებით იღებდნენ საპარტისტო რეზოლიუციებს ტერორის წინააღმდეგ. სტოკჰოლმში 1800 დამსწრეზე კენჭის ყრის დროს მხოლოდ 4 მომხრე აღმოუჩნდა მოსკოვს, დანარჩენ ქალაქებში კი კიდევ ნაკლები!

ირ. წერეთელი გადმოგვცემს თავის შობაზედილებებს შვეიცელ კომუნისტებისაგან, რომლებიც თურმე იშვიათ ჯიშს წარმოადგენენ მოსკოვის ევროპიულ მრევლს შორის. კრებებზე მათ ერთხელაც არ უცდიათ ხელი შეეშალათ ორატორისათვის. მხოლოდ ერთხელ, ქალაქ გეტტენბერგში, ამხ. ირაკლის სიტყვის თარგმანის დროს, სწორედ იმ ადგილას, საცა ლაპარაკი იყო ბოლშევიკების მიერ ქართველ სოციალისტ მძევლების დახოცვაზე, გაისმა ერთ-ერთი კომუნისტის ხმა: «ეს მართალი არ არის!» «უნდა გენახათ—მოგვითხრობს ამხ. ირაკლი—თავმჯდომარის და ყველა დამსწრეთა აღშფოთება! შვეიცელმა ამხანაგებმა ამხსნეს, რომ სიტყვის გაწყვეტინება კრებაზე, თუნდაც შემოძახებით, ჩვენს პირობებში უდიდეს უხეშობაა. პირდაპირ სჯანდალათ ითვლებაო». ასე ჩანერგოლი აქვს შვეიცელ მუშას სიტყვის თავისუფლების და საზოგადოთ სამოქალაქო თავისუფლებათა პატივისცემა; ის აღზრდილია ისტორიულ ტრადიციებზე, რომლებიც შექმნა დემოკრატიის ხანგრძლივმა ორგანიზულმა განვითარებამ. ამით აიხსნება ის, გარეგნულათ ცივ შვეიცელებისათვის თითქმის უჩვეულო, მხურვალე თანაგრძნობა, რომელიც მუშათა კლასმა გამოიჩინა ბოლშევიკურ ტერორის მსხვერპლთა მიმართ, მას ღრმად აზფოთებს მოქალაქისა და ხალხისათვის თავისუფლების წართმევა, რომელიც მისი საკუთარი პოლიტიკური ცხოვრების საფუძველს შეადგენს და ისევე აუცილებლათ მიიჩნია ადამიანისათვის, როგორც პაერი.

თუმცა კამპანიას სოციალისტური ხასიათი ჰქონდა, მაგრამ მას გამოეწმურა მთელი ბურჟუაზიული პრესა და საზოგადოებრივი აზრი. სოც. პარტიამ შესძლო ტერორის საწინააღმდეგო კამპანია დაეყენებია მთელი ქვეყნის ყურადღების ცენტრში, რაიცა აღნიშნეს აგრეთვე ბურჟუაზიულმა გაზეთებმა, რომლებმაც აღიარეს, რომ არასოდეს შვეიციას ასეთი ერთსულოვანი და იმპოზანტური კამპანია არ ენახა.

უდიდესი მორალური მიღწევა დაგვირგვინდა მატერიალური შედეგითაც: შვეიცელ ამხანაგების ცნობით, «მატეოტის ფონდის» სასარგებლოთ კამპანიას მიუცია ჯერ-ჯერობით 20.000 კრონი (140.000 ფრანგ. ფრანკი).

ინტერნაციონალის «კომისია პოლიტიკურ პატიმართათვის», გაეცნო რა მოხსენებას აღწერილ კამპანიის შესახებ, დადგინა (გასულ თებერვალში), მთელი ეკვეტუტივის დასტურით, მოუწოდოს სხვა ქვეყნის სოც. პარტიებს საინიშუოთ მიიჩნიონ შვეიცელ ამხანაგების მიერ ჩატარებული მანიფესტაციები ტერორის წინააღმდეგ.

გვრდობის პრეზა ხტადინის ხამედღზე.

ქვევით მოყვანილ ცნობებში ჩვენ ვსარგებლობთ მომეტებულათ ევროპიელ კომუნისტ-ოპოზიციონერთა პრესით (მარტო პარიზში გამოდის 3 ეურნალი პარტიიდან გარიცხული ოპოზიციონერების). რომელსაც, როგორც სჩანს შვიდრო კავშირი აქვს თავის რუს ამხანაგებთან და პირველი წყაროდან იღებს ინფორმაციას.

ბ-ნი ბარბიუსი. ქართველი მკითხველი კარგად იცნობს ფრანგ მწერალს ბ-ნი ანრი ბარბიუსს. საფრანგეთის საუკეთესო მწერლების ტრადიციას შეადგენდა გათელილ თავისუფლების და ჩაგრულთა გამოქომაგება. ამ ვაებატონმა კი თავდაყირა დააყენა მისი მომხმეების ეს კეთილშობილი შორალი: ის სცემს ჩაგრულთ, ხოლო ექომაგება თავისუფლების ჯალათს და მჩაგვრელთ. ისიც უნდა ითქვას, რომ ბ-ნი ბარბიუსი სრულიადაც არ ეკუთვნის «საუკეთესოთა» რიცხვს: მისი პოპულიარობა აქამდე საზრდოობს ერთი თხზულებით («ცეცხლი»). რომელიც მან დიდი ომის შესახებ ომის დროს გამოუშვა. არც მანამდე, არც შემდეგ მის კალამს არაფერი ისეთი არ მოუცია, რაც ლიტერატურული ნაწარმოების შუათანა დონეს სცილდება. სამაგიეროთ იმ ერთმა ნაწარმოებმა—ომის საშინელებათა მხატვრულათ ასახვამ—სახელიც დიდათ ეკუთქა და ჯიბეც კარგათ გაუსქელა. ბ-ნი ბარბიუსი სცხოვრობს ჩვეულებრივ სამხრეთ საფრანგეთში ძვირფას მხატვრულსა და მდიდრულათ მოწყობილ საკუთარ ვილაში. მაგრამ როგორც სჩანს მისი ომის მერმინდელი თხზულებები მას საკმარის შემოსავალს არ აძლევს. და აი, როგორც ფრანგ ოპოზიციონერების ორგანო, «ბიულეტენ კომიუნისტ-ი» მოგვითხრობს, ის სტალინის პრეზანდისტობას კისრულობს ჯიბის ხელახლა გასასქლებლათ. და განა მარტო ბარბიუსი? დასახელებულ ორგანოს მოსკოველი კორესპონდენტი იუწყება: საბჭოების ათი წლისთავის დღესასწაულის დამსწრე უცხოელ ლიტერატორთა შორის «ყველა ჯურის ხალხი იყო, მაგრამ მათ შორის არ იყენენ ისეთები. რომელთაც ჰქონდათ რევოლიუციის დაფასების უნარი. ან საკმარისი გამბედაობა, რომ შეედგინათ საკუთარი, ოფიციალური შეხედულების საწინააღმდეგო აზრი». «არასოდეს—სწერს კორესპონდენტი—ასე ცინიკურათ არ მიუმართათ მოსკოვისათვის. გოსსხდატმა მიიწვია ყველა მოსკოვში ჩამოსული მწერლები და მისცა მათ ჰონორარი რუსულათ ნათარგმნ მათი წიგნებისათვის... ყველა გაზეთები სთხოვდენ ამ სხელგანთქმულ სტუმრებს წერილებს, რისთვისაც მათ უზენი საფასური ეძლეოდათ დოლარებით ან მანეთებით. ზოგიერთი დელეგატები დაინიშნენ საბჭოთა გაზეთების კორესპონდენტებათ დიდი ჰონორარით დოლარებში». რაც შეეხება კერძოთ ბ-ნი ბარბიუსს, კორესპონდენტი მოგვითხრობს: «საინტერესოა ვიცოდეთ რამდენი დოლარი იშოვა ანრი ბარბიუსმა აქ თავისი ნაკლებათ სანაქებო ყოფაქცევით, რა ფასათ დაუჯდა ის რუს მუშებსა და გლეხებს» წერილის ავტორი აღნიშნავს, რომ ბარბიუსს მშვენიერათ შეეძლო თავისი, და არა სახელმწიფო ხარჯით ჩამოსულიყო მოსკოვში, რომ მისი მატერიალური მდგომარეობა ოდნავათაც არ აიძულებდა მას ამოდენა ჰონორარები მოეთხოვა და «ინტრიგა ეწარმოებია პარიზში ეურნალ «მონდ»-ის გამოსაცემ თანხის მისაღებათ».

უანგარო მოწმობა. უნდა ითქვას, რომ საბჭოთა რუსეთის ევროპიელ სტუმართ შორის ისეთებიც არიან, რომლებიც ექაურობას დოლარის და ჩერვანცის თვალით არ უცქერიან, არამედ უანგაროთ და მიუდგომლათ სჯიან. ასეთები აღმოჩნდენ ორი ფრანგი სინდიკალისტები, ბრიუნელი და შანტრეი, რომელთაც ამას წინათ პარიზის სინდიკალისტთა ორგანო «ლა ტრიბიუნ»-ში გამოაქვეყნეს თავიანთი შთაბეჭედლებანი, საბჭოთა რუსეთში მიღებული. შანტრეის აზრით, ფრანგი მუშა ერთი წუთითაც არ მოითმენდა თავის სამშობლოში იმგვარ რეჟიმს, რომელიც საბჭოთა ქვეყნებშია გამეფებული. ბრიუნელს დათვალეობებია მრავალი სამრეწველო დაწესებულება მოსკოვში. ხარკოვში და სხვაგან და დარწმუნებულია, რომ ყველა ის ცნობები მუშის კეთილდღეობაზე რუსეთში, რომელთაც კომუნისტები ავრცელებენ ევროპაში, ზღაპარია. დიდი შთაბეჭდილება მოუხდენია მასზე ხარკოვის სატუსალოს დათვალეობებს, საცა იმ ხანათ 2500 სისხლის სამართლის და პოლიტიკური ტუსალები მჯდარან. ბრიუნელის მოწმობით, პირველი გაცილებით უკეთეს რეჟიმში არიან, ვინემ პოლიტიკურები. ის გამოთავისუფრება ერთ ფრანგულის მცოდნე პოლიტიკურ ტუსაღს, ანარხისტს; უკითხავს მისთვის, რატომ თქვენ და თქვენი ამხანაგები არ დასწრებისართ ცი-

ნეში გამართულ კინემატოგრაფიულ წარმოდგენასო.—ჩვენ ამას ნებას არ გვაძლევენ, მიუვია ანარქისტს: ჩვენ აქ გვეპყრობიან, როგორც ძალღებსო. მეორე ტუსას შემდეგი პასუხი მიუცია ფრანგის შეკითხვაზე: ვ წელიწადია ციხეში ვიმყოფები, დამატუსაღეს მხოლოდ იმისათვის, რომ სოციალისტი ვარო. «მე გამოვიტანე ციხიდან—ამბობს ბრიტუნელი—ის რწმენა, რომ დღევანდელ რუსეთში თავისუფლების მოპოება მხოლოდ სინდიკატის გაყიდვით შეიძლება».

ოპოზიცია ევროპაში და რუსეთში. საფრანგეთის კომპარტიის შტაბი ერთიანად დაინგრა. თითქმის ყველა ცნობილი კომუნ. მოღვაწენი პარტიის გარეშე სდგანან. უკანასკნელ კონფერენციაზე პარტიიდან გარიცხეს მოსკოვის ბრძანებით ტრენინი და სიუზან ჟიროლ; ორთავე სულ რამდენიმე თვის წინ სხვებს ერეკებოდენ პარტიიდან. ვინღა შერჩა მოსკოვს საფრანგეთში? ორი-სამი უპრინციპო კარიერისტი, რენე-გატ კაშენის (ყოფილი მემარჯვენე სოციალისტი) და ყველასაგან ყბად აღებულ რაპოპორტის ტიპის. ყველა დანარჩენი ცნობილი მოღვაწეები—სუვარინი, ლორიო, მონატი და სხვ.—თავს იყრიან სამი ჟურნალის ირგვლივ. ესენი ამხელენ ნამდვილ მდგომარეობას სტალინის სამეფოში, მოუწოდებენ ევროპის მუშებს დღევანდელ ოპოზიციის დასაცავათ. მაგრამ ამ მოწოდებას ყალბი ტონი აქვს იმდენათ. რამდენათ ეს გამდგარი კომუნისტები მხოლოდ ოპოზიციონერებისათვის მოითხოვენ ხელშეუხლებლობას და თავისუფლებას: საქმე ყოფილა არა სახოვადოთ დესპოტიის უარყოფაში, არამედ სტალინის ადგილას ტროცკის და კომპ. დაყენებაში. სამაგიეროთ ამ ოპოზიციურ ჟურნალების ცნობილი, როგორც სხანს, პირველი წყაროდან მომდინარეობს და მუდამ სინტეტურესო. აი. მაგ., როგორ აგვიწერს «კონტრ-რევოლუციონის» (მომდინარეობის წინააღმდეგ) ტროცკის გადასახლება: 17 იანვარს გეპეუს აგენტები გამოცხადდენ ტროცკისან დაუყონებლივ უნდა წახვიდეო. ტროცკი მწოლიარე ყოფილა და უარი უთქვამს ადგომაზე; ჩეკისტებს წამოუყენებიათ და ძალით ჩაუცვამთ ტანთ; მისი ცოლი ძალითვე მოპვლივეს ტელეფონის აპარატს. ხოლო ჰაბტუკ შვილს რამდენიმეჯერ დაარტყესო. სამივე ძალით მიუბრძანებიათ ავტომობილში და გაუქანებიათ პირდაპირ ფაუნტანკოვს სადგურისაკენ. საქმე ლიდერების გადასახლებით არ გათავებულა. იგივე ჟურნალი იუწყება: 20 იანვარს მოსკოვში დაპატიმრეს 47 ოპოზიციონერი, რომლებიც სისხლის სამართლის ტუსალებთან ერთად არიან დამწყვდეულნი; მათ აკრძალული აქვთ მნახველების მიღება, გადაცემა, მიწერ-მოწერა. ღამით წამდაუწუმ დასაკითხავათ მიჰყავთო და სხვ. ერთის სიტყვით, ეპრობიან როგორც ჩვეულებრივ «კონტრ-რევოლუციონერებს». იგივე ჟურნალი აგვიწერს როგორ აბრიყვენენ ე.წ. დელეგატებს რუსეთში: მათ ასერიანებენ «ბანკეტიდან ბანკეტზე, ოფიციალურ ვიზიტებზე, კვეტავენ გრძელი სიტყვებით, აძლევენ უსინდისო თარჯიმანს» და სხვ. «არც ერთ დელეგატს არ შესძლება თავისუფლათ დალაპარაკებოდა უმუშევართ შრომის ბირჟაზე». საქმე იქამდე მიდის, რომ დელეგატებს არწმუნებენ—«კუდებში» მდგომი ხალხი ეს ინდუსტრიალიზაციის სესხის ხელისმომწერნი არიან! ამგვარათ, დღეს ოპოზიციური პრესა საცხებით დასტურებს იმ სურათს, რომელსაც ჩვენმუდამ ვიძლეოდით საბჭოთა სინამდვილზე.

ს ა ბ ჯ ო თ ა რ უ ს ე თ ი შ ი.

(ბოლშევიკების აღწერილობით)

საფრანგეთის კომ. პარტიას აქვს ოფიციალური ჟურნალი «ბოლშევიზმის რვეულები». რომელიც იძულებულია დროგამომშვებით ადგილი დაუთმოს ოპოზიციონერთა დოკუმენტებს. ეს კომუნისტებისათვის უცხო «ლიბერალობა» გამოწვეულია ფრანგ კომპარტიის შინაური კრიზისით. ცეკას მისწრაფებით ამ დათმობის გზით შეანელოს პარტიის წევრთა ოპოზიციის რიგებში გადასვლა. «ბოლშევიზმის რვეულების» ერთ უკანასკნელ ნომერთაგანში დაბეჭდილი იყო სტალინის პოლიტიკის ნამდვილი შედეგების და რუსეთში მებრძოლთა ნამდვილი მდგომარეობის აღწერილობა, რომელიც ეკუთვნის ფრანგ ოპოზიციონერთ და ეყრდნობა რუსეთიდან მიღებულ მასალას.

აი როგორ აგვიწერს ეს საინტერესო დოკუმენტი სტალინის პოლიტიკის გავლენას მუშათა მდგომარეობაზე:

რაციონალიზაცია. ხელფასის მომატების პოლიტიკა შეფარდებულია არა წარმოების ზრდასთან, არამედ მუშის ინდივიდუალურ ნაყოფიერებასთან; მუშის შრო-

მის ნორმები კი ასწიეს. ამგვარათ, მუშას არ აქვს სარგებლობა წარმოების ზრდიდან, რომელიც თანხდევს საწარმოო იარაღების და ტექნიკის გაუმჯობესებას და რაციონალიზაციის შედეგია მისი გონებრივი და ფიზიკური ჯანის ზრდა. აი ამ მხრით უნდა მივუდგეთ 7 საათის სამუშაო დღის განხილვას და არა დაბალი ხარისხის დემაგოგიის მიზნით...

პროფკავშირები, რომლებიც უფრო და უფრო ბიუროკრატიულ ხასიათს იღებენ, არ ასრულებენ იმ როლს, რომლისთვისაც არიან მოწოდებულნი.

გადასახადი. ერთი წლის განმავლობაში მუშებზე გაწერილმა გადასახადმა ორჯერ იმატა, მაშინ როდესაც ქალაქის დანარჩენ მცხოვრებელს დაბევვრა შემცირდა 6 პროც-ით. არაპირდაპირი გადასახადი უფრო და უფრო მძიმე ტვირთათ აწევბა მუშათა ბიუჯეტს. სასოფლო-სამეურნეო გადასახადი ხელფენს უბორკავს ღარიბ გლენს, კულაკის ზედმეტ ნაწარმოებს კი ოდნავ სწვდება და მით ხელს უწყობს კლასთა დიფერენციაციას სოფლათ.

ხ ე ლ დ ა ს ი. 1925 წლის დასასრულიდან 1927 წლამდე მუშათა ხელფასს არ მოუმატნია. ზოგიერთ წენს მუშების ხელფასს შემცირების ტენდენცია ემჩნევა. ნაციონალურ სიმდიდრის ზრდასან ერთად იკლო მუშათა კლასის წილმა.

ფ ა ს ი. ფასების დაწევა, საერთოთ, ძლიერ სუსტი იყო. განსხვავებამ სამრეწველო და სასოფლო-სამ. ფასებს შორის მოიმატა: მაკრატელი კვლავ გაიხსნა. და ღარიბი გლენი, რომელსაც იაფათ გაყიდვა და ძვირათ ყიდვა უზდება, ძლივს დაფავს სულს ან ნადგურდება. ხოლო ეკონომიურათ ძლიერი გლენი მაინც მდიდრდება. ასე ღრმავდება კლასთა დიფერენციაცია სოფლათ.

კ რ ე დ ი ტ ი. სასოფლო საკრედიტო კოოპერატივებს, მიწათ-მოქმედების კომისარიატის დირექტივების თანხმით, აღებული აქვთ ორიენტაცია «ეკონომიურათ ძლიერ გლენებზე», ხოლო სინამდვილეში კიდევ უფრო ფართოთ—კულაკებზე. კანონი ნებას რთავს გაყიდულ იქნას დაუყონებლივ გაპირებულ გლენის ქონება, რომელიც ვალს ვერ იხდის, თუ კი ეს ქონება კრედიტითაა შეძენილი. თუ გინდ საქვრ ეხებოდეს «აუცილებელ» სამუშაო იარაღებს.

ი ნ დ უ ს ტ რ ი ა ლ ი ზ ა ც ი ა. სტალინის ჯგუფის ინდუსტრიალიზაციის პოლიტიკა იწვევს წარმოების რაციონალიზაციას. ხოლო არ ქმნის პარალელურათ ახალ ქარხნებს, რომლებსაც შეეძლოთ წარმოების ნაყოფიერების აწევის გამო უსაქმოთ დარჩენილი მუშახელის ამუშავება. სახალხო მეურნეობის ასეთი უწყესო განვითარებამ ძლიერ გაამწვავა უმუშევრობის საკითხი; უმუშევრთა რიცხვი 3 მილიონს უახლოვდება; უმუშევრობის მსხვერპლნი არიან არა მარტო გლენები, რომლებიც ქალაქს აწვებიან, არამედ სამრეწველო მუშებიც.

კ ა პ ი ტ ა ლ ი ს ტ უ რ ე ლ ე მ ე ნ ტ ე ბ ი ს ზ რ და. კერძო კაპიტალიზმი იზრდება აბსოლიუტურათ ქალაქში და აბსოლიუტურათაც და შედარებითაც სოფლათ. საბრუნავი კაპიტალი კერძო წარმოებისა შეადგენს ერთ მეხუთედს მთელის ბრუნვისას. ის უდრის 5 მილიარდს მანეთს მთელს კავშირში.

საქონლის საერთო რიცხვის 50 პროც. აღწევს მომხმარებელთა ხელში კერძო დაწესებულებათა საშუალებით, რაიცა შეადგენს უმნიშვნელოვანეს წყაროს მოვებისა და კაპიტალისტური დაგროვებისა.

კ ა ს ტ რ ო ლ ს ქ ე მ მ ყ ო ფ ი კ ე რ ძ ო წ ა რ მ ო ე ბ ა ი ძ ლ ე ვ ა წ ლ ი უ რ ა თ 400 მილიონი მანეთის საქონელს და კულტარული—1.800 მილიონისას. რაიცა შეადგენს ერთად მთელი სააღმშენებელ სამრეწველო წარმოების მეხუთედს.

1924-25 წლებთან შედარებით ნაციონალური შემოსავალი თვითეულ მცხოვრებზე გაიზარდა: მუშებისათვის 20 პროც-ით, ვაჭრებისა და მრეწველებისათვის—46 პროცენტით, გლენებისათვის—საერთოდ—19 პროც.; ცხადია, რომ კულაკის შემოსავალი გაიზარდა 19 პროც-ზე გაცილებით უფრო მეტად. ხოლო ღარიბი გლენისა—გაცილებით უფრო ნაკლებით.

კლასთა დიფერენციაცია სწარმოებს სოფლათ საოცარი სისწრაფით. ღარიბი გლენი კოტრდება და მის ქონებას ეპატრონება კულაკი: ჩრდილო კავკასიაში, მთელი გლენობის 14 პროც. სრულიად არ თესავს, ხოლო 4 პროც. თესავს 2 დესიანტინზე ნაკლებს; ციმბირში იმავე კატეგორიებზე მოდის შემდეგი ციფრები: 15 პროც. და 3 პროც.

1927 წლის 1 აპრილს, უმსხვილეს კულაკებს, რომლებიც მთელი გლენობის 6 პროც-ს შეადგენენ, ხელთ ეპყრათ პურის მთელი მარაგის 50 პროც.

მთელს გლახობაზე. მიდიარ გლახობა, რომლებიც 15 პროც. შეადგენენ. ხელთ აქვთ სამუშაო იარაღების 50 პროც.; 35 პროც.—ს—შუათანა გლახობა—35 პროც.; 50 პროც.—ლარიბი გლახობა—15 პროც.

ტრაქტორების უდიდესი რიცხვი კულაკების ხელშია.

მ ც ი რ ე მ ე ნ ი მ ვ ნ ა)

«ახალი გზა»-ს მე 47 ნომერში რუსის ჩეკმა-ტლაკია ყარიბ-გელეიშვილმა თითქოს დაათვა თავის ბიოგრაფიის წერა.

უკანასკნელ წერილში არც მე დამტოვა უყურადღებოთ და, როგორც სჩვევია, ქუჩური ლანძღვა ვინებით გამიმასპინძლდა, თან ჩემდა გასაწბილებლათ მოიყვანა სხვა ვითომდა ფაქტი.

1. ვითომ ამ ოცი წლის წინათ მე ნ. ქორდანისას რაღაც «ხის ჯამის საშვალეებით გავსცურე ლამანში და ლონდონში პარტიულ კონგრესზე თავი ამოვყავი». თავიდან ბოლომდე სიცრუეა, რადგან ლონდონის კონგრესზე მე არ ვყოფილვარ.

2. ვითომ საზღვარ-გარეთ წამოსვლისას მე მივმართე ამხ. სილ. ჯიბლაძეს და მანდატი და დავალებანი ვსთხოვე. მან კი თურმე ასეთი სიტყვებით გამომისტუმრა: «სადაც გინდა იქ წაეთრიე. აქაც ჯამიტლაკია იყავი, იქაც იგივე ხელობა განაგრძეო». ჯერ ერთი, რომ სილვას არ სჩვევოდა ისეთი უშვარი სიტყვების ხმარა (გელეიშვილი მკვდარსაც აღარ ინდობს.) მეორეც ისა, რომ ესეც თავიდან ბოლომდე მოჭორილია. მე წამოვედი სამზღვარ გარეთ სილვას დასაფლავების რამდენიმე თვის შემდეგ და როგორ შემეძლო წამოსვლისას მისთვის მიმემართა, ან მას ასეთი პასუხი მოეცა—ეს მხოლოდ გელეიშვილის სინდისს შეუძლია იცოდეს.

3. მე თურმე წამოსვლისას ვავეცი ჩემი სახლი მოსკოვის ქუჩაზე და მით წამოვედი (კარგი კიდევ რომ არ სთქვა: ყაჩაღი იყო, კაცი მოკლა, გაცარცვა და მით წავიდაო). სახლის ქონება და ვაყიდვა თავის თავად არაფერია, რასაკვირველია, მარა ესეც მტკნარი სიცრუეა. თუ გელეიშვილი აღმოაჩენს რომ მე სადმე სახლი მაქვს, ან მქონდა და ვავეციდ—მისი ხმალი და ჩემი კისერი. და თუ ვერა, მაშინ მის ლამაზ ბიოგრაფიას ერთი მარგალიტი კიდევ მიუმატოს: უ რ ი კ ა ნ ა.

წერილის დასასრულს ყარიბ-გელეიშვილი გვიჩვენებს: «ნუ აჩქარდებით ისტორია თავისას იტყვისო». მისაღები რჩევაა. ჩვენ არ ვჩქარობთ, მარა ისტორია თვით აჩქარებულა და თავისი სიტყვაც უთქვამს: თელავში მინდია გაუმტყუნებიათ.

«რა წამს კი გაიხსენა მინდია დათმობაზე წასული, მინდია ლექჩი ჩაფლობილი—სწერს თელავიდან ამავე ნომერში თურდოსპირელი—ბრალმდებელი ქალი კრემენსკაია რისხვით იქცა და უზომო მუნათით მინდიას მიახალა:

«ჩვენ, ახალგაზდობა, არავის ვაპატივებთ კომპრომისებზე წასვლას, დაქუცმაცებას. რად დავეიწყდა, რომ ბრძოლა დიდ მსხვერპლს მოითხოვდა... ვერ ვაპატივებთ სულმოკლეობას. ჩვენი საყვედური შენ სამარეშია ცი არ მოგასვენებ... შენ ცოდვილთა აჩრდილივით საფლავიდან უნდა ამოემართო და გაბზარული გულით, ჩამქრალი თვალებით იწაწალო... იწაწალო და იქვითინო...»

ამ განაჩენს ვერც გელეიშვილები აცდებიან.

გვ. ურატაძე.

) ამ წერილს ვათავსებთ, როგორც გამონაკლისს, ვინაიდან პეტრე გელეიშვილის ან მისი ამქარის წერილები სავსებით ტყვილებზეა აგებული და მათ რომ გამოუდგეთ, მთელი ჩვენი ქურნალი ამას უნდა მოვანდომოთ.

რედაქცია.

Rédaction et Administration:

M-r. D. Charachidzé.

10, rue Jules-Ferry, Leuville-s-Orge (S.-et-O.)

Le Gérant: G. - A. Bernard.